

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΒΟΥΛΗΣ

Αριθμ. Πρωτ.: 4915
Ημερομ. 07/10/2024

Αθήνα, 7 Οκτωβρίου 2024

Αρ. πρωτ. 144498

- Προς:
1. Τον κ. Πρόεδρο της Βουλής των Ελλήνων
 2. Τον κ. Πρόεδρο της Διαρκούς Επιτροπής Οικονομικών Υποθέσεων

ΘΕΜΑ: Κατάθεση προσχεδίου κρατικού προϋπολογισμού 2025

Καταθέτουμε το προσχέδιο κρατικού προϋπολογισμού 2025, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 79 του Συντάγματος και τις παρ. 2, 3 και 4 του άρθρου 121 του Κανονισμού της Βουλής και παρακαλούμε για την εισαγωγή του στη Διαρκή Επιτροπή Οικονομικών Υποθέσεων για συζήτηση.

Ο Υπουργός
Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών

Κωνσταντίνος Χατζηδάκης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2025

Κατατέθηκε στη
Διαρκή Επιτροπή Οικονομικών Υποθέσεων
της Βουλής των Ελλήνων

από τον
Κωνσταντίνο Χατζηδάκη
Υπουργό Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών

ΑΘΗΝΑ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2025

Προς τα μέλη της Διαρκούς Επιτροπής Οικονομικών Υποθέσεων της Βουλής

Κυρίες και Κύριοι Βουλευτές,

καταθέτουμε προς συζήτηση στη Διαρκή Επιτροπή Οικονομικών Υποθέσεων της Βουλής το προσχέδιο του κρατικού προϋπολογισμού του έτους 2025.

Το προσχέδιο του προϋπολογισμού 2025 κατατίθεται συγχρόνως με την υποβολή στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή του πρώτου Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού - Διαρθρωτικού Σχεδίου 2025 - 2028 (ΜΔΣ) που βασίζεται στο νέο ευρωπαϊκό πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης. Συνεπώς, τα μακροοικονομικά και δημοσιονομικά μεγέθη που αποτυπώνονται στο προσχέδιο βρίσκονται σε εναρμόνιση με τις εκτιμήσεις του ΜΔΣ.

Την τελευταία τριετία η παγκόσμια οικονομία αντιμετώπισε αλληπάλληλες κρίσεις λόγω αλληλοσυνδεόμενων αναταραχών σε οικονομικό, κλιματικό και γεωπολιτικό επίπεδο. Παρά τα σημάδια ανάκαμψης, το διεθνές οικονομικό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από αυξημένη αβεβαιότητα που συνδέεται με τις πρόσφατες γεωπολιτικές εξελίξεις στη Μέση Ανατολή, τον παρατεταμένο πόλεμο στην Ουκρανία καθώς και με βραχυπρόθεσμους παράγοντες, όπως οι συσταλτικές νομισματικές πολιτικές και ο περιορισμός της δημοσιονομικής στήριξης διεθνώς μετά την πανδημία και την ενεργειακή κρίση, αλλά και με τις σημαντικές και επιταχυνόμενες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Σε αυτό το δυσμενές και αβέβαιο διεθνές περιβάλλον η ελληνική οικονομία αποδεικνύεται ανθεκτική. Ο ρυθμός ανάπτυξης αναμένεται να ανέλθει σε 2,2% το 2024 και 2,3% το 2025 έναντι 0,8% και 1,4%, αντίστοιχα, που εκτιμάται για την Ευρωζώνη, με βάση τις εαρινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι επενδύσεις αναμένεται να αυξηθούν κατά 6,7% το 2024 και 8,4% το 2025 και το ποσοστό ανεργίας να μειωθεί από 10,3% το 2024 σε 9,7% το 2025. Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) σε ονομαστικούς όρους το 2025 αναμένεται να αυξηθεί κατά περίπου 10 δισ. ευρώ και ο λόγος του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης προς το ΑΕΠ να μειωθεί κατά 4,6 ποσοστιαίες μονάδες. Ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) εκτιμάται σε 2,7% το 2024 και αναμένεται να αποκλιμακωθεί περαιτέρω σε 2,1% το 2025.

Στο προσχέδιο του προϋπολογισμού 2025 περιλαμβάνεται το σύνολο των παρεμβάσεων που έχουν ανακοινωθεί, συμπεριλαμβανομένων όσων παρουσιάστηκαν στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης. Τα νέα μόνιμα δημοσιονομικά μέτρα που επηρεάζουν τον τακτικό προϋπολογισμό επιφέρουν επιπλέον δημοσιονομικό κόστος το 2025 σε σχέση με το 2024, ύψους 1,1 δισ. ευρώ, ενώ πλήθος άλλων παρεμβάσεων χρηματοδοτείται από πόρους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) και του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ). Σε αυτό το πλαίσιο, οι επενδυτικές δαπάνες αναμένεται να αυξηθούν από 13,1 δισ. ευρώ το 2024 σε 14,3 δισ. ευρώ το 2025, πλέον των πόρων του δανειακού σκέλους του ΤΑΑ.

Οι νέες δημοσιονομικές παρεμβάσεις, που συμπληρώνονται από σειρά θεσμικών μέτρων, εστιάζουν στη στήριξη του διαθέσιμου εισοδήματος, στην ενίσχυση των επενδύσεων και της καινοτομίας, στην αντιμετώπιση του δημογραφικού και του στεγαστικού ζητήματος καθώς και στην αντιμετώπιση των προκλήσεων της κλιματικής αλλαγής.

Οι παρεμβάσεις είναι εντός των δημοσιονομικών στόχων που τίθενται στο ΜΔΣ, καθώς προβλέπεται αύξηση των καθαρών πρωτογενών δαπανών κατά 3,6% το 2025 σε σχέση με το 2024, ενώ ο σχετικός στόχος ανέρχεται σε αύξηση δαπανών έως 3,7%. Σε αυτό το πλαίσιο το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης αναμένεται να διαμορφωθεί σε 2,4% το 2024 και 2,5% το 2025 και το συνολικό αποτέλεσμα σε -1,0% το 2024 και -0,6% το 2025.

Ο προϋπολογισμός του 2025 καλείται να συγκεράσει τον στόχο της δημοσιονομικής σταθερότητας με την ανάγκη για αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος των πολιτών καθώς και την αντιμετώπιση των

σύγχρονων προκλήσεων, όπως είναι το δημογραφικό και το στεγαστικό πρόβλημα, η κλιματική κρίση, αλλά και να καλύψει τις αναγκαίες δαπάνες για την ενίσχυση της Εθνικής Άμυνας.

Στόχος είναι η διασφάλιση της ισχυρής ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, η περαιτέρω αναβάθμιση του αξιόχρεου της χώρας και η ευημερία των πολιτών, για την επίτευξη του οποίου απαιτείται η διοχέτευση των πεπερασμένων δημοσιονομικών πόρων με τη μέγιστη δυνατή οικονομική και κοινωνική αποτελεσματικότητα.

Οκτώβριος 2024

Κωνσταντίνος Χατζηδάκης

Αθανάσιος Πετραλιάς

Υπουργός

Υφυπουργός

Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών

Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	7
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	7
1.1. Μακροοικονομικές εξελίξεις το 2024	7
1.2. Νομισματικές και πιστωτικές εξελίξεις στην Ελλάδα το 2024	15
1.3. Μακροοικονομικές προβλέψεις το 2025	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	23
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	23
2.1. Εκτιμήσεις 2024	23
2.1.1. Κρατικός Προϋπολογισμός	26
Έσοδα - Ανάλυση σε δημοσιονομική βάση	26
Δαπάνες - Ανάλυση σε δημοσιονομική βάση	28
2.1.2. Λοιποί υποτομείς της Γενικής Κυβέρνησης	32
2.1.3. Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της Γενικής Κυβέρνησης προς τρίτους	33
2.2. Προβλέψεις 2025	35
2.2.1. Κρατικός Προϋπολογισμός	36
Έσοδα - Ανάλυση σε δημοσιονομική βάση	36
Δαπάνες - Ανάλυση σε δημοσιονομική βάση	38
2.2.2. Λοιποί υποτομείς της Γενικής Κυβέρνησης	41
2.2.3. Επισκόπηση δαπανών και εσόδων	43
2.2.4. Προϋπολογισμός επιδόσεων	43
2.2.5. Λειτουργική ταξινόμηση του προϋπολογισμού	43
2.2.6. Ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στον προϋπολογισμό - Green Budgeting	44
2.3. Δημοσιονομικές παρεμβάσεις 2024 και 2025	44
2.3.1. Δημοσιονομικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση του διαθέσιμου εισοδήματος	46
2.3.2. Παρεμβάσεις αντιμετώπισης του δημογραφικού προβλήματος	48
2.3.3. Παρεμβάσεις αντιμετώπισης του στεγαστικού προβλήματος	49
2.3.4. Παρεμβάσεις για τις φυσικές καταστροφές	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	53
ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ	53
3.1. Σύνθεση δημόσιου χρέους	54
3.1.1. Το χρέος της Κεντρικής Διοίκησης και της Γενικής Κυβέρνησης	54
3.1.2. Δομή και χαρακτηριστικά του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης	55
3.2. Δαπάνες εξυπηρέτησης χρέους	55
3.3. Οι αγορές τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου	56
3.3.1. Πρωτογενής αγορά τίτλων	56
3.3.2. Δευτερογενής αγορά τίτλων	57
3.4. Βασικές κατευθύνσεις δανεισμού και διαχειριστικών στόχων για το 2025	57

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Διάγραμμα 1.1.: Ρυθμοί μεγέθυνσης κρατών - μελών ΕΕ	7
Διάγραμμα 1.2.: Απόκλιση τριμηνιαίου ΑΕΠ και συνιστωσών	8
Διάγραμμα 1.3.: Πραγματική εγχώρια ζήτηση στην Ευρωζώνη 2023 - 2022	9
Διάγραμμα 1.4.: Εξέλιξη συμβολής ΑΕΠ ανά συνιστώσα	10
Διάγραμμα 1.5.: Εξέλιξη διάρθρωσης βασικών οικονομικών κλάδων 2019 - 2024	11
Διάγραμμα 1.6.: Εξέλιξη διεθνών τιμών στην ενέργεια	13
Διάγραμμα 1.7.: Εξέλιξη Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών	14
Διάγραμμα 1.8.: Επενδυτικό κενό της Ελλάδας έναντι της Ευρωζώνης	20
Διάγραμμα 3.1.: Χρονοδιάγραμμα λήξης χρέους της Κεντρικής Διοίκησης την 31η.8.2024	55

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1.1.: Βασικά μεγέθη της ευρωπαϊκής και της παγκόσμιας οικονομίας	17
Πίνακας 1.2.: Βασικά μεγέθη της ελληνικής οικονομίας	21
Πίνακας 2.1.: Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία ESA	24
Πίνακας 2.2.: Εξέλιξη ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της Γενικής Κυβέρνησης	34
Πίνακας 2.3.: Εξέλιξη εκκρεμών επιστροφών φόρων Δεκέμβριος 2022 - Ιούλιος 2024	34
Πίνακας 2.4.: Μόνιμες δημοσιονομικές παρεμβάσεις 2024 - 2025	45
Πίνακας 3.1.: Σύνθεση δημόσιου χρέους	54
Πίνακας 3.2.: Ύψος δαπανών για τόκους χρέους της Κεντρικής Διοίκησης	55

Σημείωση: Ενδεχόμενες διαφορές ποσών ή ποσοστών στους πίνακες οφείλονται σε στρογγυλοποιήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

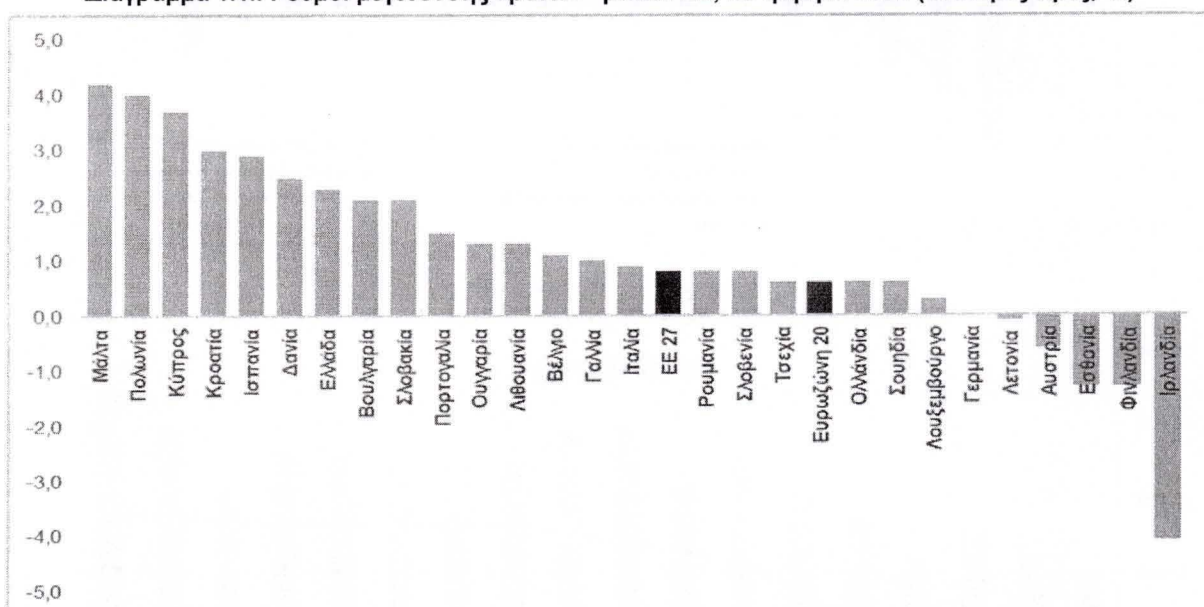
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

1.1. Μακροοικονομικές εξελίξεις το 2024

Την τελευταία τριετία η παγκόσμια οικονομία αντιμετώπισε επάλληλες κρίσεις, λόγω αλληλοσυνδεόμενων αναταραχών σε οικονομικό, κλιματικό και γεωπολιτικό επίπεδο. Παρά τα σημάδια ανάκαμψης, το διεθνές οικονομικό περιβάλλον εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από αυξημένη αβεβαιότητα, οφειλόμενη τόσο σε βραχυπρόθεσμους παράγοντες, όπως οι συσταλτικές νομισματικές πολιτικές και ο περιορισμός της δημοσιονομικής στήριξης διεθνώς μετά την πανδημία και την ενεργειακή κρίση, όσο και σε γεωπολιτικούς και άλλους παράγοντες, όπως οι επιπτώσεις από τον πόλεμο στην Ουκρανία, οι πρόσφατες γεωπολιτικές εντάσεις στη Μέση Ανατολή και οι σημαντικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Οι διαδοχικές αυτές κρίσεις, οι οποίες επιδρούν αρνητικά στην οικονομική δραστηριότητα και στις προσδοκίες ανάκαμψης διεθνώς, καθώς και η παρατηρούμενη αποκλιμάκωση του ρυθμού αύξησης του επιπέδου των τιμών, έχουν σε μεγάλο βαθμό ως αποτέλεσμα τον προσανατολισμό των κεντρικών τραπεζών προς τη σταδιακή χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής κατά τη διάρκεια του 2024.

Διάγραμμα 1.1.: Ρυθμοί μεγέθυνσης κρατών - μελών ΕΕ, 2ο τρίμηνο 2024 (σταθερές τιμές, %)

Πηγή: Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί (ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat), επεξεργασία Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών

Σε αυτό το ασταθές διεθνές οικονομικό περιβάλλον, και παρά την επίμονη γεωπολιτική αναταραχή, η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας αποδεικνύεται ανθεκτική, με κινητήριο μοχλό τις επενδύσεις, την ιδιωτική κατανάλωση καθώς και τις εξαγωγές, επιτυγχάνοντας έναν από τους υψηλότερους ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης μεταξύ των κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Ειδικότερα, το 2ο τρίμηνο του 2024, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας (Eurostat)¹, το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) της Ελλάδας παρουσίασε καλύτερη δυναμική σε σύγκριση με τα άλλα κράτη - μέλη της ΕΕ και ο ρυθμός αύξησης διαμορφώθηκε σε 2,3%. Η υψηλή αυτή απόδοση κατέταξε την Ελλάδα στην έβδομη θέση των χωρών της ΕΕ και στην πέμπτη θέση της Ευρωζώνης,

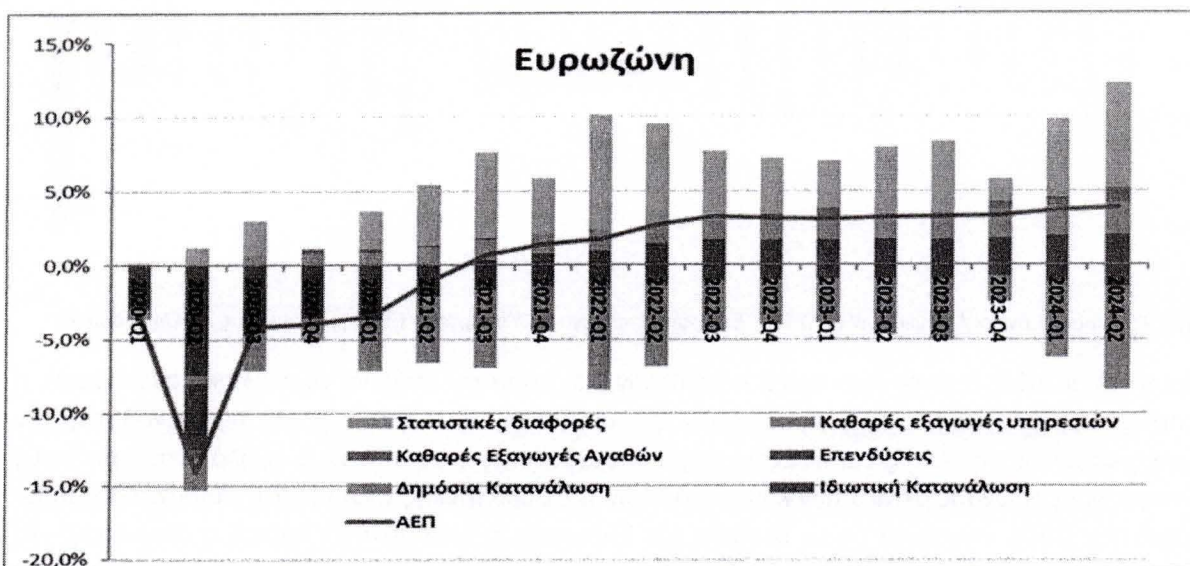
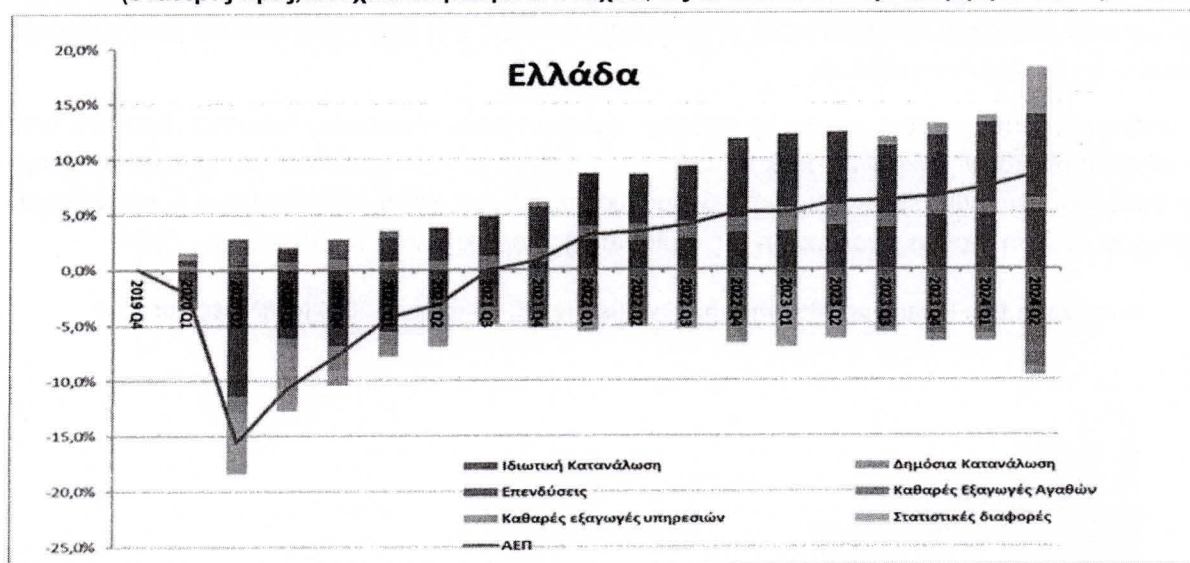
¹ Eurostat, Euro Indicators, September 2024.

όπως αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 1.1. και σε σημαντικά υψηλότερο επίπεδο τόσο από τον μέσο όρο της ΕΕ όσο και από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης (0,8% και 0,6%, αντίστοιχα).

Την ίδια χρονική περίοδο αρκετές χώρες της Ευρωζώνης βρίσκονται σε καθεστώς ύφεσης (Ολλανδία, Εσθονία, Φινλανδία, Αυστρία, Ιρλανδία), με την Ιρλανδία να συνεχίζει να διανύει τη μεγαλύτερη μείωση του ΑΕΠ της (-4,1%), ενώ χώρες όπως η Γερμανία, η Σουηδία και το Λουξεμβούργο αναπτύσσονται με αναιμικούς ρυθμούς.

Το ΑΕΠ σε όρους όγκου, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρωζώνη, έχει επανέλθει στο προ πανδημίας επίπεδο, ήδη από το 3ο τρίμηνο του 2021 και συνεχίζει να αυξάνεται και στα δύο πρώτα τρίμηνα του 2024. Η άνοδος αυτή για την Ελλάδα στηρίχθηκε σε διαφορετικές συνιστώσες του ΑΕΠ σε σχέση με την Ευρωζώνη (Διάγραμμα 1.2.).

Διάγραμμα 1.2.: Απόκλιση τριμηνιαίου ΑΕΠ και συνιστωσών 2019Q4 - 2024Q2 Ελλάδα - Ευρωζώνη (σταθερές τιμές, εποχικά διορθωμένα στοιχεία, ως % του ΑΕΠ τέταρτου τριμήνου 2019)

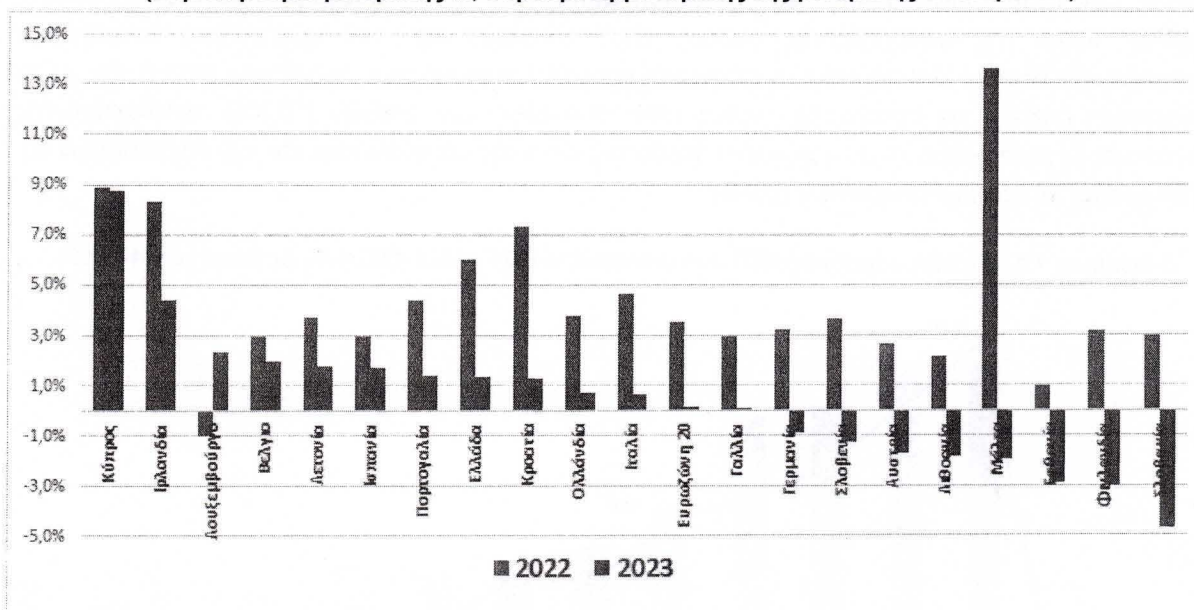

Πηγή: Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί (ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat), επεξεργασία Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών

Συγκριτικά, η οικονομία της Ελλάδας συνεχίζει να μεγεθύνεται σε ετήσια βάση για δωδέκατο συνεχόμενο τρίμηνο, βασισμένη στην ισχυρή συμβολή των επενδύσεων και της ιδιωτικής κατανάλωσης, ενώ αρνητικά επέδρασαν οι καθαρές εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η εγχώρια ζήτηση της Ευρωζώνης για το έτος 2023 συρρικνώθηκε σημαντικά έναντι του 2022, σημειώνοντας οριακή αύξηση 0,2% έναντι 3,5% το 2022. Για την Ελλάδα ο θετικός ρυθμός μεταβολής της εγχώριας ζήτησης την ίδια περίοδο αποτελεί συνέχεια των ευνοϊκών αποτελεσμάτων του 2022, αν και με ηπιότερους ρυθμούς, με αύξηση 1,3% σε ετήσια βάση έναντι αύξησης 6% το 2022. Η επίδοση αυτή κατέταξε την Ελλάδα για το 2023 στην όγδοη καλύτερη θέση μεταξύ των κρατών - μελών της Ευρωζώνης και ως μία εκ των χωρών οι οποίες συνεχίζουν να εμφανίζουν αυξανόμενη εγχώρια ζήτηση το 2023 σε σχέση με το 2022, όπως αυτή αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 1.3.

Διάγραμμα 1.3.: Πραγματική εγχώρια ζήτηση στην Ευρωζώνη 2023 - 2022
(ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής %, συμπεριλαμβανομένης της μεταβολής αποθεμάτων)

Πηγή: Μακροοικονομική βάση δεδομένων AMECO της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Στο σύνολο του 1ου εξαμήνου του 2024 η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας διαμορφώθηκε σε 2,2% σε ετήσια βάση, παρουσιάζοντας αύξηση έναντι του πρώτου τριμήνου του έτους (2,1%), η οποία, αν και μικρή, ήταν σημαντική δεδομένων των παρατηρούμενων αντιξοοτήτων στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον.

Κύριοι μοχλοί της πραγματικής ανάπτυξης, στο 1ο εξάμηνο του τρέχοντος έτους, ήταν οι επενδύσεις με συμβολή 0,5 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ (ετήσια μεταβολή 3,5%) και η ιδιωτική κατανάλωση με συμβολή 1,4 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ (ετήσια μεταβολή 2,0%). Μέρος της τρέχουσας επενδυτικής δραστηριότητας αποτυπώνεται επίσης στα εθνικολογιστικά στοιχεία που αφορούν στη μεταβολή αποθεμάτων, δεδομένου ότι στα εν λόγω στοιχεία καταγράφονται τα επενδυτικά έργα που βρίσκονται σε εξέλιξη έως ότου ολοκληρωθούν.

Η καλύτερη επίδοση της οικονομίας στο 1ο εξάμηνο του 2024 έναντι του 1ου τριμήνου του έτους υποδηλώνει συγκριτική επιτάχυνση του πραγματικού ΑΕΠ, μέσα στο 2ο τρίμηνο του 2024, με τον ρυθμό μεταβολής του τριμήνου, όπως προαναφέρθηκε, να ανέρχεται σε 2,3% σε ετήσια βάση και με συνεπή τάση ως προς τις συνιστώσες του ΑΕΠ που οδηγούν την ανάπτυξη (επενδύσεις, ιδιωτική κατανάλωση, θετική μεταβολή αποθεμάτων).

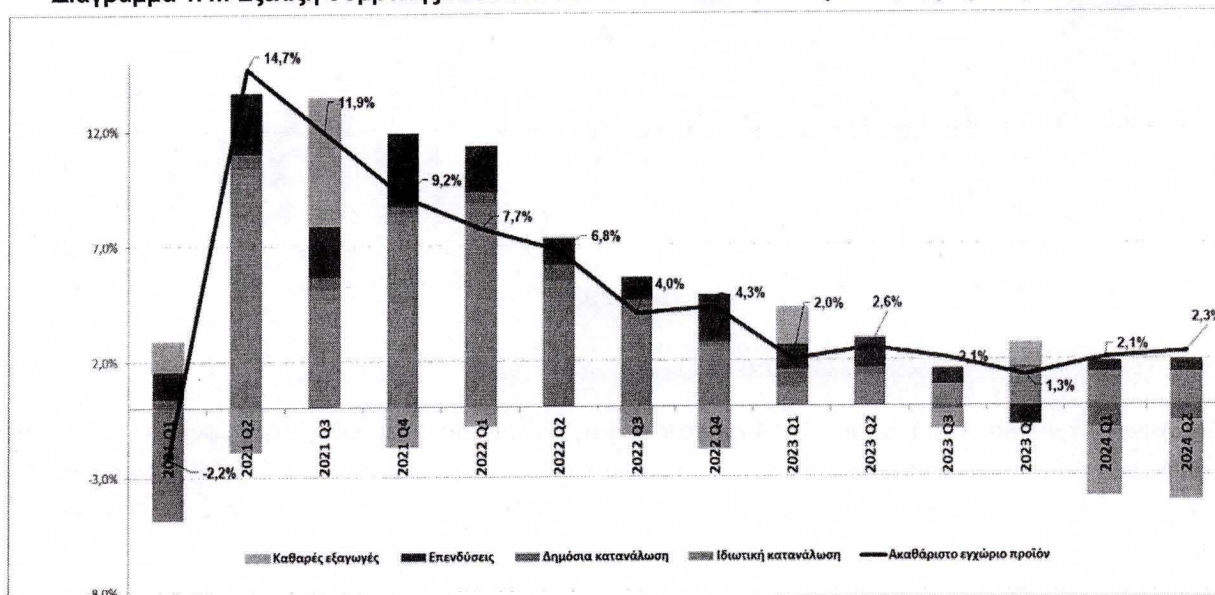
Σε όρους συνιστωσών του ΑΕΠ (σε σταθερές τιμές) στο 2ο τρίμηνο του 2024 η συνεχιζόμενη αύξηση κατά 2,0% της ιδιωτικής κατανάλωσης συνδέεται με τις θετικές εξελίξεις στην αγορά εργασίας, τόσο σε σχέση με την πορεία της απασχόλησης όσο και σε σχέση με την πορεία του μέσου μισθού εν μέσω μισθολογικών αυξήσεων στον ιδιωτικό και στον δημόσιο τομέα. Επιπρόσθετη στήριξη των εισοδημάτων των νοικοκυριών και του όγκου της καταναλωτικής τους δαπάνης αποδίδεται στη

διατήρηση ενός πλέγματος στοχευμένων μέτρων οικονομικής πολιτικής της Κυβέρνησης, τα οποία αποτελούν σημαντικό ανάχωμα έναντι των επιπτώσεων από την ενεργειακή κρίση και τις πληθωριστικές πιέσεις.

Οι επενδύσεις στο 2ο τρίμηνο του 2024 ενισχύθηκαν περαιτέρω κατά 3,9% έναντι του αντίστοιχου 2ου τριμήνου 2023. Σημαντική συμβολή στην εξέλιξη αυτή είχαν οι εισροές από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) και οι υψηλότερες μεταβολές εντοπίζονται στις κατηγορίες «Μηχανολογικός εξοπλισμός και οπλικά συστήματα» και «Μεταφορικός εξοπλισμός», με αύξηση 16,3% και 13,4%, αντίστοιχα.

Το 2ο τρίμηνο του 2024 παρατηρείται αύξηση κατά 2,1% των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών, με το σκέλος των υπηρεσιών να καταγράφει αύξηση κατά 2,8% έναντι αύξησης 2,0% στις εξαγωγές αγαθών, λόγω της συνεχιζόμενης ανόδου στον τουρισμό και των αντίστοιχων τουριστικών εισπράξεων. Κατά την ίδια περίοδο, οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών αυξήθηκαν κατά 9,6%, με τη μεγαλύτερη αύξηση να προέρχεται κυρίως από το σκέλος των αγαθών (10,5%), αντανakλώντας ωστόσο σε μεγάλο βαθμό τη συνεχιζόμενη άνοδο της ιδιωτικής κατανάλωσης και των επενδύσεων και σε μικρότερο βαθμό των υπηρεσιών (6,9%).

Διάγραμμα 1.4.: Εξέλιξη συμβολής ΑΕΠ ανά συνιστώσα 2021 - 2024 (Q/Q-4,%, με βάση το Q4-2019)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών

Στο Διάγραμμα 1.4. καταγράφεται διαχρονικά η εξέλιξη της συμβολής των συνιστωσών του ΑΕΠ, από το 1ο τρίμηνο του 2021 έως και το 2ο τρίμηνο του 2024. Ειδικότερα, στο 2ο τρίμηνο του 2024, η συμβολή των συνιστωσών, στην κατά 2,3% μεγέθυνση της ελληνικής οικονομίας, αποτυπώνεται κυρίως στη θετικότερη πορεία του ακαθάριστου σχηματισμού κεφαλαίου (συμπεριλαμβανομένων των αποθεμάτων) κατά 4,3 ποσοστιαίες μονάδες, αλλά και της ιδιωτικής κατανάλωσης κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες. Αρνητικά επέδρασαν στην ανάπτυξη οι συνιστώσες της δημόσιας κατανάλωσης καθώς και των καθαρών εξαγωγών, μειωμένες κατά 0,7 και 3,4 ποσοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα.

Ο ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, για το σύνολο του έτους 2024, εκτιμάται ότι θα ανέλθει στο 2,2%, ποσοστό το οποίο συμφωνεί και με τη σχετική πρόβλεψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στις εαρινές οικονομικές προβλέψεις². Σε αυτή την εξέλιξη αναμένεται να συμβάλουν οι επενδύσεις με αύξηση κατά 6,7%, η ιδιωτική κατανάλωση με αύξηση 1,7% αλλά και οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών με αύξηση 4,2%.

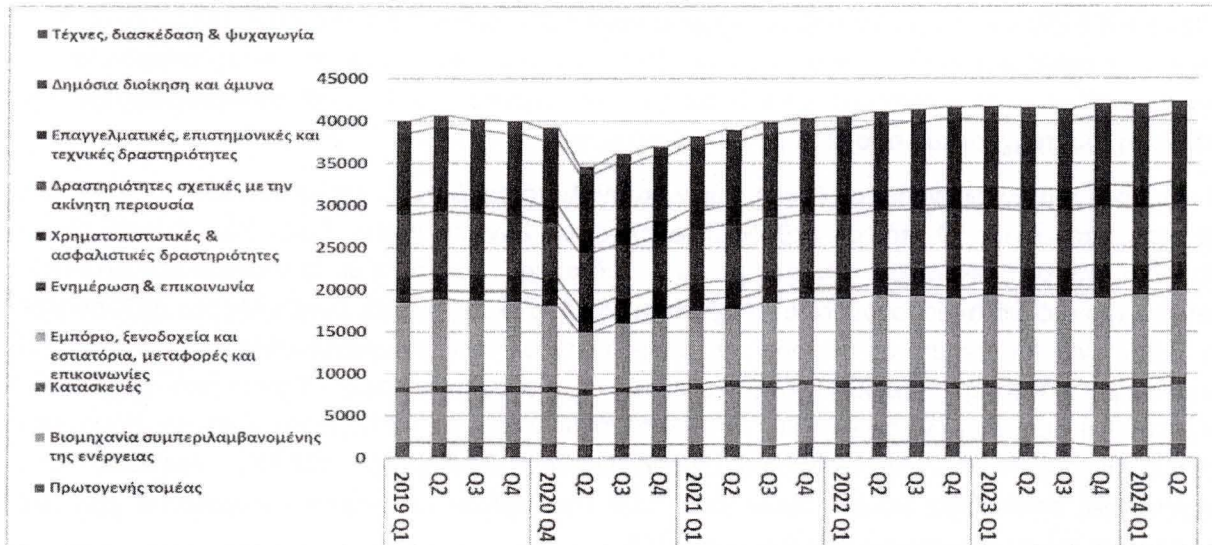
² European Commission, European Economic Forecast, Spring 2024, May 2024.

Παρά τις διεθνείς αντιξοότητες, η ανοδική πορεία της ελληνικής οικονομίας κατά τη διάρκεια του 1ου εξαμήνου του 2024 αποτυπώνεται και σε όρους πραγματικής παραγωγής, με την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) να καταγράφει αύξηση της τάξης του 1,4% έναντι του προηγούμενου εξαμήνου 2023, διατηρώντας τη θετική της δυναμική και συνεχίζοντας να ακολουθεί συνολικά ανοδική πορεία από την εποχή της πανδημίας.

Η διαχρονική εξέλιξη των βασικών οικονομικών δραστηριοτήτων της ελληνικής οικονομίας για τα πέντε τελευταία έτη παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 1.5. Κατά το 2ο τρίμηνο του 2024 οι κυριότερες αυξήσεις εντοπίζονται στον δευτερογενή τομέα (8,5%) και ειδικότερα στον κλάδο «Βιομηχανία συμπεριλαμβανομένης της ενέργειας» (10,4%), ενώ θετικά επέδρασε και ο τρίτογενής τομέας (0,6%) μέσω των δραστηριοτήτων «Ενημέρωση και επικοινωνία» (5,0%), «Εμπόριο, ξενοδοχεία, εστίαση, μεταφορές» (1,3%), «Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες» (1,3%) και «Χρηματοοικονομικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες» (1,2%).

Η αγροτική παραγωγή μειώθηκε κατά 4,8%, κυρίως λόγω των επιπτώσεων από τις καταστροφικές πλημμύρες στη Θεσσαλία. Ωστόσο, η εν λόγω μείωση είναι αρκετά ηπιότερη της ισχυρής επιδείνωσης των προηγούμενων τριών τριμήνων (-9,6% Q3/23, -17,3% Q4/23 και -12,5% Q1/24), υποδηλώνοντας τη σταδιακή κάλυψη των απωλειών της αγροτικής παραγωγής.

Διάγραμμα 1.5.: Εξέλιξη διάρθρωσης βασικών οικονομικών κλάδων 2019 - 2024
(τριμηνιαία στοιχεία, σταθερές τιμές, εποχικά διορθωμένα, εκατ. ευρώ)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών

Η αγορά εργασίας εξακολουθεί να αναπτύσσεται και την περίοδο Ιανουαρίου - Αυγούστου 2024, με την απασχόληση να αυξάνεται κατά 1,7% έναντι της αντίστοιχης περιόδου του έτους 2023. Σύμφωνα με το ισοζύγιο μισθωτής απασχόλησης του συστήματος ΕΡΓΑΝΗ, το πρώτο εξάμηνο του έτους 2024 δημιουργήθηκαν 339.208 νέες θέσεις εργασίας έναντι 304.918 το 2023, αποτελώντας την υψηλότερη επίδοση πρώτου εξαμήνου έτους, από το 2001 μέχρι σήμερα. Στο σύνολο των προσλήψεων της ίδιας περιόδου το 55,4% αφορά σε συμβάσεις πλήρους απασχόλησης, το 35,6% σε συμβάσεις μερικής απασχόλησης και το 9% σε συμβάσεις εκ περιτροπής. Η μεγαλύτερη αύξηση κατεγράφη σε δραστηριότητες σχετικές με τον τουρισμό, το λιανικό εμπόριο και τις κατασκευές, στοιχείο που αντικατοπτρίζει και τη δυναμική που υπάρχει στους συγκεκριμένους κλάδους της οικονομίας.

Επιπλέον, σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ), ο αριθμός των απασχολούμενων το 2ο τρίμηνο του 2024 ανήλθε σε 4.327.825 άτομα, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 3,7% έναντι του προηγούμενου τριμήνου και αύξηση 2,2% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Ο αριθμός των ανέργων το 2ο τρίμηνο του

2024 ανήλθε σε 467.619 άτομα, χαμηλότερος σε σύγκριση με τον αριθμό των 574.130 ατόμων του 1ου τριμήνου, παρουσιάζοντας μείωση κατά 18,6%, ενώ σε ετήσια βάση κατεγράφη μείωση 12,3%. Το ποσοστό ανεργίας κατά το 2ο τρίμηνο διαμορφώθηκε σε 9,8%, υποχωρώντας τόσο σε σχέση με το ποσοστό 12,1% του 1ου τριμήνου όσο και με το ποσοστό 11,2% του αντίστοιχου τριμήνου του προηγούμενου έτους. Σημειώνεται ότι το ανωτέρω μονοψήφιο ποσοστό 9,8% συνιστά το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας από το 4ο τρίμηνο του 2009. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (Οκτώβριος 2024), το εποχικά διορθωμένο ποσοστό ανεργίας τον Αύγουστο 2024 ανήλθε σε 9,5% έναντι 11,4% τον Αύγουστο 2023 και 9,9% τον Ιούλιο 2024.

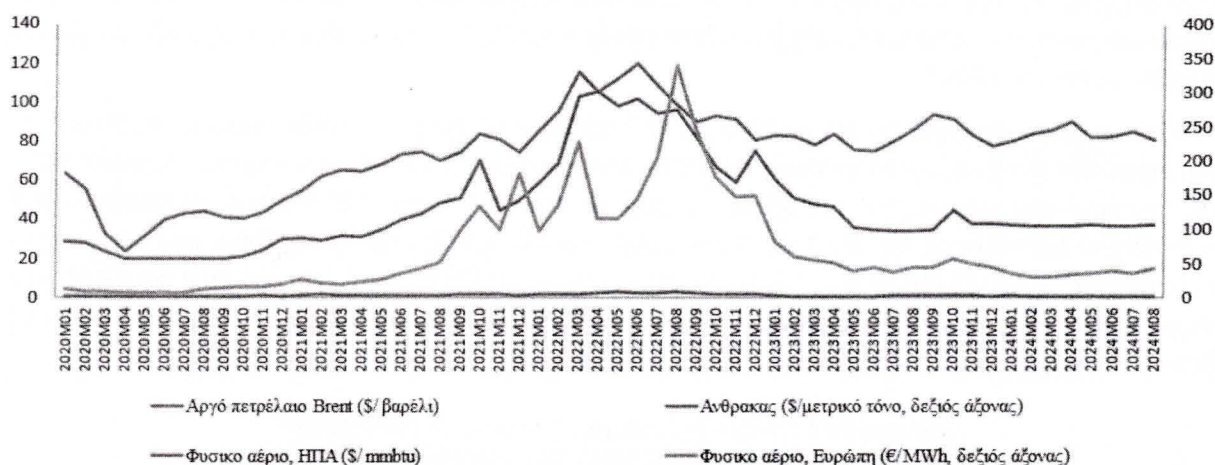
Σε αυτή την εξέλιξη συνέβαλαν τα μέτρα πολιτικής και οι μεταρρυθμίσεις που υιοθετήθηκαν, όπως η μείωση των ασφαλιστικών εισφορών και κατά συνέπεια του μη μισθολογικού κόστους, η δυνατότητα εργασίας των συνταξιούχων με ευνοϊκότερους πλέον όρους, αλλά και οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, με την αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων, που είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση της ζήτησης εργασίας εκ μέρους των επιχειρήσεων. Σημειώνεται ότι από το 2019 και έπειτα το επίπεδο των μισθών έχει αυξηθεί σημαντικά, καθώς ο κατώτατος μισθός έχει καταγράψει αύξηση της τάξης του 27,7%. Η αύξηση του κατώτατου μισθού (η οποία συμπαρασύρει και τον μέσο μισθό) συμβάλλει επίσης στην αντιμετώπιση ζητημάτων έλλειψης προσφοράς εργατικού δυναμικού σε ορισμένους τομείς, όπως το λιανικό εμπόριο, η γεωργία, οι κατασκευές και ο τουρισμός, ενώ παράλληλα ενισχύει τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας. Είναι ενδεικτικό ότι σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι αμοιβές εξαρτημένης εργασίας αναμένεται να αυξηθούν το 2024 κατά 5,2% και οι αμοιβές ανά εργαζόμενο κατά 4,3% (έναντι 3,8% και 2,8%, αντιστοίχως, που ήταν οι προβλέψεις στον προϋπολογισμό 2024). Τα ανωτέρω ποσοστά, όπως αναμένεται να διαμορφωθούν, είναι σημαντικά υψηλότερα του πληθωρισμού (2,7%) και αντικατοπτρίζουν την ενίσχυση του πραγματικού εισοδήματος των εργαζόμενων.

Η μεταβολή του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (Εν.ΔΤΚ) εκτιμάται σε 2,8% για το σύνολο του τρέχοντος έτους. Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του Εθνικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) εκτιμάται ελαφρώς μικρότερος και ίσος με 2,7%. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, κατά το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Αυγούστου 2024, ο μέσος ρυθμός μεταβολής του ΔΤΚ ανήλθε σε 2,8%, ενώ την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους κατέγραψε αύξηση κατά 3,8%. Η μεγαλύτερη μεταβολή σημειώθηκε στην κατηγορία «Ξενοδοχεία - Καφέ - Εστιατόρια» με 6% και ακολουθεί η διατροφή («Διατροφή και μη Αλκοολούχα Ποτά») με 4,5%, καταγράφοντας σημαντική αποκλιμάκωση έναντι του αντίστοιχου προηγούμενου διαστήματος (12,8%). Αντίθετα, στις επικοινωνίες σημειώθηκε μείωση τιμών κατά 1,1% την περίοδο Ιανουαρίου - Αυγούστου 2024 σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2023.

Η μεταβολή του Εν.ΔΤΚ (Eurostat) στην Ελλάδα, την περίοδο Ιανουαρίου - Αυγούστου 2024, υποχώρησε σε 3,0% από 4,7% την αντίστοιχη περίοδο του 2023. Ο μέσος όρος μεταβολής του Εν.ΔΤΚ στην Ευρωζώνη υποχώρησε σημαντικά και διαμορφώθηκε την περίοδο Ιανουαρίου - Αυγούστου 2024 στο 2,5% από 6,6% ένα έτος πριν.

Σε ό,τι αφορά στις εξελίξεις στον τομέα της ενέργειας (Διάγραμμα 1.6.), η μέση μηνιαία διεθνής τιμή του πετρελαίου Brent, έχοντας ήδη σταθεροποιήσει την πτωτική της πορεία το 2023 σε σχέση με το 2022, κινείται από τον Ιανουάριο 2024 έως και τον Αύγουστο 2024 σε ένα εύρος από τα 80 έως τα 90 δολάρια ανά βαρέλι, με την κατώτατη τιμή να σημειώνεται τον Ιανουάριο και την υψηλότερη τον Απρίλιο. Συγκεκριμένα, η περιορισμένη προσφορά αργού πετρελαίου από τον OPEC+ και η συνεχιζόμενη κρίση στη Μέση Ανατολή είναι οι βασικοί παράγοντες που ώθησαν τον Απρίλιο τη μέση διεθνή τιμή του πετρελαίου στα υψηλότερα επίπεδα των πρώτων οκτώ μηνών του 2024.

Διάγραμμα 1.6.: Εξέλιξη διεθνών τιμών στην ενέργεια
(επίπεδο τιμών)

Πηγή: Intercontinental Exchange (ICE), Παγκόσμια Τράπεζα, Commodity Markets, μηνιαίες τιμές, Σεπτέμβριος 2024

Στις αρχές του 2ου εξαμήνου του έτους διαφάνηκε κατ' αρχάς μία σταδιακή πτωτική τάση, εν μέσω αυξανόμενης παραγωγής σχιστολιθικού πετρελαίου και εντεινόμενων διεθνών πιέσεων για την αποκλιμάκωση της έντασης στη Μέση Ανατολή. Η εν λόγω εξέλιξη έγινε εμφανής τον Αύγουστο 2024, με τη μέση μηνιαία διεθνή τιμή του πετρελαίου Brent να διαμορφώνεται σε 80 δολάρια ανά βαρέλι (5,2% χαμηλότερα από τον προηγούμενο μήνα). Παράλληλα, στην ευρωπαϊκή αγορά η επίδραση της μείωσης της τιμής του πετρελαίου Brent ενισχύεται και από την αύξηση περίπου κατά 4,0% της συναλλαγματικής ισοτιμίας ευρώ - δολαρίου από τον Απρίλιο έως τον Σεπτέμβριο 2024. Ωστόσο, οι συνθήκες στην αγορά πετρελαίου αναμένονται ευμετάβλητες κυρίως λόγω της διαρκώς μεταβαλλόμενης κατάστασης στη Μέση Ανατολή.

Η διεθνής τιμή του φυσικού αερίου παρέμεινε σε σχετικά χαμηλά επίπεδα λόγω, μεταξύ άλλων, της ικανοποιητικής παραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, των υψηλών αποθεμάτων υδρογονοποιημένου φυσικού αερίου, των αυξημένων ενεργειακών αποθεμάτων της Ευρώπης και του ηπιότερου χειμώνα. Η τιμή TTF του φυσικού αερίου μειώθηκε από 339 ευρώ κατά μέσο όρο ανά μεγαβατώρα τον Αύγουστο 2022, σε 42 ευρώ κατά μέσο όρο ανά μεγαβατώρα τον Αύγουστο 2024, σημειώνοντας μείωση περίπου 87% σε σχέση με τον Αύγουστο 2022, απέχοντας ωστόσο από τα προ κρίσης επίπεδα (περίπου 20 ευρώ ανά μεγαβατώρα).

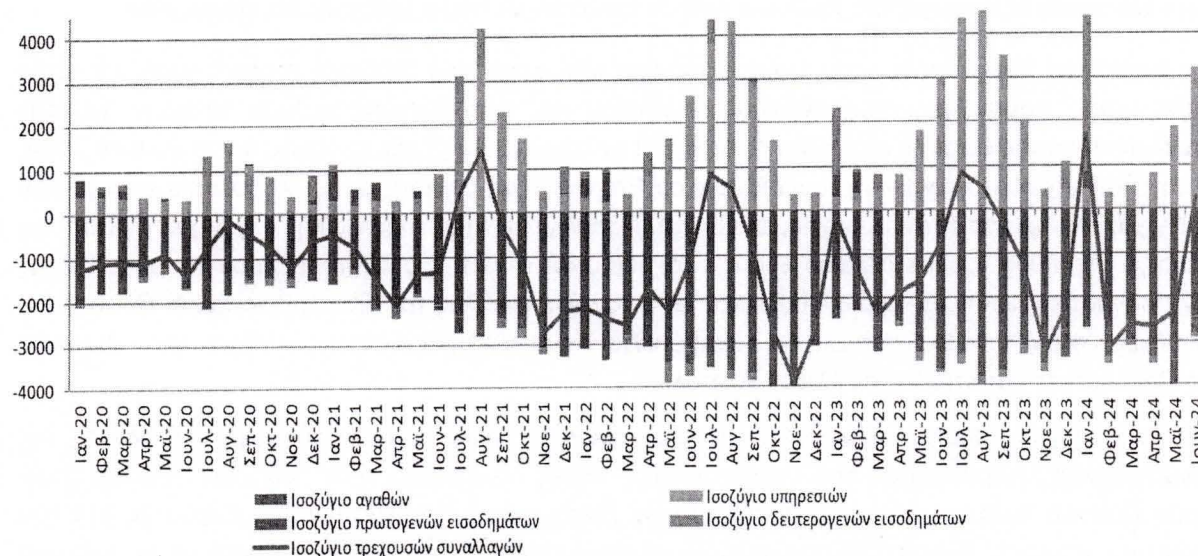
Όσον αφορά στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, βάσει των στοιχείων της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ) σε τρέχουσες τιμές, το 2023 βελτιώθηκε σημαντικά και το έλλειμμα του διαμορφώθηκε σε 6,3% του ΑΕΠ έναντι 10,3% του ΑΕΠ το 2022. Η εξέλιξη αυτή αποδίδεται πρωτίστως στη βελτίωση του ισοζυγίου αγαθών και δευτερευόντως στη βελτίωση των ισοζυγίων υπηρεσιών και δευτερογενών εισοδημάτων, οι οποίες αντιστάθμισαν την επιδείνωση του ισοζυγίου πρωτογενών εισοδημάτων. Ειδικότερα, το ισοζύγιο αγαθών το 2023 κατέγραψε σημαντική βελτίωση, καθώς το έλλειμμα του περιορίστηκε κατά 7,2 δις. ευρώ έναντι του 2022. Σε ονομαστικές τιμές, λαμβανομένης υπόψη της αποκλιμάκωσης των τιμών της ενέργειας και των καυσίμων, οι εξαγωγές αγαθών μειώθηκαν κατά 8% το 2023 σε σχέση με το 2022, ωστόσο η μείωση (12,3%) των εισαγωγών υπερέβη εκείνη των εξαγωγών. Επιπλέον, η μείωση των τιμών εισαγωγής για τρόφιμα και πρώτες ύλες είχε θετική επίδραση στο ισοζύγιο αγαθών. Η βελτίωση του ισοζυγίου υπηρεσιών αντανάκλασε κυρίως την αύξηση των ταξιδιωτικών εισπράξεων.

Κατά το πρώτο εξάμηνο του 2024 το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών διαμορφώθηκε στο 7,7% ως ποσοστό του ΑΕΠ, περίπου στα ίδια επίπεδα (7,5% του ΑΕΠ) της αντίστοιχης περιόδου του 2023. Την περίοδο Ιανουαρίου - Ιουλίου 2024 το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών

διευρύνθηκε κατά 1,3 δισ. ευρώ σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2023. Η διεύρυνση αυτή οφείλεται κυρίως στις εισαγωγές αγαθών, χωρίς καύσιμα και πλοία, κατά 1,9 δισ. ευρώ, η οποία συνδέεται με τη σημαντική αύξηση του ακαθάριστου σχηματισμού κεφαλαίου εντός του 2024, που σημείωσε αύξηση σε σταθερές τιμές (σε ετήσια βάση) κατά 26,3% στο 1ο εξάμηνο του 2024 και 29,7% στο 2ο τρίμηνο του 2024.

Η δυναμική που κατεγράφη κατά το 2023, με τη σημαντική αύξηση των ταξιδιωτικών εισπράξεων, σε σχέση με την ιστορικά υψηλή επίδοση του 2019, συνεχίστηκε την περίοδο Ιανουαρίου - Ιουλίου 2024, με το ύψος των εισπράξεων (10,95 δισ. ευρώ) να αντιστοιχεί στο 120,1% των εισπράξεων του αντίστοιχου διαστήματος του 2019 (9,12 δισ. ευρώ) και στο 105,6% των εισπράξεων του αντίστοιχου διαστήματος του 2023 (10,37 δισ. ευρώ). Σύμφωνα με τις εξελίξεις αυτές, αναμένεται η συμβολή των τουριστικών εισπράξεων στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών κατά τη διάρκεια του 2024 να είναι θετική. Το Διάγραμμα 1.7. αποτυπώνει τις ανωτέρω εξελίξεις στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.

Διάγραμμα 1.7.: Εξέλιξη Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών
(εκατ. ευρώ, τρέχουσες τιμές, μη εποχικά διορθωμένα στοιχεία)

Πηγή: ΤτΕ, μηνιαία στοιχεία Ισοζυγίου Πληρωμών

Η ανθεκτικότητα που έχει επιδείξει η ελληνική οικονομία, παρά τις δυσμενείς γεωπολιτικές συνθήκες και το ασταθές εξωτερικό οικονομικό περιβάλλον, αποτυπώθηκε στη διατήρηση της δυναμικής του Δείκτη Οικονομικού Κλίματος³, ο οποίος διαμορφώθηκε κατά την περίοδο Ιανουαρίου - Ιουλίου 2024, στις 108,2 μονάδες από 107,8 την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους. Η εξέλιξη αυτή προήλθε κυρίως από την ενίσχυση των επιχειρηματικών προσδοκιών στις κατασκευές σε 154,9 μονάδες την περίοδο Ιανουαρίου - Ιουλίου 2024 από 143,6 μονάδες την αντίστοιχη περίοδο του 2023, αντικατοπτρίζοντας τις αισιόδοξες προβλέψεις λόγω της ενίσχυσης των επενδύσεων στις υποδομές τόσο μέσω των ιδιωτικών επενδύσεων όσο και μέσω του ΠΔΕ και του ΤΑΑ. Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ευρωζώνη για την περίοδο Ιανουαρίου - Ιουλίου 2024 υποχώρησε στις 95,9 μονάδες, από 97,7 την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁴, ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος διαμορφώθηκε στις 106,3 μονάδες τον Αύγουστο 2024 από 106,8 τον Ιούλιο, παραμένοντας σε υψηλά επίπεδα σε σύγκριση με τον αντίστοιχο δείκτη της Ευρωζώνης (96,6).

³ Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE), Αποτελέσματα ερευνών οικονομικής συγκυρίας, Αύγουστος 2024.

⁴ European Commission, Business and consumer survey results for August 2024 - Statistical Annex.

Οι εγχώριες επιχειρηματικές προσδοκίες φαίνεται να παρουσιάζουν μικτές τάσεις και αυξομειώσεις ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας κατά το 2ο τρίμηνο του 2024. Συγκεκριμένα, οι επιχειρηματικές προσδοκίες ενισχύθηκαν ήπια στη βιομηχανία και αισθητά στις κατασκευές, υποχώρησαν στο λιανικό εμπόριο, ενώ βελτιώθηκαν σημαντικά στις υπηρεσίες. Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη βιομηχανία διαμορφώθηκε το 2ο τρίμηνο του 2024 στις 108,7 μονάδες από 107,5 το 2ο τρίμηνο του 2023, στις κατασκευές ενισχύθηκε στις 150,0 μονάδες από 145,8 μονάδες, ενώ στο λιανικό εμπόριο υποχώρησε σε 101,9 από 117,2 μονάδες. Στις υπηρεσίες ο δείκτης βελτιώθηκε σημαντικά και διαμορφώθηκε στις 130,3 από 113,8 μονάδες.

Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης στην Ελλάδα υποχώρησε το 2ο τρίμηνο του 2024 στις -42,7 μονάδες από -36,7 μονάδες το 2ο τρίμηνο του 2023, κινήθηκε όμως ελαφρά υψηλότερα έναντι του 1ου τριμήνου του 2024 (-46,1 μονάδες).

Η ανοδική πορεία του ελληνικού μεταποιητικού τομέα, όπως αποτυπώνεται στον εποχικά προσαρμοσμένο Δείκτη Υπευθύνων Προμηθειών της S&P Global για τον τομέα μεταποίησης στην Ελλάδα, η οποία ξεκίνησε τον Φεβρουάριο 2023, συνεχίστηκε και το 2024 με σταθερή βελτίωση μέχρι τον Αύγουστο 2024. Ο δείκτης αυξήθηκε κατά μέσο όρο στις 54,7 μονάδες από 52,0 μονάδες την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους. Συγκεκριμένα, ο δείκτης έκλεισε στις 52,9 μονάδες τον Αύγουστο 2024 από 53,2 μονάδες τον Ιούλιο 2024, υποδηλώνοντας σταθερή αλλά ασθενέστερη άνοδο των λειτουργικών συνθηκών των εταιρειών του ελληνικού μεταποιητικού τομέα. Οι εταιρείες του ελληνικού μεταποιητικού τομέα αύξησαν την παραγωγή τους με βραδύτερο ρυθμό, λόγω του ηπιότερου ρυθμού αύξησης της ζήτησης νέων παραγγελιών, κυρίως από πελάτες του εξωτερικού. Η Ελλάδα παραμένει σταθερά, από την αρχή του έτους, πρώτη στην επίδοση του μεταποιητικού τομέα από όλες τις χώρες που συμμετέχουν στον δείκτη της Ευρωζώνης.

Λαμβανομένης υπόψη της παρούσας συγκυρίας, η οποία εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από αστάθεια και πρωτοφανείς πολυεπίπεδες κρίσεις σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο, οι επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας επιβεβαιώνουν την πρόοδο της, η οποία αναγνωρίζεται από όλους τους μεγάλους διεθνείς οργανισμούς και χαρακτηρίζεται από ορθολογικό σχεδιασμό, εξωστρέφεια και συνέχιση των μεταρρυθμίσεων οι οποίες ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Σε αυτή την κατεύθυνση, η αναβάθμιση του αξιόχρεου της χώρας στην επενδυτική βαθμίδα από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης έχει ως αποτέλεσμα την ενίσχυση του κύρους και της αξιοπιστίας της μετά τις διαδοχικές αναβαθμίσεις της ελληνικής οικονομίας την τελευταία πενταετία. Το επίτευγμα αυτό, σε συνδυασμό με τις θετικές προοπτικές που ήδη αποδίδουν οι διεθνείς οίκοι αξιολόγησης στην Ελλάδα, καταδεικνύει την ανθεκτικότητα της οικονομίας σε συνθήκες αυξημένης αβεβαιότητας και την εδραίωση της εμπιστοσύνης των διεθνών επενδυτών.

1.2. Νομισματικές και πιστωτικές εξελίξεις στην Ελλάδα το 2024

Κατά το τρέχον έτος ο ετήσιος ρυθμός ανόδου του νομισματικού μεγέθους M3⁵, στο οποίο περιλαμβάνονται και οι καταθέσεις, σημείωσε μικρή επιτάχυνση και διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο το επτάμηνο Ιανουαρίου - Ιουλίου 2024 σε 3,1% (Ιανουάριος - Ιούλιος 2023: 2,5%). Μεταξύ των επιμέρους κατηγοριών καταθέσεων που περιλαμβάνονται στο μέγεθος αυτό, κατεγράφησαν αντίρροπες εξελίξεις. Οι καταθέσεις προθεσμίας συνέχισαν να αυξάνονται, ωστόσο ο ετήσιος ρυθμός ανόδου περιορίστηκε σε 19,5% κατά μέσο όρο το επτάμηνο έναντι 30,4% την ίδια περίοδο του 2023. Όσον αφορά στις καταθέσεις διάρκειας μίας ημέρας, οι οποίες περιλαμβάνονται στους τρεχούμενους λογαριασμούς, λογαριασμούς όψεως και ταμιευτηρίου, η τάση μείωσης που ακολουθούσαν σταδιακά

⁵ Χωρίς το νόμισμα σε κυκλοφορία.

περιορίστηκε, ενώ τον Ιούνιο του τρέχοντος έτους ανεστράφη, ως συνέπεια της βελτίωσης της οικονομικής δραστηριότητας. Κατά μέσο όρο, το επτάμηνο Ιανουαρίου - Ιουλίου 2024 ο ετήσιος ρυθμός μείωσης των καταθέσεων διάρκειας μίας ημέρας διαμορφώθηκε σε -1,6% (Ιανουάριος - Ιούλιος 2023: -3%). Όσον αφορά στις καταθέσεις των επιμέρους τομέων της οικονομίας, ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των καταθέσεων των νοικοκυριών ανήλθε, κατά μέσο όρο, το επτάμηνο σε 2,6% (Ιανουάριος - Ιούλιος 2023: 3,6%), ενώ ο ετήσιος ρυθμός ανόδου των καταθέσεων των Μη Χρηματοπιστωτικών Επιχειρήσεων (ΜΧΕ) ανήλθε σε 3,1% (Ιανουάριος - Ιούλιος 2023: 6,8%).

Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής της τραπεζικής χρηματοδότησης (συμπεριλαμβανομένης της ΤτΕ) προς τον τομέα της Γενικής Κυβέρνησης επιβραδύνθηκε το 2024 και διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο το επτάμηνο Ιανουαρίου - Ιουλίου 2024 σε 0,2% έναντι 3,7% το 2023. Ο ετήσιος ρυθμός ανόδου της τραπεζικής χρηματοδότησης του ιδιωτικού μη χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας επιταχύνθηκε το 2024, λόγω της αύξησης του ρυθμού της πιστωτικής επέκτασης προς τις επιχειρήσεις.

Αναλυτικότερα, ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής των τραπεζικών δανείων προς τις ΜΧΕ ενισχύθηκε το 2024 και διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο σε 7,3% το επτάμηνο Ιανουαρίου - Ιουλίου 2024 έναντι μέσης τιμής 6,5% το 2023. Η αύξηση της πιστωτικής επέκτασης προς τις επιχειρήσεις συνδέεται με την ενίσχυση της ζήτησης για τραπεζικά δάνεια, η οποία στηρίχθηκε στην ικανοποιητική εξέλιξη της οικονομικής δραστηριότητας, παρά το γεγονός ότι το υψηλό επίπεδο των επιτοκίων των τραπεζικών δανείων προς τις ΜΧΕ συνέχισε να ασκεί αρνητική επίδραση στη ζήτηση για πιστώσεις. Ως προς την προσφορά τραπεζικών δανείων, οι ελληνικές τράπεζες τους επτά πρώτους μήνες του 2024 διατήρησαν τη ρευστότητά τους σε επίπεδα τα οποία στηρίζουν τη δυνατότητά τους να πιστοδοτούν με ευχέρεια τον ιδιωτικό τομέα, ενώ άντλησαν πόρους κυρίως μέσω της έκδοσης ομολόγων και σε μικρό βαθμό από τη διατραπεζική αγορά του εξωτερικού.

Επίσης, την παροχή επιχειρηματικών πιστώσεων ενίσχυσαν τα προγράμματα συγχρηματοδότησης και εγγυοδοσίας αναπτυξιακών φορέων, όπως ο όμιλος της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ) και η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα (ΕΑΤ), τα οποία απευθύνονται ως επί το πλείστον προς τις επιχειρήσεις μικρού και μεσαίου μεγέθους, καθώς και τα τραπεζικά δάνεια συγχρηματοδότησης των επενδυτικών σχεδίων, τα οποία εντάσσονται στον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF).

Όσον αφορά στα νοικοκυριά, ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής των τραπεζικών δανείων έγινε λιγότερο αρνητικός τους επτά πρώτους μήνες του 2024 έναντι της μέσης τιμής του 2023 (Ιαν. - Ιουλ. 2024: -1,3%, 2023: -2,4%, Ιούλ. 2024: -0,8%, Δεκ. 2023: -2,0%). Ο περιορισμός του εν λόγω ρυθμού οφείλεται αφενός στα στεγαστικά δάνεια, τα οποία κατέγραψαν μειωμένο ρυθμό συρρίκνωσης, αφετέρου στην καταναλωτική πίστη, ο ρυθμός ανόδου της οποίας επιταχύνθηκε.

Ο ετήσιος ρυθμός ανόδου της χρηματοδότησης προς τις ΜΧΕ αναμένεται να παραμείνει σε υψηλά επίπεδα και στο μέλλον. Η αρνητική επίδραση που ασκήθηκε από το υψηλό επίπεδο των τραπεζικών επιτοκίων δανεισμού εκτιμάται ότι θα συνεχιστεί κατά το τρέχον έτος, έως ότου αργότερα μεταστραφεί σε θετική μετά από τις αναμενόμενες περαιτέρω μειώσεις των επιτοκίων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ). Επίσης, η θετική επίδραση στις τραπεζικές πιστώσεις από τη συμμετοχή των τραπεζών στη συγχρηματοδότηση επενδυτικών σχεδίων, τα οποία εντάσσονται στον RRF, προβλέπεται να ενισχυθεί σε σημαντικά επίπεδα. Τέλος, αναμένεται θετική επιρροή στην πιστωτική επέκταση από τους πόρους χρηματοδότησης εκ μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων και του Ομίλου ΕΤΕπ που θα διοχετευθούν στο πλαίσιο του Εταιρικού Συμφώνου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2021 - 2027 καθώς και από τα κονδύλια που διαχειρίζεται η ΕΑΤ.

Τα επιτόκια τραπεζικών καταθέσεων που προσφέρονται στις ΜΧΕ και στα νοικοκυριά στην Ελλάδα, διαμορφώθηκαν σε υψηλότερο επίπεδο κατά μέσο όρο το 2024 έναντι του προηγούμενου έτους, κυρίως λόγω των αυξήσεων που σημειώθηκαν στα επιτόκια καταθέσεων προθεσμίας. Ειδικότερα, το επιτόκιο των καταθέσεων προθεσμίας, περιλαμβανομένων των καταθέσεων των νοικοκυριών και των

ΜΧΕ, διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο τους επτά πρώτους μήνες του τρέχοντος έτους σε 2,5% έναντι 1,4% την ίδια περίοδο του 2023, ενώ το επιτόκιο καταθέσεων διάρκειας μίας ημέρας παρέμεινε σε οριακά θετικό επίπεδο.

Όσον αφορά στα ονομαστικά επιτόκια τραπεζικού δανεισμού, δεδομένων των παρελθουσών αυξήσεων από τα μέσα του 2022 και στη διάρκεια του 2023, στην πλειονότητα των κατηγοριών, παρατηρείται σταθεροποίηση. Αναλυτικότερα, το μεσοσταθμικό επιτόκιο των δανείων προς τις ΜΧΕ διαμορφώθηκε σε 5,7% κατά μέσο όρο το επτάμηνο του 2024 έναντι 5,6% την αντίστοιχη περίοδο του 2023. Το μεσοσταθμικό κόστος τραπεζικού δανεισμού των νοικοκυριών ανήλθε σε 6,2% έναντι μέσης τιμής 6% της αντίστοιχης περιόδου του 2023. Λαμβανομένης υπόψη της αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού, το πραγματικό επιτόκιο των δανείων προς τις ΜΧΕ ανήλθε σε 2,8% κατά μέσο όρο την περίοδο Ιανουαρίου - Ιουλίου 2024 έναντι 0,8% την αντίστοιχη περίοδο του 2023 και το πραγματικό επιτόκιο για τα νοικοκυριά ανήλθε σε 3,3% έναντι μέσης τιμής 1,1% την ίδια περίοδο κατά το προηγούμενο έτος.

1.3. Μακροοικονομικές προβλέψεις το 2025

Η παγκόσμια οικονομία αποδείχθηκε ανθεκτική, παρά τις προκλήσεις και τις περιοριστικές νομισματικές συνθήκες των δύο τελευταίων ετών, και φαίνεται να βρίσκεται σε τροχιά σταθεροποίησης. Ωστόσο, οι γεωπολιτικές εντάσεις, η κλιματική κρίση και τα υψηλά επιτόκια αποτελούν παράγοντες που επηρεάζουν τις προοπτικές ανάπτυξης σε παγκόσμιο επίπεδο.

Ο ρυθμός ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας, σύμφωνα με τις προβλέψεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) τον Ιούλιο 2024, εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί σε 3,2% το 2024 και θα αυξηθεί οριακά σε 3,3% το 2025 (επίπεδο του 2023), όπως αποτυπώνεται παρακάτω (Πίνακας 1.1.). Στις προηγμένες οικονομίες ο ρυθμός ανάπτυξης αναμένεται να παραμείνει αμετάβλητος το 2024 έναντι του 2023 (1,7%) και να αυξηθεί οριακά σε 1,8% το 2025. Στις αναδυόμενες αγορές και αναπτυσσόμενες οικονομίες, ο ρυθμός ανάπτυξης προβλέπεται να παραμείνει αμετάβλητος τα έτη 2024 και 2025 (4,3%), οριακά μειωμένος σε σχέση με το 2023.

Πίνακας 1.1.: Βασικά μεγέθη της ευρωπαϊκής και της παγκόσμιας οικονομίας (% ετήσιες μεταβολές, σταθερές τιμές)			
	2023	2024*	2025*
Παγκόσμιο ΑΕΠ	3,3	3,2	3,3
ΑΕΠ ΕΕ**	0,4	1,0	1,6
ΑΕΠ Ευρωζώνης**	0,4	0,8	1,4
ΑΕΠ ΗΠΑ	2,5	2,6	1,9
Όγκος παγκόσμιου εμπορίου (αγαθά και υπηρεσίες)	0,8	3,1	3,4
Πληθωρισμός	6,7	5,9	4,4
α. Προηγμένες οικονομίες	4,6	2,7	2,1
β. Αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες οικονομίες	8,3	8,2	6,0
γ. Ευρωζώνη**	5,4	2,5	2,1
Τιμή πετρελαίου (Brent, USD/barrel)**	82,5	85,4	80,0

* Εκτιμήσεις/προβλέψεις

**Εαρινές προβλέψεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Μάιος 2024

Πηγή: IMF, World Economic Outlook, Ιούλιος 2024

Ο ρυθμός ανάπτυξης στην Ευρωζώνη, σύμφωνα με τις ανωτέρω προβλέψεις, εκτιμάται ότι θα σημειώσει μικρή άνοδο, από 0,5% το 2023 σε 0,9% το 2024, ενώ θα αυξηθεί περαιτέρω σε 1,5% το

2025. Σε σύγκριση με τις προηγούμενες εκτιμήσεις του ΔΝΤ (Απρίλιος 2024), η πρόβλεψη για την Ευρωζώνη παραμένει σχεδόν αμετάβλητη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις εαρινές οικονομικές προβλέψεις (Μάιος 2024) εκτιμά ρυθμό ανάπτυξης, για μεν την ΕΕ από 0,4% το 2023 σε 1,0% το 2024 και σε 1,6% το 2025, για δε την Ευρωζώνη από, επίσης, 0,4% το 2023 σε 0,8% το 2024 και σε 1,4% το 2025 (Πίνακας 1.1.). Για τη Γαλλία, σε συνέχεια του ρυθμού ανάπτυξης 0,7% τα έτη 2023 και 2024, προβλέπεται ανάπτυξη 1,3% το 2025. Για τη Γερμανία εκτιμάται ανάπτυξη 0,1% το 2024 και 1,0% το 2025, ύστερα από ύφεση 0,3% το 2023. Για την Ισπανία προβλέπεται επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης από 2,5% το 2023 σε 2,1% το 2024 και σε 1,9% το 2025.

Σύμφωνα με τις εαρινές οικονομικές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο πληθωρισμός στην ΕΕ αναμένεται να υποχωρήσει σημαντικά σε 2,7% το 2024 και σε 2,2% το 2025 έναντι 6,4% το 2023. Στην Ευρωζώνη ο πληθωρισμός προβλέπεται να μειωθεί σε 2,5% το 2024 και σε 2,1% το 2025 έναντι 5,4% το 2023. Τα τρόφιμα και τα μη ενεργειακά βιομηχανικά αγαθά αποτελούν τους σημαντικότερους παράγοντες που συντελούν στη μείωση του πληθωρισμού, ενώ ο πληθωρισμός των υπηρεσιών, αν και μειούμενος, παραμένει σταθερά υψηλός.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις της ΕΚΤ (Σεπτέμβριος 2024), ο ρυθμός ανάπτυξης της Ευρωζώνης αναθεωρείται οριακά προς τα κάτω σε σχέση με τις αντίστοιχες προβλέψεις του Ιουνίου και εκτιμάται να αυξηθεί κατά 0,8% το 2024 και κατά 1,3% το 2025 έναντι 0,5% το 2023. Αναφορικά με τον πληθωρισμό της Ευρωζώνης, οι προβλέψεις του Σεπτεμβρίου παραμένουν αμετάβλητες σε σύγκριση με τις αντίστοιχες του Ιουνίου και ο πληθωρισμός αναμένεται να αποκλιμακωθεί σε 2,5% το 2024 και να υποχωρήσει περαιτέρω σε 2,2% το 2025 έναντι 5,4% το 2023.

Ειδικότερα, μεταξύ των προηγμένων οικονομιών, οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (ΗΠΑ) και η Ισπανία αναμένεται να σημειώσουν τους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης το 2024, ενώ ο Καναδάς και η Ισπανία το 2025. Για τις ΗΠΑ προβλέπεται ρυθμός ανάπτυξης από 2,5% το 2023 σε 2,6% το 2024, πριν επιβραδυνθεί σε 1,9% το 2025, λόγω χαλάρωσης της αγοράς εργασίας και περιορισμένης κατανάλωσης εν μέσω σταδιακής αυστηροποίησης της δημοσιονομικής πολιτικής. Για την Ιαπωνία προβλέπεται επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης από 1,9% το 2023 σε 0,7% το 2024, ενώ αναμένεται ανάκαμψη σε 1,0% το 2025. Για τον Καναδά ο ρυθμός ανάπτυξης προβλέπεται να αυξηθεί οριακά σε 1,3% το 2024 από 1,2% το 2023 και να αυξηθεί σε 2,4% το 2025. Για το Ηνωμένο Βασίλειο ο ρυθμός ανάπτυξης εκτιμάται ότι θα αυξηθεί σε 0,7% το 2024 από 0,1% το 2023 και αναμένεται να επιταχυνθεί σε 1,5% το 2025.

Για την Κίνα ο ρυθμός ανάπτυξης προβλέπεται να υποχωρήσει από 5,2% το 2023 σε 5,0% το 2024 και σε 4,5% το 2025. Για την Ινδία προβλέπεται μείωση του ρυθμού ανάπτυξης από 8,2% το 2023 σε 7,0% το 2024 και σε 6,5% το 2025, ωστόσο παραμένει μία χώρα με αναμενόμενους ισχυρούς ρυθμούς ανάπτυξης.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΔΝΤ, μετά τη σχετική στασιμότητα του παγκόσμιου εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών το 2023, ο ρυθμός ανάπτυξης του παγκόσμιου εμπορίου εκτιμάται να επιταχυνθεί σε 3,1% το 2024 και σε 3,4% το 2025 από 0,8% το 2023 και να ευθυγραμμιστεί με την αύξηση του παγκόσμιου ΑΕΠ. Αν και οι διασυννοριακοί εμπορικοί περιορισμοί έχουν αυξηθεί θέτοντας εμπόδια στις εμπορικές συναλλαγές, ο λόγος του παγκόσμιου εμπορίου προς το ΑΕΠ αναμένεται να παραμείνει σταθερός. Για τις προηγμένες οικονομίες προβλέπεται αύξηση από 0,1% το 2023 σε 2,5% το 2024 και σε 2,8% το 2025. Για τις αναδυόμενες αγορές και αναπτυσσόμενες οικονομίες αναμένεται αύξηση από 2,0% το 2023 σε 4,2% το 2024 και σε 4,5% το 2025.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις της ΕΚΤ (Σεπτέμβριος 2024), το παγκόσμιο εμπόριο, εξαιρουμένης της Ευρωζώνης, έπειτα από μία περίοδο περιορισμένης δυναμικής (1,0% ρυθμός αύξησης το 2023) αναμένεται να ανακάμψει κατά 3,1% το 2024 και περαιτέρω κατά 3,4% το 2025. Η εξωτερική ζήτηση

της Ευρωζώνης προβλέπεται να αυξηθεί κατά 2,5% το 2024 από 0,6% το 2023 και να ανακάμψει πιο δυναμικά κατά 3,4% το 2025.

Ο παγκόσμιος πληθωρισμός, σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΔΝΤ, εκτιμάται να αποκλιμακωθεί σε 5,9% το 2024 και να υποχωρήσει περαιτέρω σε 4,4% το 2025 έναντι 6,7% το 2023. Στις προηγμένες οικονομίες ο πληθωρισμός προβλέπεται να περιοριστεί σε 2,7% το 2024 και να μειωθεί σε 2,1% το 2025 έναντι 4,6% το 2023. Στις αναδυόμενες αγορές και αναπτυσσόμενες οικονομίες, ο πληθωρισμός αναμένεται να παραμείνει υψηλότερος σε σύγκριση με τις προηγμένες οικονομίες, να υποχωρήσει οριακά από 8,3% το 2023 σε 8,2% το 2024 και να αποκλιμακωθεί περαιτέρω σε 6,0% το 2025.

Η κλιμάκωση των εχθροπραξιών στη Μέση Ανατολή έχει προκαλέσει αστάθεια τιμών στην αγορά πετρελαίου, ενώ η ισχυρότερη από την αναμενόμενη ανάπτυξη, τόσο στην Κίνα όσο και στις ΗΠΑ, στις αρχές του 2024, αύξησε τις προσδοκίες για τη ζήτηση πετρελαίου. Σύμφωνα με τις εαρινές οικονομικές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η μέση τιμή αργού πετρελαίου αναμένεται να αυξηθεί κατά 3,5% το 2024 σε σχέση με το 2023 και να ανέλθει σε 85,4 δολάρια το βαρέλι, ενώ προβλέπεται να διαμορφωθεί σε 80,0 δολάρια το βαρέλι το 2025. Ωστόσο, οι εν λόγω προβλέψεις ενέχουν σημαντικό βαθμό αβεβαιότητας με βάση τις πρόσφατες γεωπολιτικές εξελίξεις.

Οι εκτιμήσεις για τις προοπτικές της παγκόσμιας οικονομίας επισκιάζονται από σημαντικές προκλήσεις. Οι εξελίξεις στο παγκόσμιο εμπόριο και στις αγορές ενέργειας ενέχουν, ομοίως, σημαντικό βαθμό αβεβαιότητας. Ειδικότερα, ο πόλεμος στην Ουκρανία συνεχίζεται για τρίτο χρόνο, ενώ παράλληλα, αν και η αναταραχή στη Μέση Ανατολή δεν είχε έως τώρα έντονες επιπτώσεις στην τιμή του πετρελαίου, το γεγονός ότι η συγκεκριμένη περιοχή αποτελεί πηγή μεγάλου μέρους της διεθνούς παραγωγής και κομβικό σημείο θαλάσσιας διέλευσης για το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο, ενδέχεται να επηρεάσει τη μελλοντική εξέλιξη των τιμών τους. Η επιδείνωση των γεωπολιτικών εντάσεων εντείνει τα εμπόδια για το εμπόριο, με αρνητικές συνέπειες για την ανάπτυξη. Επιπλέον, ο κίνδυνος διατήρησης υψηλών επιτοκίων για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα ενισχύει τους χρηματοπιστωτικούς κινδύνους. Παράλληλα, η κλιματική αλλαγή και η υποβάθμιση του φυσικού κεφαλαίου επιβαρύνουν όλο και περισσότερο τις αναπτυξιακές προοπτικές της παγκόσμιας οικονομίας. Από την άλλη πλευρά, μία ταχύτερη αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και μία λιγότερο περιοριστική νομισματική πολιτική στις μεγάλες οικονομίες θα συνέβαλλαν στην παγκόσμια ανάπτυξη.

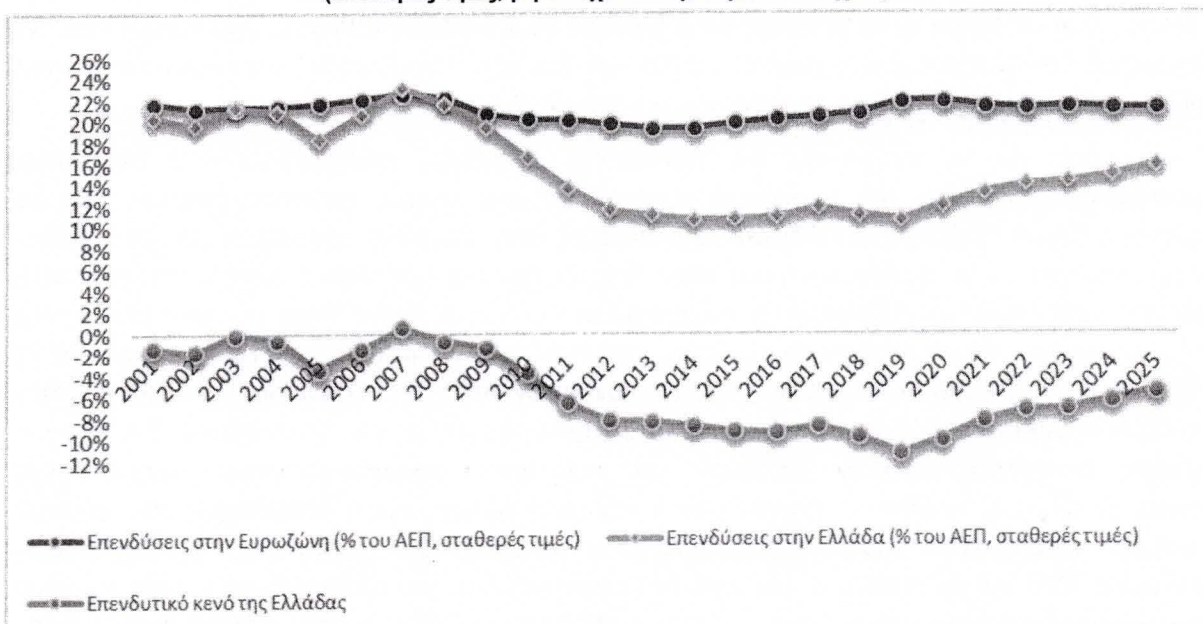
Με την εξασθένηση των κυκλικών παραγόντων που επιβάρυναν την παγκόσμια οικονομία την προηγούμενη περίοδο, το 2025 προβλέπεται στην Ελλάδα ρυθμός ανάπτυξης 2,3% (ο οποίος συμπίπτει με τις εαρινές οικονομικές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής), διατηρούμενος άνω του 2,0% για τρίτο συναπτό έτος, μετά την πλήρη ανάκτηση των απωλειών ΑΕΠ της πανδημίας το 2022 και με συνεχιζόμενη υπεραπώδοση έναντι του ευρωπαϊκού μέσου όρου (1,4% για την Ευρωζώνη και 1,6% για την ΕΕ το 2025, σύμφωνα με τις εαρινές οικονομικές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής). Η υπεραπώδοση της ελληνικής οικονομίας αποτυπώνει την ταχεία πορεία σύγκλισης με την οικονομία της Ευρωζώνης, ως αποτέλεσμα της ακολουθούμενης οικονομικής πολιτικής των τελευταίων ετών, με κύριους μοχλούς και για το 2025 τις επενδύσεις, την ιδιωτική κατανάλωση και την εξαγωγική δραστηριότητα.

Οι επενδύσεις το 2025, σε σχέση με την προηγούμενη μεταπανδημική περίοδο, αναμένεται να αναδειχθούν σε κινητήρια δύναμη της ανάπτυξης στη θέση της ιδιωτικής κατανάλωσης, η οποία είχε την πρωταρχική συμβολή τα προηγούμενα έτη, ως αποτέλεσμα της εντατικότερης αξιοποίησης των ευρωπαϊκών πόρων του ΤΑΑ, των κεκτημένων από τις εθνικές διαρθρωτικές πολιτικές για το επιχειρηματικό περιβάλλον και των ευνοϊκών συνθηκών χρηματοδότησης, κατόπιν της χαλάρωσης της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ και της εμπέδωσης του κλίματος εμπιστοσύνης από την ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας για τη χώρα.

Η αύξηση των επενδύσεων προβλέπεται με ρυθμό 8,4% το 2025, ενισχυμένη έναντι του ρυθμού 6,7% του 2024 και με ικανούς επιμέρους ρυθμούς αύξησης τόσο σε εξοπλισμό (11,1%) όσο και σε κατασκευές (8,1%).

Το επενδυτικό κενό της Ελλάδας απέναντι στην Ευρωζώνη, το οποίο κορυφώθηκε το 2019 μετά την ανοδική πορεία του κατά τη διάρκεια των ετών της οικονομικής προσαρμογής (Διάγραμμα 1.8.), θα συνεχίσει να συρρικνώνεται το 2025 για έκτη συνεχή χρονιά, με τις πραγματικές επενδύσεις να ανακάμπτουν στην Ελλάδα σε 15,8% του ΑΕΠ έναντι του σχετικά σταθερού 21,3% του ΑΕΠ στην Ευρωζώνη. Αυτό αντιστοιχεί σε σωρευτική βελτίωση άνω του μισού (51,4%) του επενδυτικού κενού της Ελλάδας το 2025 έναντι του 2019, με το ύψος του επενδυτικού κενού για το έτος να διαμορφώνεται σε 5,4 ποσοστιαίες μονάδες, το χαμηλότερο ποσοστό από το 2010.

Διάγραμμα 1.8.: Επενδυτικό κενό της Ελλάδας έναντι της Ευρωζώνης (σταθερές τιμές, μη εποχικά διορθωμένα στοιχεία)

Πηγή: Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί (ΕΛΣΤΑΤ/Eurostat), Εαρινές Οικονομικές Προβλέψεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Προβλέψεις Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών

Το ποσοστό της ετήσιας πραγματικής ανάπτυξης του 2025 που δεν εξηγείται από τη δυναμική των επενδύσεων, εκτιμάται ότι θα προέλθει σε καθαρή βάση από την αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης (+1,6% σε ετήσια βάση), η οποία συντηρείται από τις θετικές τάσεις στην απασχόληση (+0,7%), στα ονομαστικά εισοδήματα από μισθωτή εργασία ιδιωτικού και δημόσιου τομέα (+3,4%) και στα πραγματικά εισοδήματα νοικοκυριών υπό τη μειούμενη επίδραση του πληθωρισμού.

Η ενίσχυση των εισοδημάτων χαρακτηρίζει τις κυβερνητικές παρεμβάσεις οι οποίες ανακοινώθηκαν στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης 2024, αφορούν στο 2025 και εκτείνονται μέχρι το 2027, με κύριο γνώμονα τη βελτίωση του επιπέδου ευημερίας για όλες τις κοινωνικές ομάδες. Στόχος, μεταξύ άλλων, είναι η αύξηση του μέσου εισοδήματος στον ιδιωτικό και στον δημόσιο τομέα, η ενίσχυση των συντάξεων, η αντιμετώπιση του στεγαστικού και του δημογραφικού προβλήματος, η στήριξη των ευπαθών ομάδων, η αναβάθμιση των υπηρεσιών της δημόσιας υγείας και παιδείας και η προώθηση της επιχειρηματικότητας.

Ο εναρμονισμένος δείκτης πληθωρισμού το 2025 εκτιμάται ότι θα πλησιάσει σημαντικά τον μεσοπρόθεσμο στόχο της ΕΚΤ (+2,1%), καθώς οι υποκείμενες πιέσεις τιμών στα τρόφιμα και στην ενέργεια θα μετριαζονται περαιτέρω και ο πυρήνας πληθωρισμού θα εξομαλύνεται σε σχέση με το προηγούμενο διάστημα, κοντά στο επίπεδο που προβλέπεται για τον γενικό δείκτη (+2,2%).

Σε όρους Έρευνας Εργατικού Δυναμικού, η ανεργία προβλέπεται να μειωθεί το 2025, για πρώτη φορά από το 2009, σε μονοψήφιο ποσοστό 9,7% του εργατικού δυναμικού και ακόμα χαμηλότερα σε εθνολογιστικούς όρους, σε 8,5% του εργατικού δυναμικού, επωφελούμενη από την εύρωστη εγχώρια οικονομική δραστηριότητα και από συνέργειες του ΠΔΕ και του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0» για την απασχόληση.

Σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η πρόβλεψη για αύξηση το 2025 των αμοιβών εξαρτημένης εργασίας κατά 3,4% και των αμοιβών ανά εργαζόμενο κατά 2,7%, με ρυθμό μεγαλύτερο του πληθωρισμού (2,1%), υποδηλώνει κέρδη για τον πραγματικό μέσο μισθό για τρίτη συνεχόμενη χρονιά, τα οποία συνδέονται και με την περαιτέρω αύξηση του κατώτατου και του μέσου μισθού (με κυβερνητικό στόχο τα 950 ευρώ και τα 1.500 ευρώ, αντιστοίχως, το 2027). Σημειώνεται ότι εάν ληφθεί υπόψη η μείωση των ασφαλιστικών εισφορών, η καθαρή αύξηση είναι ακόμα μεγαλύτερη. Η παραγωγικότητα εργασίας αναμένεται να αυξηθεί πιο δυναμικά το 2025 (+1,6% σε ετήσια βάση από +1,0% το 2024), αντλώντας οφέλη από τον μετασχηματισμό της οικονομίας υπό το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και τις κυβερνητικές μεταρρυθμίσεις και συνακόλουθα διαφυλάττοντας την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας.

Αναφορικά με τον εξωτερικό τομέα, οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών αναμένεται να αυξηθούν το 2025 κατά 4,0%, ταχύτερα από τις εισαγωγές που αναμένεται να αυξηθούν κατά 3,6%. Ο ρυθμός αύξησης των εξαγωγών αγαθών εκτιμάται σε 3,0%, συνδεόμενος με τη θετική μεταβολή της εξωτερικής ζήτησης και με την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών εξαγωγών. Η αύξηση των εισαγωγών αγαθών εκτιμάται σε 3,8%, σχετιζόμενη με τη σημαντική αύξηση των επενδύσεων και με τη διατήρηση του ρυθμού αύξησης της κατανάλωσης. Οι καθαρές εξαγωγές υπηρεσιών αναμένεται να έχουν θετική επίδραση στην ανάπτυξη (0,7% του ΑΕΠ), συνδεόμενες με τη ναυτιλία και τον τουρισμό. Το έλλειμμα του ονομαστικού ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών σε εθνολογιστικούς όρους προβλέπεται να βελτιωθεί κάτω του 5% του ΑΕΠ το 2025.

Πίνακας 1.2.: Βασικά μεγέθη της ελληνικής οικονομίας (% ετήσιες μεταβολές, σταθερές τιμές)			
	2023	2024**	2025**
ΑΕΠ	2,0	2,2	2,3
Ιδιωτική κατανάλωση	1,8	1,7	1,6
Δημόσια κατανάλωση	1,7	0,4	0,0
Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου	4,0	6,7	8,4
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	3,7	4,2	4,0
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	2,1	3,8	3,6
Αποπληθωριστής ΑΕΠ	4,5	3,0	2,2
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	4,2	2,8	2,1
Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ)	3,5	2,7	2,1
Απασχόληση*	1,0	1,1	0,7
Ποσοστό ανεργίας*	9,7	9,0	8,5
Ποσοστό ανεργίας (Έρευνα Εργατικού Δυναμικού)	11,1	10,3	9,7

* Σε εθνολογιστική βάση

** Εκτιμήσεις/προβλέψεις

Πηγή: Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί (ΕΛΣΤΑΤ), εκτιμήσεις/προβλέψεις Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών

Οι κίνδυνοι που περιβάλλουν τις μακροοικονομικές προβλέψεις για το 2024 και το 2025 περιλαμβάνουν το ενδεχόμενο κλιμάκωσης των γεωπολιτικών κρίσεων στην Ουκρανία και στη Μέση Ανατολή καθώς και πιθανές νέες εστίες γεωπολιτικών εντάσεων, με αντίκτυπο στο διεθνές εμπόριο και

στην πορεία αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού. Στην ίδια κατηγορία, η εκδήλωση νέων ακραίων κλιματικών φαινομένων ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις. Το ενδεχόμενο πιο επίμονου πληθωρισμού και η διατήρηση περιοριστικής νομισματικής πολιτικής για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα θα επιδρούσε, επίσης, αρνητικά στην ανάπτυξη, ενώ μία σημαντικά περιοριστική δημοσιονομική πολιτική σε μεγάλες οικονομίες της ΕΕ θα επιδρούσε αρνητικά στις ξένες επενδύσεις και στις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών.

Ανοδικά στον ρυθμό ανάπτυξης θα μπορούσαν να επιδράσουν η ευνοϊκότερη του αναμενομένου εξέλιξη των τουριστικών εσόδων και των εσόδων από μεταφορές, η ενδεχόμενη ταχύτερη αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, η ενίσχυση των επενδύσεων ως αποτέλεσμα της ανάκτησης της επενδυτικής βαθμίδας, η έγκαιρη και αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων του ΤΑΑ και των άλλων ευρωπαϊκών πόρων καθώς και η ταχύτερη από το αναμενόμενο ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων μέσω των μεταρρυθμίσεων που έχουν δρομολογηθεί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

2.1. Εκτιμήσεις 2024

Το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης το 2023, σύμφωνα με τη μεθοδολογία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών (European System of Accounts - ESA), διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα ύψους 4.096 εκατ. ευρώ ή 1,9% του ΑΕΠ, σημαντικά υψηλότερο της περιόδου 2020 - 2022, που επηρεάστηκε έντονα από την εμφάνιση της πανδημίας Covid-19 καθώς και από την ενεργειακή κρίση εξαιτίας του πολέμου Ρωσίας - Ουκρανίας.

Το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης του έτους 2024, με βάση τη μεθοδολογία ESA, είχε προβλεφθεί στην εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού 2024 ότι θα διαμορφωθεί σε πλεόνασμα ύψους 4.991 εκατ. ευρώ ή 2,1% του ΑΕΠ, ποσοστό αντίστοιχο με αυτό που είχε προβλεφθεί στο Πρόγραμμα Σταθερότητας του Απριλίου 2024. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της εκτέλεσης του προϋπολογισμού, το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί σε πλεόνασμα ύψους 5.679 εκατ. ευρώ ή 2,4% του ΑΕΠ. Επισημαίνεται ότι το 2024 είναι το πρώτο έτος που έχει εφαρμογή το νέο ευρωπαϊκό πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης και τα μακροοικονομικά και δημοσιονομικά μεγέθη που αποτυπώνονται στο προσχέδιο, βρίσκονται σε εναρμόνιση με τις εκτιμήσεις του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού - Διαρθρωτικού Σχεδίου 2025 - 2028 (ΜΔΣ).

Σε σχέση με τις προβλέψεις του προϋπολογισμού 2024 παρατηρείται αύξηση τόσο των καθαρών εσόδων του κρατικού προϋπολογισμού (κατά 2,4 δισ. ευρώ) όσο και των δαπανών (κατά 1,6 δισ. ευρώ). Το συνολικό ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί σε συνολικό έλλειμμα 1,0% του ΑΕΠ, οριακά βελτιωμένο έναντι του ποσοστού 1,1%, που ήταν η πρόβλεψη στην εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού 2024.

Επισημαίνεται ότι το έτος 2023 επιβεβαιώθηκε η διεθνής εμπιστοσύνη στην οικονομία της χώρας με την ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας από τους τρεις σε σύνολο τεσσάρων επενδυτικών οίκων που αναγνωρίζει η ΕΚΤ. Η θετική αυτή στάση των επενδυτικών οίκων συνεχίστηκε και το 2024, καθώς τον Απρίλιο 2024 ο οίκος S&P Global Ratings και τον Σεπτέμβριο 2024 οι οίκοι DBRS Morningstar και Moody's αναβάθμισαν τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας από σταθερές σε θετικές.

Παρακάτω (Πίνακας 2.1.) αποτυπώνονται το ισοζύγιο και το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA με ανάλυση ανά κατηγορία εσόδων και δαπανών για το κράτος, τα νομικά πρόσωπα, τα νοσοκομεία και τους υποτομείς: Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) και Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ).

Πίνακας 2.1.: Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία European System of Accounts (ESA)
(σε εκατ. ευρώ)

	2023 ΔΥΕ Απριλίου 2024	2024 Προϋπ/σμός	2024 Εκτίμηση	2025 Πρόβλεψη
I. Καθαρά έσοδα κρατικού προϋπολογισμού κατά ESA (α+β+γ+δ+ε+στ-ζ)	65.231	68.379	70.788	74.612
α. Φόροι (1+2+3+4+5+6+7)	62.466	62.960	66.247	68.721
1. Φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών	34.052	35.169	36.270	37.798
εκ των οποίων: Φόροι προστιθέμενης αξίας	23.454	24.379	25.254	26.508
Ειδικοί φόροι κατανάλωσης	7.018	7.067	7.192	7.239
2. Φόροι και δασμοί επί εισαγωγών	345	392	334	351
3. Τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας	2.485	2.487	2.434	2.395
4. Λοιποί φόροι επί παραγωγής	1.228	593	597	456
5. Φόρος εισοδήματος	21.589	21.652	23.876	24.941
εκ των οποίων: Φόρος εισοδήματος πληρωτέος από φυσικά πρόσωπα (ΦΠ)	12.705	13.337	14.174	15.052
Φόρος εισοδήματος πληρωτέος από εταιρείες (ΝΠ)	7.175	6.696	7.792	7.972
6. Φόροι κεφαλαίου	228	239	235	235
7. Λοιποί τρέχοντες φόροι	2.539	2.428	2.501	2.545
β. Κοινωνικές εισφορές	58	56	58	58
γ. Μεταβιβάσεις	5.572	6.902	6.810	8.996
δ. Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών	738	889	802	1.021
ε. Λοιπά τρέχοντα έσοδα	3.284	4.138	3.893	3.133
εκ των οποίων: ε1. Επιστροφές δαπανών για τόκους	25	0	32	0
στ. Πωλήσεις παγίων περιουσιακών στοιχείων	2	23	38	5
ζ. Επιστροφές εσόδων	6.888	6.588	7.059	7.322
Πληροφοριακά στοιχεία:				
Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) ¹	3.166	4.668	3.882	4.300
Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ) ²	1.913	3.144	3.152	4.450
II. Δαπάνες κρατικού προϋπολογισμού κατά ESA (α+β+γ+δ+ε+στ+ζ+η+θ+ι)³	72.058	74.632	76.218	80.562
α. Παροχές σε εργαζόμενους	14.039	14.833	14.923	14.682
β. Κοινωνικές παροχές	417	411	368	404
γ. Μεταβιβάσεις	33.108	32.282	33.079	34.203
δ. Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	2.334	1.626	2.092	1.837
ε. Επιδοτήσεις	118	81	76	81
στ. Τόκοι	9.100	8.800	9.784	9.356
ζ. Λοιπές Δαπάνες	49	111	150	101
η. Πιστώσεις υπό κατανομή	11.627	15.210	14.726	18.152
θ. Αγορές παγίων περιουσιακών στοιχείων	1.266	1.277	1.020	1.748
ι. Τιμολόγηση	0	0	0	0
Πληροφοριακά στοιχεία:				
Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) ¹	9.112	8.550	9.450	9.200
Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ) ²	2.089	3.617	3.617	5.140
III. Ισοζύγιο κρατικού προϋπολογισμού κατά ESA (I-II)	-6.828	-6.253	-5.430	-5.950
% ΑΕΠ	-3,1%	-2,7%	-2,3%	-2,5%
IV. Πρωτογενές αποτέλεσμα κρατικού προϋπολογισμού κατά ESA (III+II.στ-Ι.ε1)	2.247	2.547	4.322	3.406
% ΑΕΠ	1,0%	1,1%	1,9%	1,4%
V. Ισοζύγιο νομικών προσώπων κατά ESA	3.218	2.691	2.020	3.213
Έσοδα	15.245	13.132	14.187	14.227
Τρέχουσες και λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	5.889	5.196	5.511	5.962
Τόκοι πιστωτικοί	1.234	947	1.272	1.259
Φόροι	4.067	3.277	3.477	3.070
Αντικριζόμενα έσοδα (καθαρά)	-11	-10	-9	-7
Λοιπά έσοδα	4.067	3.722	3.936	3.944
Έξοδα	12.027	10.441	12.167	11.014
Παροχές σε εργαζόμενους	1.428	1.485	1.496	1.496
Τόκοι χρεωστικοί	379	372	405	413
Λοιπά έξοδα	3.831	3.260	3.606	3.420
Επενδυτικές δαπάνες	1.241	1.898	1.888	2.076
Λοιπές μεταβιβάσεις	1.767	808	1.587	913
Επιδοτήσεις	3.381	2.618	3.185	2.696

Πίνακας 2.1.: Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία European System of Accounts (ESA)
(σε εκατ. ευρώ)

	2023 ΔΥΕ Απριλίου 2024	2024 Προϋπ/σμός	Εκτίμηση	2025 Πρόβλεψη
VI. Ισοζύγιο Νοσοκομείων - ΠΦΥ κατά ESA	-227	219	156	310
Έσοδα	3.461	3.926	3.917	4.154
Τρέχουσες και λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	2.405	2.860	2.871	3.097
Μεταβιβάσεις από ΕΟΠΥΥ	938	902	902	911
Αντικριζόμενα έσοδα (καθαρά)	-18	0	0	0
Λοιπά έσοδα	136	164	144	145
Έξοδα	3.689	3.707	3.761	3.844
Παροχές σε εργαζόμενους	786	791	862	880
Τόκοι χρεωστικοί	0	0	0	0
Λοιπά έξοδα	2.700	2.656	2.640	2.740
Επενδυτικές δαπάνες	203	260	259	224
VII. Ισοζύγιο Κεντρικής Κυβέρνησης κατά ESA (III+V+VI)	-3.837	-3.343	-3.254	-2.428
VIII. Ισοζύγιο ΟΤΑ κατά ESA	-583	-297	-250	-267
Έσοδα	8.417	8.505	9.141	9.224
Τρέχουσες και λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	5.426	5.475	5.969	5.964
Τόκοι πιστωτικοί	56	50	66	66
Αντικριζόμενα έσοδα (καθαρά)	-27	-18	-18	-18
Φόροι	1.950	1.990	2.075	2.134
Λοιπά έσοδα	1.013	1.008	1.049	1.079
Έξοδα	9.000	8.802	9.391	9.492
Παροχές σε εργαζόμενους	2.807	3.006	3.008	3.038
Τόκοι χρεωστικοί	21	42	33	45
Κοινωνικές παροχές	190	196	226	230
Λοιπά έξοδα	2.907	2.690	2.896	2.991
Επενδυτικές δαπάνες	3.075	2.868	3.228	3.187
IX. Ισοζύγιο ΟΚΑ κατά ESA	912	1.153	1.242	1.130
Έσοδα	48.793	49.644	51.113	51.906
Τρέχουσες και λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	20.742	21.530	21.678	22.036
Αποδόσεις περιουσίας	1.617	1.215	1.422	1.422
Ασφαλιστικές εισφορές (πραγματικές)	25.479	26.057	26.949	27.381
Κοινωνικοί πόροι	630	577	742	745
Αντικριζόμενα έσοδα (καθαρά)	14	0	0	0
Λοιπά έσοδα	311	266	322	322
Έξοδα	47.881	48.490	49.871	50.776
Παροχές σε εργαζόμενους	362	395	396	392
Κοινωνικές παροχές	39.328	40.067	41.213	42.108
εκ των οποίων: συντάξεις	31.947	32.962	33.596	34.560
Κοινωνικές παροχές σε είδος	5.095	5.165	5.320	5.519
Λοιπά έξοδα	502	567	630	605
Επενδυτικές δαπάνες	51	137	137	69
Μεταβιβάσεις	1.687	1.540	1.568	1.583
Επιδότησεις	855	620	606	500
X. Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA (VII+VIII+IX)	-3.508	-2.486	-2.262	-1.566
% ΑΕΠ	-1,6%	-1,1%	-1,0%	-0,6%
XI. Ενοποιημένοι Τόκοι Γενικής Κυβέρνησης	7.604	7.477	7.941	7.532
% ΑΕΠ	3,5%	3,2%	3,4%	3,1%
XII. Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA (X+XI)	4.096	4.991	5.679	5.967
% ΑΕΠ	1,9%	2,1%	2,4%	2,5%
ΑΕΠ	220.303	233.775	231.904	242.338

¹ Τα έσοδα του ΠΔΕ περιέχονται στις μεταβιβάσεις και στα λοιπά τρέχοντα έσοδα, ενώ οι δαπάνες του ΠΔΕ περιέχονται στις πιστώσεις υπό κατανομή.

² Τα έσοδα του ΤΑΑ περιέχονται στις μεταβιβάσεις, ενώ οι αντίστοιχες δαπάνες περιέχονται στις πιστώσεις υπό κατανομή.

³ Οι δαπάνες της Κεντρικής Διοίκησης αναλύονται σύμφωνα με τις μείζονες κατηγορίες του π.δ. 54/2018 (Α' 103).

2.1.1. Κρατικός Προϋπολογισμός

Έσοδα - Ανάλυση σε δημοσιονομική βάση

Τα καθαρά έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού, σε δημοσιονομική βάση, μετά την αφαίρεση των επιστροφών φόρων, εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν σε 70.788 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 2.409 εκατ. ευρώ ή 3,5% έναντι του στόχου του προϋπολογισμού 2024. Αναλυτικότερα:

Φόροι

Τα έσοδα από φόρους αναμένεται να ανέλθουν στο ύψος των 66.247 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 3.288 εκατ. ευρώ ή 5,2% έναντι του στόχου του προϋπολογισμού 2024. Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως: (α) στη μείωση της φοροδιαφυγής σε συνδυασμό με την αύξηση των ηλεκτρονικών συναλλαγών (σημειώνεται ότι τα έσοδα από τον φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων εκτιμώνται υψηλότερα κατά 1,1 δισ. ευρώ και του ΦΠΑ κατά 0,87 δισ. ευρώ σε σχέση με τον προϋπολογισμό) και (β) στην αύξηση των αμοιβών, γεγονός που επηρεάζει κυρίως τα έσοδα από τον φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων (αύξηση κατά 0,84 δισ. ευρώ σε σχέση με τον προϋπολογισμό). Σημειώνεται ότι οι επιμέρους μακροοικονομικές μεταβλητές που επηρεάζουν τα έσοδα έχουν σχετικά μικρές διαφοροποιήσεις έναντι του προϋπολογισμού. Ειδικότερα, ο πληθωρισμός εκτιμάται για το 2024 σε 2,7% και ο ρυθμός αύξησης της πραγματικής ιδιωτικής κατανάλωσης σε 1,7% (έναντι 2,6% και 1,3%, αντίστοιχα, που ήταν οι εκτιμήσεις του προϋπολογισμού). Σημαντική είναι, ωστόσο, η αύξηση των αμοιβών εξαρτημένης εργασίας το 2024 που εκτιμάται σε 5,2% έναντι 3,8%, που ήταν η πρόβλεψη στον προϋπολογισμό 2024. Πιο συγκεκριμένα:

Φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται κυρίως ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ), οι Ειδικοί Φόροι Κατανάλωσης (ΕΦΚ), οι φόροι με μορφή χαρτοσήμου και οι φόροι επί χρηματοοικονομικών και κεφαλαιακών συναλλαγών. Οι φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στο ύψος των 36.270 εκατ. ευρώ, αυξημένοι κατά 1.102 εκατ. ευρώ ή 3,1% έναντι του στόχου του προϋπολογισμού 2024. Ειδικότερα, τα έσοδα από τον ΦΠΑ αναμένεται να ανέλθουν στο ποσό των 25.254 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 875 εκατ. ευρώ από τον στόχο, ενώ τα έσοδα από τους ΕΦΚ εκτιμώνται στο ποσό των 7.192 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 125 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου.

Φόροι και δασμοί επί εισαγωγών

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται κυρίως οι δασμοί και τα λοιπά τέλη που επιβάλλονται στις εισαγωγές από κράτη μη μέλη της ΕΕ με βάση το κοινό τελωνειακό δασμολόγιο. Εκτιμώνται έσοδα 334 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 58 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του προϋπολογισμού 2024.

Τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας

Οι τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας, που περιλαμβάνουν κυρίως τον Ενιαίο Φόρο Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝΦΙΑ) αναμένεται να διαμορφωθούν στο ύψος των 2.434 εκατ. ευρώ, μειωμένοι κατά 53 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του προϋπολογισμού 2024.

Λοιποί φόροι επί παραγωγής

Τα κύρια έσοδα της κατηγορίας αυτής προέρχονται από το τέλος επιτηδεύματος. Οι λοιποί φόροι παραγωγής εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν σε 597 εκατ. ευρώ, αυξημένοι κατά 3 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου.

Φόρος εισοδήματος

Το ύψος του φόρου εισοδήματος (φυσικών προσώπων, νομικών προσώπων και λοιπών κατηγοριών) αναμένεται να διαμορφωθεί στο ποσό των 23.876 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 2.224 εκατ. ευρώ ή 10,3% έναντι του στόχου του προϋπολογισμού 2024. Ειδικότερα, εκτιμάται ότι τα έσοδα από τον φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων θα ανέλθουν σε 14.174 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 837 εκατ. ευρώ από τον στόχο, κυρίως λόγω της αύξησης των μισθών και των συντάξεων καθώς και λόγω της μείωσης της ανεργίας. Τα έσοδα από τον φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων εκτιμώνται στο ποσό των 7.792 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 1.096 εκατ. ευρώ από τον στόχο ή 16,4% και αντανakλούν αφενός τη βελτίωση των οικονομικών αποτελεσμάτων των επιχειρήσεων κατά το προηγούμενο οικονομικό έτος, αφετέρου τη θέσπιση, και για το έτος 2024, της έκτακτης Προσωρινής Συνεισφοράς Αλληλεγγύης στις εταιρείες διύλισης, η οποία δεν είχε προβλεφθεί.

Φόροι κεφαλαίου

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι φόροι και τα τέλη κληρονομιών, δωρεών, γονικών και λοιπών παροχών. Εκτιμώνται έσοδα 235 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 4 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του προϋπολογισμού 2024.

Λοιποί τρέχοντες φόροι

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει κυρίως τα τέλη κυκλοφορίας οχημάτων και τα διάφορα μη ταξινομημένα φορολογικά έσοδα. Τα έσοδα από τους λοιπούς τρέχοντες φόρους αναμένεται να ανέλθουν στο ποσό των 2.501 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 73 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου.

Κοινωνικές εισφορές

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει κυρίως τις εισφορές των εργαζόμενων για παροχές υγείας από το Δημόσιο. Εκτιμώνται έσοδα 58 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 2 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου.

Μεταβιβάσεις

Σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται κυρίως τα έσοδα από:

- το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) που αναμένεται να ανέλθουν, προσαρμοσμένα κατά ESA, σε 3.176 εκατ. ευρώ καθώς και μέρος του εθνικού σκέλους του ΠΔΕ, ύψους 30 εκατ. ευρώ και
- το ΤΑΑ, προσαρμοσμένα κατά ESA (δαπάνες μείον έσοδα), ύψους 3.152 εκατ. ευρώ.

Το σύνολο των εσόδων από μεταβιβάσεις αναμένεται να ανέλθει στο ποσό των 6.810 εκατ. ευρώ, μειωμένο κατά 92 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του προϋπολογισμού 2024.

Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει κυρίως τα έσοδα από παράβολα, μισθώματα κτηρίων και υποδομών καθώς και από προμήθειες, λόγω παροχής εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου. Οι πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών αναμένεται να διαμορφωθούν στο ύψος των 802 εκατ. ευρώ, μειωμένες κατά 87 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του προϋπολογισμού 2024.

Λοιπά τρέχοντα έσοδα

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει διάφορες κατηγορίες εσόδων, με κυριότερες τους τόκους καταθέσεων του Ελληνικού Δημοσίου, τα μερίσματα από τη συμμετοχή του Ελληνικού Δημοσίου στο μετοχικό κεφάλαιο διαφόρων εταιρειών, τους τόκους από ομόλογα που κατέχει το Ελληνικό Δημόσιο, τις

διάφορες κατηγορίες προστίμων και προσαυξήσεων, το μεγαλύτερο ποσοστό των εσόδων του εθνικού σκέλους του ΠΔΕ, το οποίο προέρχεται κυρίως από επιστροφές ποσών από Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ) για εκτέλεση έργων επενδύσεων καθώς και τις επιστροφές ιδίων πόρων από την ΕΕ. Τα λοιπά τρέχοντα έσοδα αναμένεται να διαμορφωθούν σε 3.893 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 246 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του προϋπολογισμού 2024, κυρίως λόγω των μειωμένων, μετά την προσαρμογή κατά ESA, εσόδων του ΠΔΕ κατά 600 εκατ. ευρώ εξαιτίας της συμβολής των προκαταβολών από τα ευρωπαϊκά προγράμματα. Αντιθέτως, αυξημένα ήταν τα έσοδα από:

- τόκους καταθέσεων του Δημοσίου κατά 130 εκατ. ευρώ,
- μερίσματα φορέων του Δημοσίου κατά 205 εκατ. ευρώ και
- επιστροφές ιδίων πόρων ΕΕ κατά 96 εκατ. ευρώ.

Πωλήσεις παγίων περιουσιακών στοιχείων

Η κατηγορία αυτή αφορά κυρίως σε έσοδα από την αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του Ελληνικού Δημοσίου, μέσω της διαδικασίας αποκρατικοποιήσεων από το Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (ΤΑΙΠΕΔ). Εκτιμώνται έσοδα ύψους 38 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 15 εκατ. ευρώ από τον στόχο του προϋπολογισμού 2024.

Επιστροφές εσόδων

Οι επιστροφές αχρεωστήτως εισπραχθέντων εσόδων εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν σε 7.059 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 471 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του προϋπολογισμού 2024, κυρίως λόγω των αυξημένων επιστροφών του ΦΠΑ κατά 203 εκατ. ευρώ και του φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων κατά 188 εκατ. ευρώ.

Πληροφοριακά στοιχεία

Έσοδα Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων

Τα έσοδα του ΠΔΕ περιλαμβάνονται στις κατηγορίες «Μεταβιβάσεις» και «Λοιπά τρέχοντα έσοδα». Ειδικότερα, τα προσαρμοσμένα κατά ESA έσοδα ΠΔΕ αναμένεται να ανέλθουν στο ποσό των 3.882 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 786 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του προϋπολογισμού 2024.

Έσοδα Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Τα έσοδα του ΤΑΑ περιλαμβάνονται στην κατηγορία «Μεταβιβάσεις» και αναμένεται να ανέλθουν, προσαρμοσμένα κατά ESA, στο ποσό των 3.152 εκατ. ευρώ.

Δαπάνες - Ανάλυση σε δημοσιονομική βάση

Οι συνολικές δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού για το έτος 2024 εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν σε 76.218 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 1.586 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον στόχο του προϋπολογισμού. Η αύξηση αυτή, όπως προκύπτει από την ανάλυση των δαπανών κατά μείζονα κατηγορία, οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αύξηση των δαπανών του ΠΔΕ κατά 900 εκατ. ευρώ, των μεταβιβαστικών πληρωμών κατά 796 εκατ. ευρώ και των αγορών αγαθών και υπηρεσιών κατά 466 εκατ. ευρώ. Επιπλέον, παρατηρείται αύξηση των τόκων κατά 984 εκατ. ευρώ.

Παροχές σε εργαζόμενους

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι τακτικές αποδοχές, οι πρόσθετες αποδοχές, οι παροχές σε είδος, οι παροχές κληρωτών και οι αντίστοιχες εργοδοτικές εισφορές αιρετών, οργάνων διοίκησης, τακτικών υπαλλήλων καθώς και των υπαλλήλων με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου.

Για το 2024 οι δαπάνες της ανωτέρω κατηγορίας εκτιμάται ότι θα ανέλθουν σε 14.923 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 90 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του προϋπολογισμού.

Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στις εκτιμώμενες δαπάνες για:

- τον διορισμό 10.000 μονίμων εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από τον Σεπτέμβριο 2024, εκ των οποίων οι 5.549 αντικαθιστούν αναπληρωτές εκπαιδευτικούς,
- την ενσωμάτωση υλοποιηθέντων διορισμών - κυρίως στα Υπουργεία Υγείας, Εθνικής Άμυνας και Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας - για τους οποίους η σχετική πρόβλεψη της δαπάνης είχε ενσωματωθεί στις πιστώσεις υπό κατανομή στην ψήφιση του κρατικού προϋπολογισμού έτους 2024,
- την καταβολή της εκλογικής αποζημίωσης των ειδικών εκλογικών συνεργείων διαφόρων φορέων του δημόσιου τομέα κατά τη διεξαγωγή των ευρωεκλογών του 2024 και
- την ειδική αποζημίωση στα πληρώματα πλοίων του Πολεμικού Ναυτικού που επιχειρούν σε ειδικές αποστολές.

Κοινωνικές Παροχές

Οι δαπάνες της κατηγορίας αυτής περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, το επίδομα θέρμανσης, τις συντάξεις που καταβάλλονται απευθείας από το κράτος (άρθρο 4 παρ.3 του ν.4387/2016, Α' 85) καθώς και τις λοιπές παροχές κοινωνικής πρόνοιας σε είδος και σε χρήμα. Το ύψος των εν λόγω δαπανών εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στο ποσό των 368 εκατ. ευρώ, μειωμένο κατά 43 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του προϋπολογισμού, κυρίως λόγω του γεγονότος ότι μέρος των καταβολών βάσει των διατάξεων του ν.5045/2023 (Α' 136) θα πληρωθούν τελικά εντός του 2025, ενώ είχαν εκτιμηθεί να πληρωθούν εντός του 2024.

Μεταβιβάσεις

Οι μεταβιβαστικές πληρωμές περιλαμβάνουν επιχορηγήσεις και αποδόσεις σε υποτομείς της Γενικής Κυβέρνησης, όπως τους ΟΤΑ και τους ΟΚΑ, τα νοσοκομεία, τις δομές Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας (ΠΦΥ) καθώς και σε λοιπούς φορείς εντός και εκτός Γενικής Κυβέρνησης, σε οργανισμούς του εξωτερικού και στην ΕΕ. Επίσης, περιλαμβάνονται οι επιχορηγήσεις για επενδύσεις, οι καταπτώσεις εγγυήσεων, οι αναλήψεις χρεών φορέων της Γενικής Κυβέρνησης καθώς και οι αποζημιώσεις λόγω δικαστικών αποφάσεων.

Οι συνολικές μεταβιβαστικές πληρωμές εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν σε 33.079 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 796 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του προϋπολογισμού. Οι κυριότερες αιτίες είναι οι αυξημένες επιχορηγήσεις προς τα νομικά πρόσωπα που εποπτεύονται από τα Υπουργεία, κατά 283 εκατ. ευρώ, προς τους ΟΚΑ κατά 136 εκατ. ευρώ και προς τους ΟΤΑ κατά 108 εκατ. ευρώ, η επικαιροποίηση της εκτίμησης των αποδόσεων προς την ΕΕ, σύμφωνα με την οποία οι αποδόσεις αυξάνονται κατά 152 εκατ. ευρώ, καθώς και η εξόφληση τελεσίδικων δικαστικών αποφάσεων κατά του Ελληνικού Δημοσίου κατά 101 εκατ. ευρώ, κυρίως με χρήση πιστώσεων, οι οποίες ανακατανεμήθηκαν από το αποθεματικό του κρατικού προϋπολογισμού (παρ.1 του άρθρου 59 του ν.4270/2014, Α' 143).

Αγορές αγαθών και υπηρεσιών

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται δαπάνες καταναλωτικού χαρακτήρα. Οι σχετικές δαπάνες για το έτος 2024 εκτιμάται ότι θα ανέλθουν σε 2.092 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 466 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του προϋπολογισμού ύψους 1.626 εκατ. ευρώ, κυρίως λόγω της κάλυψης των λειτουργικών δαπανών των Υπουργείων μέσω ενίσχυσης των πιστώσεών τους, ύψους:

- 133 εκατ. ευρώ από το αποθεματικό της παρ.1 του άρθρου 59 του ν.4270/2014, εκ των οποίων ποσό ύψους 53 εκατ. ευρώ αφορά στην προμήθεια υγειονομικού υλικού (αντιικές θεραπείες PAXLOVID), ενώ ποσό ύψους 45 εκατ. ευρώ διατέθηκε για την κάλυψη των εκτάκτων δαπανών για επιπλέον μέσα αεροπυρόσβεσης και συναφείς απαιτούμενες και επείγουσες ανάγκες και
- 164 εκατ. ευρώ από το ειδικό αποθεματικό της παρ.8 του άρθρου 59 του ν.4270/2014, εκ των οποίων ποσό ύψους 55 εκατ. ευρώ αφορά στην προμήθεια αντιικών θεραπειών, ενώ ποσό ύψους 20 εκατ. ευρώ αφορά στην κάλυψη των αναγκών των επιτελείων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας για αγορές καυσίμων κίνησης.

Επιδοτήσεις

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται, κυρίως, οι επιδοτήσεις προς την ΤΡΑΙΝΟΣΕ ΑΕ και προς τα Ελληνικά Ταχυδρομεία (ΕΛΤΑ) για την καθολική ταχυδρομική υπηρεσία. Η συνολική εκτιμώμενη δαπάνη για αυτή την κατηγορία ανέρχεται σε 76 εκατ. ευρώ, μειωμένη κατά 5 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του προϋπολογισμού.

Τόκοι (σε ακαθάριστη βάση)

Η εκτίμηση για τις δαπάνες τόκων σε ακαθάριστη δημοσιονομική βάση ανέρχεται σε 9.784 εκατ. ευρώ, αυξημένη κατά 984 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον στόχο του προϋπολογισμού.

Λοιπές δαπάνες

Οι λοιπές δαπάνες περιλαμβάνουν κυρίως τη δαπάνη για τις επιστροφές στην ΕΕ από ανεκτέλεστα προγράμματα καθώς και τη δαπάνη για τα πρόστιμα προς την ΕΕ. Η εκτιμώμενη δαπάνη ανέρχεται σε 150 εκατ. ευρώ, αυξημένη κατά 39 εκατ. ευρώ από τον στόχο του προϋπολογισμού.

Πιστώσεις υπό κατανομή

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται κυρίως οι δαπάνες του ΠΔΕ, του ΤΑΑ και των αποθεματικών του κρατικού προϋπολογισμού (παρ.1 και 8 του άρθρου 59 του ν.4270/2014). Το συνολικό ποσό για την κατηγορία αυτή εκτιμάται σε 14.726 εκατ. ευρώ. Οι κυριότερες προβλέψεις δαπανών που περιλαμβάνονται στην κατηγορία αυτή είναι οι ακόλουθες:

- οι δαπάνες του ΠΔΕ ύψους 9.450 εκατ. ευρώ, οι οποίες παρουσιάζονται αυξημένες σε σχέση με τον στόχο προϋπολογισμού κατά 900 εκατ. ευρώ, κατόπιν της ψήφισης του συμπληρωματικού προϋπολογισμού (άρθρο 60 του ν.5140/2024, Α' 154),
- οι δαπάνες του επιχορηγούμενου σκέλους του ΤΑΑ, ύψους 3.617 εκατ. ευρώ,
- οι πιστώσεις για νέες προσλήψεις προσωπικού, του οποίου η μισθοδοσία καλύπτεται από τον τακτικό προϋπολογισμό και λοιπές μισθολογικές δαπάνες, συνολικού ύψους 176 εκατ. ευρώ,
- πιστώσεις ύψους 149 εκατ. ευρώ εγγεγραμμένες σύμφωνα με το άρθρο 74 του ν.4270/2014 με βάση τα αντίστοιχα έσοδα τους πρώτους μήνες του 2024 από την έκτακτη Προσωρινή Συνεισφορά Αλληλεγγύης του φορολογικού έτους 2022, η οποία επιβλήθηκε σε εταιρείες με οικονομικές δραστηριότητες στους τομείς της εξόρυξης λιθάνθρακα και λιγνίτη, της άντλησης αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου, της παραγωγής προϊόντων οπτανθρακοποίησης και διύλισης πετρελαίου και
- πιστώσεις ύψους 86 εκατ. ευρώ για τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, προς εξυπηρέτηση μελλοντικών σχετικών αναγκών των αρμόδιων με τις μεταναστευτικές ροές Υπουργείων.

Τέλος, τονίζεται ότι οι πιστώσεις από το αποθεματικό του κρατικού προϋπολογισμού ανακατανέμονται κατά τη διάρκεια του έτους, προς κάλυψη εκτάκτων δαπανών. Μέχρι τα μέσα Ιουλίου 2024 είχαν διατεθεί 815 εκατ. ευρώ, προκειμένου να αντιμετωπιστούν δαπάνες κυρίως για την:

- εκτέλεση τελεσίδικων και αμετάκλητων δικαστικών αποφάσεων,
- αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών και ενίσχυση των πληγέντων,
- κάλυψη δαπανών αεροπυρόσβεσης,
- προμήθεια υγειονομικού υλικού,
- κάλυψη δαπανών αναγκαστικής απαλλοτρίωσης ακινήτου για το Κυβερνητικό Πάρκο στον χώρο του πρώην εργοστασίου της ΠΥΡΚΑΛ,
- χρηματοδότηση του προγράμματος «Ανακαινίζω - Νοικιάζω», σύμφωνα με το άρθρο 9 του ν.5006/2022 (Α' 239) και
- κάλυψη πρόσθετων εκτάκτων ενεργειακών δαπανών των φορέων της Κεντρικής Διοίκησης.

Αγορές παγίων περιουσιακών στοιχείων

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι αγορές πάγιου εξοπλισμού των φορέων της Κεντρικής Διοίκησης και οι φυσικές παραλαβές οπλικών συστημάτων. Οι συνολικές δαπάνες εκτιμώνται σε 1.020 εκατ. ευρώ. Το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών αφορά στις φυσικές παραλαβές των οπλικών συστημάτων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας καθώς και στην επέκταση του έργου «Κατασκευή νέου, αναβάθμιση - επισκευή υφιστάμενου τεχνητού εμποδίου και συναφών έργων κατά μήκος της Ελληνοτουρκικής Μεθορίου στην ΠΕ Έβρου».

Δαπάνες Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)

Ο Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων έτους 2024, οι δαπάνες του οποίου περιλαμβάνονται στις πιστώσεις υπό κατανομή, προέβλεπε όριο δαπανών συνολικού ύψους 8.550 εκατ. ευρώ, το οποίο επιμεριζόταν σε 6.500 εκατ. ευρώ για έργα του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους του ΠΔΕ και 2.050 εκατ. ευρώ για έργα που χρηματοδοτούνται αμιγώς από εθνικούς πόρους. Επίσης, προέβλεπε 3.617 εκατ. ευρώ για έργα χρηματοδοτούμενα από το ΤΑΑ. Τον Σεπτέμβριο 2024 ψηφίστηκε συμπληρωματικός προϋπολογισμός ύψους 900 εκατ. ευρώ, με στόχο αφενός την επιτάχυνση των πληρωμών έργων αποκατάστασης και νέων έργων υποδομών της Επικράτειας, μετά από τις καταστροφικές πλημμύρες του προηγούμενου έτους, αφετέρου την ολοκλήρωση της αποπληρωμής υποχρεώσεων της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου (ΕΣΠΑ 2014 - 2020) και την επιτάχυνση εκτέλεσης έργων της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου 2021 - 2027. Με την ψήφιση του συμπληρωματικού προϋπολογισμού το όριο δαπανών στο εθνικό σκέλος αυξήθηκε κατά 600 εκατ. ευρώ και στο συγχρηματοδοτούμενο σκέλος κατά 300 εκατ. ευρώ, οπότε τα όρια διαμορφώθηκαν τελικά σε 2.650 εκατ. ευρώ στο εθνικό σκέλος και σε 6.800 εκατ. ευρώ στο συγχρηματοδοτούμενο σκέλος.

Εκτός της προαναφερόμενης στήριξης τομέων της οικονομίας λόγω επείγουσών αναγκών, το ΠΔΕ 2024 αποβλέπει στην υλοποίηση αναπτυξιακών έργων που συγχρηματοδοτούνται από την ΕΕ και ιδίως μεγάλων έργων υποδομών καθώς και δράσεων που ενισχύουν την απασχόληση, την εκπαίδευση, την κατάρτιση, την πολιτική προστασία και τη διοικητική μεταρρύθμιση του κράτους. Επίσης, στο πλαίσιο εκτέλεσης του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0» υλοποιούνται μεταρρυθμίσεις που εντάσσονται στους τέσσερις βασικούς πυλώνες του σχεδίου και επιπλέον χρηματοδοτούνται ιδιωτικές επενδύσεις από πόρους των δανείων του ΤΑΑ.

2.1.2. Λοιποί υποτομείς της Γενικής Κυβέρνησης

Νομικά Πρόσωπα

Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα των νομικών προσώπων για το έτος 2024 αναμένεται να διαμορφωθεί σε πλεόνασμα ύψους 2.020 εκατ. ευρώ, χαμηλότερο κατά 671 εκατ. ευρώ σε σχέση με τις προβλέψεις του προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2024, ως απόρροια πολλών επιμέρους παραγόντων, ιδίως του αποτελέσματος των ειδικών λογαριασμών Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΕΛΑΠΕ) και Υπηρεσιών Κοινής Ωφελείας (ΕΛΥΚΩ) καθώς και των αυξημένων δαπανών στις κεφαλαιακές μεταβιβάσεις για αγροτικές αποζημιώσεις και για επενδυτικά έργα.

Νοσοκομεία και Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας (ΠΦΥ)

Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα των νοσοκομείων και της ΠΦΥ εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί σε πλεόνασμα ύψους 156 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας επιδείνωση σε σχέση με τον στόχο του προϋπολογισμού κατά 63 εκατ. ευρώ.

Η εκτιμώμενη επιδείνωση του δημοσιονομικού αποτελέσματος οφείλεται κατά κύριο λόγο στο σκέλος των εξόδων, τα οποία εκτιμάται ότι θα είναι αυξημένα κατά 54 εκατ. ευρώ, κυρίως εξαιτίας της αυξημένης αποζημίωσης των εφημεριών του ιατρικού προσωπικού των νοσοκομείων κατά 20%.

Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)

Το ισοζύγιο, κατά ΕΣΑ, των ΟΤΑ εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί σε έλλειμμα ύψους 250 εκατ. ευρώ έναντι προβλεπόμενου ελλείμματος 297 εκατ. ευρώ. Η εξέλιξη αυτή (μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος) οφείλεται κυρίως στην αύξηση, κατά 636 εκατ. ευρώ, των εσόδων (ιδίως λόγω των τρεχουσών και λοιπών κεφαλαιακών μεταβιβάσεων), η οποία υπερκαλύπτει την αύξηση, κατά 589 εκατ. ευρώ, των εξόδων (ιδίως λοιπών εξόδων και επενδυτικών δαπανών).

Εντός του 2024 οι ΟΤΑ ενισχύονται από τον τακτικό προϋπολογισμό κατά 18 εκατ. ευρώ μέσω των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων (ΚΑΠ) για λειτουργικές δαπάνες και για δαπάνες αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών που προκλήθηκαν από την πυρκαγιά της 11ης Αυγούστου 2024 στην Αττική, ενώ οι Δήμοι επιχορηγούνται κατά 90 εκατ. ευρώ για την εξόφληση εκκρεμών και ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων.

Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ)

Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα του υποτομέα των ΟΚΑ (Ασφαλιστικά Ταμεία, Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης - ΔΥΠΑ, Εθνικός Οργανισμός Παροχής Υπηρεσιών Υγείας - ΕΟΠΥΥ, Οργανισμός Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης - ΟΠΕΚΑ και Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο - ΝΑΤ) για το 2024 εκτιμάται ότι θα παρουσιάσει βελτίωση κατά 89 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον στόχο του προϋπολογισμού και αναμένεται να διαμορφωθεί σε πλεόνασμα ύψους 1.242 εκατ. ευρώ.

Τα συνολικά έσοδα εκτιμάται ότι θα ανέλθουν στο ποσό των 51.113 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 1.469 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον στόχο, αντικατοπτρίζοντας κυρίως την εκτιμώμενη αύξηση των εσόδων από ασφαλιστικές εισφορές κατά 892 εκατ. ευρώ, σε συνάρτηση της αύξησης των αμοιβών εξαρτημένης εργασίας.

Παράλληλα, εκτιμάται ότι τα έσοδα από την απόδοση περιουσίας θα παρουσιάσουν αύξηση κατά 207 εκατ. ευρώ, κυρίως λόγω των αυξημένων αποδόσεων (έσοδα από τόκους) του Κοινού Κεφαλαίου που τηρείται στην ΤτΕ.

Ομοίως, αυξημένες κατά 148 εκατ. ευρώ εμφανίζονται και οι τρέχουσες και λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις, κυρίως εξαιτίας της χρηματοδότησης από τον κρατικό προϋπολογισμό:

- της αναδρομικής αύξησης από 01.01.2023 του επιδόματος γέννησης που χορηγεί ο ΟΠΕΚΑ,
- του Προγράμματος «Ανακαινίζω - Ενοικιάζω» που υλοποιείται μέσω της ΔΥΠΑ και αφορά στην επιδότηση του κόστους ανακαίνισης για κενές κατοικίες που θα διατεθούν για μακροχρόνια μίσθωση και
- ειδικών προγραμμάτων απασχόλησης ανέργων που σχεδιάζονται και υλοποιούνται μέσω της ΔΥΠΑ.

Αντίστοιχα, οι δαπάνες εκτιμάται ότι θα αυξηθούν κατά 1.380 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του προϋπολογισμού και θα ανέλθουν σε 49.871 εκατ. ευρώ. Η ανωτέρω μεταβολή οφείλεται κυρίως:

(α) στην αύξηση των κοινωνικών παροχών κατά 1.146 εκατ. ευρώ, γεγονός που αποδίδεται κατά κύριο λόγο:

- στην αυξημένη κατά 634 εκατ. ευρώ δαπάνη για καταβολή κύριων και επικουρικών συντάξεων, ως αποτέλεσμα του αυξημένου, σε σχέση με τις αρχικές προβλέψεις, αριθμού των νέων συνταξιούχων και της επιτάχυνσης του ρυθμού εκκαθάρισης εκκρεμών αιτήσεων συνταξιοδότησης,
- στη συνεπακόλουθη αυξημένη δαπάνη για καταβολή εφάπαξ παροχών με σκοπό τη μείωση των απλήρωτων υποχρεώσεων και
- στις έκτακτες οικονομικές ενισχύσεις σε δικαιούχους των επιδομάτων του ΟΠΕΚΑ καθώς και σε συνταξιούχους με προσωπική διαφορά κατά τον Δεκέμβριο 2024,

(β) στην αύξηση κατά 155 εκατ. ευρώ των κοινωνικών παροχών σε είδος (φαρμακευτική δαπάνη, δαπάνη παροχών υγείας) του ΕΟΠΥΥ στο πλαίσιο της συνεχιζόμενης προσπάθειας για κάλυψη της αυξημένης ζήτησης για υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης.

2.1.3. Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της Γενικής Κυβέρνησης προς τρίτους

Οι συνολικές ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της Γενικής Κυβέρνησης, κατά τους πρώτους μήνες του 2024 παρουσίασαν αυξητική τάση και κατά τους επόμενους μήνες σταδιακή αποκλιμάκωση, με αποτέλεσμα τον Ιούλιο 2024 να διαμορφώνονται στο ύψος των 2.587 εκατ. ευρώ. Σημειώνεται ότι οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις παρουσιάζουν έντονη εποχικότητα και ιστορικά εμφανίζονται σημαντικά μειωμένες κατά τη λήξη κάθε οικονομικού έτους. Οι ανωτέρω υποχρεώσεις περιλαμβάνουν ποσά clawback και rebate εκτιμώμενου ύψους 1.116 εκατ. ευρώ, που ακόμα δεν έχουν συμψηφιστεί. Συνεπώς, οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις, εξαιρουμένων των ανωτέρω υπό συμψηφισμό ποσών, ανέρχονται σε 1.471 εκατ. ευρώ.

Η εξέλιξη των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης έχει ως εξής:

- Για τους φορείς της Κεντρικής Διοίκησης (Κράτος), το ύψος των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων τον μήνα Ιούλιο 2024 ανέρχεται στο ποσό των 184 εκατ. ευρώ.
- Οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις των ΟΤΑ διαμορφώνονται τον μήνα Ιούλιο του τρέχοντος έτους στο ποσό των 298 εκατ. ευρώ.
- Όσον αφορά στους ΟΚΑ, το ύψος των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων για τον μήνα Ιούλιο 2024 διαμορφώνεται στο ποσό των 619 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων ποσό ύψους 229 εκατ. ευρώ αφορά σε ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις του κλάδου εφάπαξ παροχών του Ηλεκτρονικού Εθνικού Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (e-ΕΦΚΑ), κατόπιν της επιτάχυνσης εκκαθάρισης των κύριων συντάξεων, η οποία συμπαρασύρει τον ρυθμό εκκαθάρισης των εφάπαξ παροχών. Στο

ανωτέρω ποσό των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων συμπεριλαμβάνεται ποσό ανείσπρακτου clawback και rebate, ύψους 166 εκατ. ευρώ.

- Οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις των νοσοκομείων, συμπεριλαμβανομένων των ποσών clawback και rebate ύψους 950 εκατ. ευρώ, υπολογίζονται στο ποσό των 1.182 εκατ. ευρώ για τον Ιούλιο 2024 και ως εκ τούτου, οι καθαρές ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις ανέρχονται στο ποσό των 232 εκατ. ευρώ.
- Ως προς τα λοιπά νομικά πρόσωπα, το ύψος των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων για τον μήνα Ιούλιο 2024 ανέρχεται στο ποσό των 305 εκατ. ευρώ. Σημειώνεται ότι οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις:

(α) των συγκοινωνιακών φορέων ανέρχονται στο ποσό των 47 εκατ. ευρώ και

(β) των αμυντικών βιομηχανιών, «Ελληνικά Αμυντικά Συστήματα ΑΒΕΕ» (ΕΑΣ ΑΒΕΕ) και «Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία ΑΕ» (ΕΑΒ ΑΕ), διαμορφώνονται στο ποσό των 39 εκατ. ευρώ.

**Πίνακας 2.2.: Εξέλιξη ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της Γενικής Κυβέρνησης
Δεκέμβριος 2022 - Ιούλιος 2024 (σε εκατ. ευρώ)**

Φορέας/Υποτομέας Γενικής Κυβέρνησης	Δεκ. 2022	Ιούλ. 2023	Δεκ. 2023	Ιαν. 2024	Φεβ. 2024	Μάρτ. 2024	Απρ. 2024	Μάιος 2024	Ιούν. 2024	Ιούλ. 2024
Κράτος	59	97	88	88	77	118	197	205	191	184
ΟΤΑ	93	157	149	170	213	336	309	288	273	298
ΟΚΑ ¹	505	521	525	533	516	492	514	545	607	619
Νοσοκομεία ¹	907	1.114	1.319	1.449	1.363	1.452	1.317	1.255	1.165	1.182
Λοιπά Νομικά Πρόσωπα ²	148	209	162	167	206	261	299	338	293	305
Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις Γενικής Κυβέρνησης	1.712	2.098	2.243	2.408	2.376	2.659	2.636	2.632	2.527	2.587

¹ Περιλαμβάνονται και ποσά clawback και rebate που δεν έχουν συμφηφιστεί.

² Περιλαμβάνονται και οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της ΕΚΑΠΥ.

**Πίνακας 2.3.: Εξέλιξη εκκρεμών επιστροφών φόρων Δεκέμβριος 2022 - Ιούλιος 2024
(σε εκατ. ευρώ)**

	Δεκ. 2022	Ιούλ. 2023	Δεκ. 2023	Ιαν. 2024	Φεβ. 2024	Μάρτ. 2024	Απρ. 2024	Μάιος 2024	Ιούν. 2024	Ιούλ. 2024
Εκκρεμείς επιστροφές φόρων	658	494	558	448	617	649	573	661	552	605
Εκκρεμείς επιστροφές φόρων άνω των 90 ημερών (ληξιπρόθεσμες επιστροφές) από την ημερομηνία έκδοσης του ΑΦΕΚ, εκ των οποίων:	403	256	274	305	315	285	289	336	242	233
(α) ποσό που δεν μπορεί να αποπληρωθεί λόγω εξωγενών παραγόντων (μη ανταπόκριση δικαιούχου ή μη προσκόμιση δικαιολογητικών)	324	237	241	220	228	223	249	274	169	173
(β) λοιπές εκκρεμείς επιστροφές φόρων άνω των 90 ημερών (ληξιπρόθεσμες επιστροφές)	79	19	33	85	87	62	40	62	73	61
Εκκρεμείς επιστροφές φόρων κάτω των 90 ημερών (μη ληξιπρόθεσμες επιστροφές) από την ημερομηνία έκδοσης του ΑΦΕΚ	255	239	284	143	301	364	284	325	310	372

Με γνώμονα τη διασφάλιση της ταμειακής ρευστότητας των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης και την εν γένει εύρυθμη λειτουργία τους, εξακολουθεί να ισχύει η καταβολή μέχρι την 20η Ιανουαρίου κάθε έτους, έως και του ενός τετάρτου (1/4) της προβλεπόμενης ετήσιας επιχορήγησης ή χρηματοδότησης από φορείς της Κεντρικής Διοίκησης, κατ' εφαρμογή του άρθρου 84 του ν.4843/2021 (Α' 193). Στο ίδιο πλαίσιο, εξακολουθεί η εντός του έτους εμπροσθοβαρής τμηματική καταβολή της ετήσιας επιχορήγησης των νοσοκομείων από το Υπουργείο Υγείας, κατ' εφαρμογή του άρθρου 85 του ιδίου ως άνω νόμου.

Η εξέλιξη των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της Γενικής Κυβέρνησης και των εκκρεμών επιστροφών φόρων απεικονίζεται παραπάνω (Πίνακας 2.2. και Πίνακας 2.3.).

2.2. Προβλέψεις 2025

Ο σχεδιασμός για το έτος 2025 περιλαμβάνει την εισαγωγή πλήθους παρεμβάσεων και μεταρρυθμίσεων, οι οποίες στοχεύουν στην ενίσχυση του διαθέσιμου εισοδήματος σε συνδυασμό με τη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων καθώς και στην αντιμετώπιση σημαντικών κοινωνικών προβλημάτων, όπως το στεγαστικό και το δημογραφικό. Παράλληλα, συνεχίζονται και διευρύνονται οι παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των οικονομικών επιπτώσεων της κλιματικής κρίσης.

Οι παρεμβάσεις οι οποίες θα υλοποιηθούν το 2025 με σκοπό την ενίσχυση των εισοδημάτων, περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων:

- την περαιτέρω αύξηση του κατώτατου μισθού στον ιδιωτικό τομέα από τον Απρίλιο 2025,
- τη μείωση κατά μία ποσοστιαία μονάδα των ασφαλιστικών εισφορών,
- την αύξηση των συντάξεων με βάση τον ρυθμό μεταβολής του πληθωρισμού και του ΑΕΠ,
- την αύξηση στους βασικούς μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων σε συνέχεια των αυξήσεων του κατώτατου μισθού,
- την περαιτέρω ενίσχυση του εισοδήματος των ιατρών του Εθνικού Συστήματος Υγείας (ΕΣΥ) με την καθιέρωση της αυτοτελούς φορολόγησης της αποζημίωσης των εφημεριών τους, η οποία έρχεται μετά τις μόνιμες παρεμβάσεις που ξεκίνησαν το έτος 2024 (αύξηση αποζημίωσης για εφημερίες και θέσπιση αυξημένου κινήτρου προσέλευσης και παραμονής σε προβληματικές και άγονες περιοχές),
- την αύξηση της αποζημίωσης για τη νυχτερινή απασχόληση του ένστολου προσωπικού,
- τη μονιμοποίηση της επιστροφής του ΕΦΚ στο αγροτικό πετρέλαιο και
- την κατάργηση του τέλους επιτηδεύματος στους ελεύθερους επαγγελματίες.

Επίσης, ορισμένες από τις νέες παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση ζητημάτων, όπως του στεγαστικού, του δημογραφικού και της κλιματικής αλλαγής, περιλαμβάνουν:

- το πρόγραμμα «ΣΠΙΤΙ μου II» για τη χρηματοδότηση με χαμηλό επιτόκιο αγοράς κατοικίας,
- απαλλαγή από τον φόρο εισοδήματος για κενά ακίνητα ή ακίνητα σε βραχυχρόνια μίσθωση που θα ενοικιαστούν σε μακροχρόνια μίσθωση,
- διεύρυνση της μείωσης του ΕΝΦΙΑ κατά 20% για κατοικίες φυσικών προσώπων με φορολογητέα αξία έως 500 χιλιάδες ευρώ, που ασφαλίζονται για φυσικές καταστροφές,
- φοροαπαλλαγή των οικειοθελών παροχών επιχειρήσεων υπέρ νέων γονέων,
- κατάργηση του φόρου ασφαλιστρών συμβολαίων υγείας (15%) για παιδιά έως 18 ετών,
- το πρόγραμμα «Μαριέττα Γιαννάκου» για την ανακαίνιση των σχολικών μονάδων,

- θέσπιση ευνοϊκών διατάξεων για τρίτεκνους,
- αύξηση από το νέο ακαδημαϊκό έτος του φοιτητικού στεγαστικού επιδόματος για τα περιφερειακά Πανεπιστήμια και
- υλοποίηση προγραμμάτων για βρεφονηπιακούς σταθμούς, παιδικούς σταθμούς, Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης (ΚΔΑΠ) και ΚΔΑΠ Ατόμων με Αναπηρία (ΑμεΑ), η ενίσχυση του πιλοτικού θεσμού «Νταντάδες της Γειτονιάς», η εφαρμογή του προγράμματος «Πρώιμη Παρέμβαση» κ.λπ.

Οι συνολικές δημοσιονομικές παρεμβάσεις αποτυπώνονται αναλυτικά στην ενότητα 2.3.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις για το έτος 2025, το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης σε δημοσιονομική βάση προβλέπεται να διαμορφωθεί σε πλεόνασμα ύψους 5.967 εκατ. ευρώ ή 2,5% του ΑΕΠ, αυξημένο σε σχέση με το Πρόγραμμα Σταθερότητας του Απριλίου 2024, στο οποίο είχε προβλεφθεί πλεόνασμα ύψους 5.027 εκατ. ευρώ ή 2,1% του ΑΕΠ.

Οι καθαρές εθνικά χρηματοδοτούμενες πρωτογενείς δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης, σύμφωνα με τον ορισμό του νέου ευρωπαϊκού πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης και του ΜΔΣ, αναμένεται να αυξηθούν κατά 3,6% το 2025 έναντι του 2024 (εκτιμώμενες καθαρές πρωτογενείς δαπάνες 100 δισ. ευρώ περίπου). Σημειώνεται ότι ο στόχος που τίθεται στο ΜΔΣ για το 2025 επιτρέπει την αύξηση των καθαρών πρωτογενών δαπανών έως 3,7%.

2.2.1. Κρατικός Προϋπολογισμός

Έσοδα - Ανάλυση σε δημοσιονομική βάση

Τα καθαρά έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού, σε δημοσιονομική βάση, μετά την αφαίρεση των επιστροφών φόρων, προβλέπεται να διαμορφωθούν στο ποσό των 74.612 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 3.824 εκατ. ευρώ ή 5,4% έναντι της εκτίμησης του 2024. Ειδικότερα:

Φόροι

Τα έσοδα από φόρους αναμένεται να ανέλθουν στο ύψος των 68.721 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 2.474 εκατ. ευρώ ή 3,7% έναντι του 2024, κυρίως λόγω της προβλεπόμενης μεγέθυνσης της οικονομίας, όπως αντικατοπτρίζεται στις μακροοικονομικές προβλέψεις. Πιο συγκεκριμένα:

Φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών

Τα έσοδα από φόρους επί αγαθών και υπηρεσιών προβλέπεται να ανέλθουν στο ποσό των 37.798 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 1.528 εκατ. ευρώ ή 4,2% έναντι του 2024. Ειδικότερα:

- τα έσοδα από ΦΠΑ αναμένεται να ανέλθουν στο ποσό των 26.508 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 1.254 εκατ. ευρώ έναντι του 2024 και
- οι ΕΦΚ προβλέπονται στο ποσό των 7.239 εκατ. ευρώ και είναι αυξημένοι κατά 47 εκατ. ευρώ έναντι του 2024.

Φόροι και δασμοί επί εισαγωγών

Από φόρους και δασμούς επί εισαγωγών προβλέπονται έσοδα ύψους 351 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 17 εκατ. ευρώ έναντι του 2024.

Τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας

Τα έσοδα από τους τακτικούς φόρους ακίνητης περιουσίας αναμένεται να ανέλθουν στο ποσό των 2.395 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 39 εκατ. ευρώ έναντι του 2024, κυρίως λόγω της μείωσης του ΕΝΦΙΑ κατά 20% στους ιδιοκτήτες που θα ασφαλίσουν τις κατοικίες τους, με φορολογητέα αξία έως 500.000 ευρώ, για φυσικές καταστροφές.

Λοιποί φόροι επί παραγωγής

Από τους λοιπούς φόρους επί παραγωγής προβλέπονται έσοδα ύψους 456 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 141 εκατ. ευρώ έναντι της εκτίμησης του 2024, κυρίως λόγω της κατάργησης του τέλους επιτηδεύματος στους ελεύθερους επαγγελματίες.

Φόρος εισοδήματος

Τα έσοδα από τον φόρο εισοδήματος αναμένεται να ανέλθουν στο ποσό των 24.941 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 1.065 εκατ. ευρώ ή 4,5% έναντι του 2024. Ειδικότερα:

- ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων προβλέπεται να διαμορφωθεί στο ποσό των 15.052 εκατ. ευρώ, αυξημένος κατά 878 εκατ. ευρώ έναντι του 2024, ως απόρροια της μεγέθυνσης της οικονομίας και της αναμενόμενης νέας αύξησης του κατώτατου μισθού και
- ο φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων προβλέπεται να ανέλθει στο ποσό των 7.972 εκατ. ευρώ, αυξημένος κατά 180 εκατ. ευρώ έναντι του 2024.

Φόροι κεφαλαίου

Οι φόροι κεφαλαίου προβλέπεται να ανέλθουν σε 235 εκατ. ευρώ, στο ίδιο ύψος με αυτό του 2024.

Λοιποί τρέχοντες φόροι

Τα έσοδα από τους λοιπούς τρέχοντες φόρους προβλέπεται να ανέλθουν στο ποσό των 2.545 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 44 εκατ. ευρώ έναντι του 2024.

Κοινωνικές εισφορές

Τα έσοδα από κοινωνικές εισφορές προβλέπεται να διαμορφωθούν στο ποσό των 58 εκατ. ευρώ, χωρίς να παρουσιάζουν μεταβολή έναντι του 2024.

Μεταβιβάσεις

Τα έσοδα από μεταβιβάσεις αναμένεται να ανέλθουν στο ποσό των 8.996 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 2.186 εκατ. ευρώ έναντι του 2024, κυρίως λόγω της αύξησης, μετά την προσαρμογή κατά ESA, των εσόδων του ΤΑΑ κατά 1.299 εκατ. ευρώ καθώς και των αντίστοιχων εσόδων του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους του ΠΔΕ κατά 931 εκατ. ευρώ.

Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών

Από τις πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών προβλέπονται έσοδα ύψους 1.021 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 219 εκατ. ευρώ έναντι του 2024, κυρίως λόγω:

- του δεδουλευμένου εσόδου, ύψους 39 εκατ. ευρώ, που καταχωρίζεται στο έτος 2025, από τη σύμβαση παραχώρησης της Εγνατίας Οδού,
- του δεδουλευμένου εσόδου, ύψους 131 εκατ. ευρώ, που καταχωρίζεται στο έτος 2025, από την επέκταση της σύμβασης παραχώρησης της Αττικής Οδού και
- του δεδουλευμένου εσόδου, ύψους 35 εκατ. ευρώ, που καταχωρίζεται στο έτος 2025, από την επέκταση της σύμβασης παραχώρησης του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών.

Λοιπά τρέχοντα έσοδα

Τα λοιπά τρέχοντα έσοδα προβλέπεται να διαμορφωθούν στο ποσό των 3.133 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 759 εκατ. ευρώ έναντι του 2024, κυρίως λόγω της μείωσης των εσόδων από μερίσματα φορέων του Δημοσίου κατά 238 εκατ. ευρώ και του ΠΔΕ κατά 513 εκατ. ευρώ εξαιτίας της συμβολής των προκαταβολών από τα ευρωπαϊκά προγράμματα, αλλά και λόγω των μειωμένων τόκων καταθέσεων κατά 88 εκατ. ευρώ.

Πωλήσεις παγίων περιουσιακών στοιχείων

Προβλέπονται έσοδα 5 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 32 εκατ. ευρώ έναντι του 2024.

Επιστροφές εσόδων

Οι επιστροφές αχρεωστήτως εισπραχθέντων εσόδων προβλέπεται να διαμορφωθούν στο ποσό των 7.322 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 263 εκατ. ευρώ έναντι του 2024.

Πληροφοριακά στοιχεία***Έσοδα Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων***

Στις κατηγορίες «Μεταβιβάσεις» και «Λοιπά τρέχοντα έσοδα» περιλαμβάνονται προσαρμοσμένα κατά ESA έσοδα ΠΔΕ ύψους 4.300 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 418 εκατ. ευρώ έναντι του 2024.

Έσοδα Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Στην κατηγορία «Μεταβιβάσεις» περιλαμβάνονται έσοδα από το ΤΑΑ, προσαρμοσμένα κατά ESA, ύψους 4.450 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 1.299 εκατ. ευρώ έναντι του 2024.

Δαπάνες - Ανάλυση σε δημοσιονομική βάση

Οι συνολικές δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού για το έτος 2025 προβλέπεται ότι θα διαμορφωθούν σε 80.562 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 4.344 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη εκτίμηση έτους 2024, κυρίως λόγω της επιτάχυνσης των έργων που χρηματοδοτούνται από το ΤΑΑ, των αυξημένων φυσικών παραλαβών των οπλικών συστημάτων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, την κάλυψη της δαπάνης λόγω απώλειας εσόδων του ΕΟΠΥΥ από τη μείωση των ασφαλιστικών εισφορών, την αύξηση των αποδοχών των δημοσίων υπαλλήλων και των αυξημένων μεταβιβάσεων για την ενίσχυση της λειτουργίας των νοσοκομείων του ΕΣΥ.

Παροχές σε εργαζόμενους

Οι δαπάνες της κατηγορίας αυτής προβλέπεται να ανέλθουν στο ποσό των 14.682 εκατ. ευρώ, μειωμένες κατά 242 εκατ. ευρώ σε σχέση με την εκτίμηση έτους 2024 (συμπεριλαμβανομένης της μείωσης των εργοδοτικών εισφορών από 01.01.2025), λαμβανομένων υπόψη των αποχωρήσεων και χωρίς να συνυπολογίζεται η δαπάνη των νέων προσλήψεων καθώς και των αυξήσεων των μισθών από 01.4.2025, οι οποίες περιλαμβάνονται στις πιστώσεις υπό κατανομή με συνολικό προβλεπόμενο κόστος 792 εκατ. ευρώ. Επισημαίνεται ότι κατά την κατάρτιση του προϋπολογισμού οι πιστώσεις για νέες προσλήψεις προβλέπονται αρχικά στην κατηγορία «Πιστώσεις υπό κατανομή» και διατίθενται σταδιακά για τις δαπάνες των παροχών σε εργαζόμενους των φορέων της Κεντρικής Διοίκησης κατά την εκτέλεση του προϋπολογισμού, με βάση την υλοποίηση των προσλήψεων σε αυτούς. Παράλληλα, σημειώνεται ότι στην ίδια κατηγορία περιλαμβάνονται πιστώσεις ύψους 143 εκατ. ευρώ για την αύξηση των αποδοχών των δημοσίων υπαλλήλων, έως ότου ολοκληρωθεί η κατανομή του ποσού αυτού στους επιμέρους φορείς.

Κοινωνικές Παροχές

Οι δαπάνες της κατηγορίας αυτής προβλέπεται ότι θα ανέλθουν σε 404 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 36 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2024. Στις προβλέψεις έχει ληφθεί υπόψη δαπάνη για το επίδομα θέρμανσης ύψους 250 εκατ. ευρώ.

Μεταβιβάσεις

Οι δαπάνες για τις μεταβιβάσεις σε φορείς εντός και εκτός Γενικής Κυβέρνησης προβλέπεται ότι θα διαμορφωθούν στο ποσό των 34.203 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 1.124 εκατ. ευρώ έναντι της εκτίμησης του 2024, εξαιτίας των αυξημένων προβλέψεων επιχορηγήσεων προς τον ΕΟΠΥΥ, κατά 525 εκατ. ευρώ, για την κάλυψη της απώλειας των εσόδων του λόγω της μείωσης των ασφαλιστικών εισφορών κλάδου υγείας καθώς και εξαιτίας της ενίσχυσης για τη λειτουργία των νοσοκομείων. Ομοίως, αυξημένες παρουσιάζονται και οι προβλέψεις των κεφαλαιακών ενισχύσεων κατά 431 εκατ. ευρώ κυρίως λόγω της πρόβλεψης για ενίσχυση του ειδικού λογαριασμού Υπηρεσιών Κοινής Ωφέλειας (ΥΚΩ) κατά 400 εκατ. ευρώ από τον τακτικό προϋπολογισμό του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών. Αναλυτικότερα, οι συνολικές προβλέψεις μεταβιβάσεων προς τα νοσοκομεία, τις Υγειονομικές Περιφέρειες - Πρωτοβάθμιο Εθνικό Δίκτυο Υγείας (ΥΠΕ - ΠΕΔΥ) και την Εθνική Κεντρική Αρχή Προμηθειών Υγείας (ΕΚΑΠΥ) ανέρχονται σε 2.873 εκατ. ευρώ, προς τους ΟΤΑ σε 3.131 εκατ. ευρώ, προς τους ΟΚΑ σε 21.712 εκατ. ευρώ και προς την ΕΕ σε 2.323 εκατ. ευρώ.

Αγορές αγαθών και υπηρεσιών

Η προβλεπόμενη δαπάνη ανέρχεται σε 1.837 εκατ. ευρώ, μειωμένη κατά 256 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη εκτίμηση 2024. Η μείωση αυτή οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι η αντίστοιχη εκτίμηση του έτους 2024 ενσωματώνει δαπάνες που καλύφθηκαν στην πορεία του έτους από το αποθεματικό του κρατικού προϋπολογισμού, όπως προμήθεια υγειονομικού υλικού, δαπάνες για τα μέσα αεροπυρόσβεσης κ.λπ.

Επιδοτήσεις

Η δαπάνη προβλέπεται να ανέλθει στο ποσό των 81 εκατ. ευρώ, αυξημένη κατά 5 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2024.

Τόκοι (σε ακαθάριστη βάση)

Η πρόβλεψη για τις δαπάνες τόκων σε ακαθάριστη δημοσιονομική βάση ανέρχεται σε 9.356 εκατ. ευρώ, μειωμένη κατά 428 εκατ. ευρώ σε σχέση με την εκτίμηση έτους 2024.

Λοιπές δαπάνες

Στην κατηγορία αυτή η προβλεπόμενη δαπάνη ανέρχεται σε 101 εκατ. ευρώ.

Πιστώσεις υπό κατανομή

Η πρόβλεψη για το σύνολο της κατηγορίας αυτής ανέρχεται στο ποσό των 18.152 εκατ. ευρώ. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται κυρίως πιστώσεις ύψους:

- 9.200 εκατ. ευρώ για το ΠΔΕ, εκ των οποίων 2.750 εκατ. ευρώ αφορούν στο εθνικό σκέλος και 6.450 εκατ. ευρώ αφορούν στο συγχρηματοδοτούμενο σκέλος,
- 5.140 εκατ. ευρώ για έργα του ΤΑΑ,
- 792 εκατ. ευρώ για δαπάνες πλήρωσης θέσεων προσωπικού και για λοιπές δαπάνες αποδοχών, συμπεριλαμβανομένων και των πιστώσεων λόγω αύξησης των μισθών των δημοσίων υπαλλήλων,

- 850 και 400 εκατ. ευρώ για τα αποθεματικά των παρ.1 και 8 του άρθρου 59 του ν.4270/2014, αντίστοιχα, για την αντιμετώπιση απρόβλεπτων και επείγουσών δαπανών,
- 640 εκατ. ευρώ για την κάλυψη των αναγκών των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης,
- 300 εκατ. ευρώ για την κάλυψη της δαπάνης της αυτόματης επιστροφής (clawback) της φαρμακευτικής δαπάνης, βάσει του άρθρου 77 του ν.4837/2021 (Α' 178),
- 50 εκατ. ευρώ για την εξυπηρέτηση των δαπανών υπέρ ευάλωτων οφειλετών του ν.4738/2020, (Α' 207) και
- 180 εκατ. ευρώ για την αντιμετώπιση των μεταναστευτικών ροών.

Αγορές παγίων περιουσιακών στοιχείων

Η προβλεπόμενη δαπάνη αναμένεται να ανέλθει στο ποσό των 1.748 εκατ. ευρώ, αυξημένη κατά 728 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2024, κυρίως λόγω των αυξημένων φυσικών παραλαβών οπλικών συστημάτων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας.

Δαπάνες Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)

Για το έτος 2025 προβλέπεται διάθεση πόρων ύψους 9.200 εκατ. ευρώ, με κατανομή της συνολικής δαπάνης μεταξύ των έργων που θα συγχρηματοδοτηθούν από πόρους της ΕΕ, ύψους 6.450 εκατ. ευρώ και εκείνων που θα χρηματοδοτηθούν αποκλειστικά από εθνικούς πόρους, ύψους 2.750 εκατ. ευρώ.

Γενικά στο ΠΔΕ εντάσσονται δράσεις που συμβάλλουν στην αύξηση του ιδιωτικού και δημόσιου κεφαλαίου της ελληνικής οικονομίας και στηρίζουν την αναπτυξιακή διαδικασία και τον εκσυγχρονισμό των υποδομών της χώρας. Παράλληλα, τα τελευταία χρόνια ακολουθούνται (αναγνωρισμένες διεθνώς) βέλτιστες πρακτικές διαγωνιστικών διαδικασιών, στο πλαίσιο υλοποίησης έργων Σύμπραξης Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ), με την αξιοποίηση σύγχρονων χρηματοδοτικών εργαλείων.

Ειδικότερα, με χρηματοδότηση από αμιγώς εθνικούς πόρους, δίνεται προτεραιότητα στην ένταξη και υλοποίηση επιπλέον έργων αποκατάστασης οδικών και σιδηροδρομικών δικτύων, μετά τις καταστροφικές πλημμύρες της θεομηνίας "Daniel" στη Θεσσαλία, παράλληλα με τα έργα υποδομής που αφορούν σε άλλες περιοχές της χώρας.

Επίσης, οι δράσεις που χρηματοδοτούνται από πόρους της ΕΕ και εντάσσονται στο ΕΣΠΑ 2021 - 2027 και σε άλλα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα, αποσκοπούν στην ενίσχυση της αναπτυξιακής πορείας της χώρας μέσω, μεταξύ άλλων, της επιδότησης επενδυτικών σχεδίων φυσικών και νομικών προσώπων, της στήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων κ.λπ.

Δαπάνες Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ)

Το σύνολο των πόρων του ΤΑΑ που έχουν εισρεύσει στη χώρα μας από το 2021 έως σήμερα, ανέρχεται σε 17.213 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων 9.621 εκατ. ευρώ αφορούν στο δανειακό σκέλος του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0» και 7.592 εκατ. ευρώ στο σκέλος των επιχορηγήσεων. Το όριο δαπανών για δράσεις που θα χρηματοδοτηθούν το 2025 από το σκέλος των επιχορηγήσεων του ΤΑΑ ανέρχεται σε 5.140 εκατ. ευρώ.

2.2.2. Λοιποί υποτομείς της Γενικής Κυβέρνησης

Νομικά Πρόσωπα

Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα των νομικών προσώπων για το έτος 2025 προβλέπεται να διαμορφωθεί στο ποσό των 3.213 εκατ. ευρώ, βελτιωμένο κατά 1.193 εκατ. ευρώ σε σχέση με τις εκτιμήσεις του κλεισίματος του οικονομικού έτους 2024.

Νοσοκομεία και Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας (ΠΦΥ)

Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα των νοσοκομείων και της ΠΦΥ προβλέπεται ότι θα διαμορφωθεί σε πλεόνασμα ύψους 310 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας βελτίωση κατά 154 εκατ. ευρώ σε σχέση με το αντίστοιχο εκτιμώμενο μέγεθος για το 2024.

Τα συνολικά έσοδα προβλέπεται να ανέλθουν σε 4.154 εκατ. ευρώ, αυξημένα σε σχέση με το 2024 κατά 238 εκατ. ευρώ, αντικατοπτρίζοντας κατά κύριο λόγο την αύξηση των μεταβιβάσεων από τον κρατικό προϋπολογισμό κατά 226 εκατ. ευρώ που προορίζεται για την: (α) αντιμετώπιση των αυξημένων λειτουργικών αναγκών των νοσοκομείων και της ΠΦΥ, συνεπεία της αύξησης των τιμών στα αγαθά και στις υπηρεσίες, (β) ανταπόκριση των υγειονομικών υπηρεσιών στην απαίτηση για πρόσβαση των ασθενών σε νέες αποτελεσματικές θεραπείες και (γ) κάλυψη μέρους των απλήρωτων υποχρεώσεων προηγούμενων οικονομικών ετών προς τρίτους.

Μέρος των ανωτέρω μεταβιβάσεων προβλέπεται να κατευθυνθεί προς την ΕΚΑΠΥ, η οποία έχει αναλάβει να διενεργεί τις διαδικασίες προμήθειας του συνόλου σχεδόν των φαρμακευτικών σκευασμάτων για τις ανάγκες των δημόσιων νοσοκομείων με στόχο τον έλεγχο της δαπάνης, την κεντρική διαχείριση των παραγγελιών, τη μείωση του χρόνου πληρωμής των προμηθευτών και τη συνακόλουθη μείωση των ληξιπρόθεσμων οφειλών των νοσοκομείων (άρθρο δέκατο πέμπτο του ν.5015/2023, Α' 20).

Αντίστοιχα, τα έξοδα σε δεδουλευμένη βάση προβλέπεται να ανέλθουν σε 3.844 εκατ. ευρώ, αυξημένα σε σχέση με το 2024 κατά 83 εκατ. ευρώ. Η πρόβλεψη αυτή βασίζεται κυρίως στην προαναφερόμενη αύξηση των λειτουργικών εξόδων των νοσοκομείων και της ΠΦΥ, η οποία ωστόσο αντισταθμίζεται εν μέρει από τις εκτιμώμενες εξοικονομήσεις που συνεπάγεται η διενέργεια από την ΕΚΑΠΥ των διαδικασιών προμήθειας των φαρμακευτικών σκευασμάτων για τις ανάγκες των δημόσιων νοσοκομείων.

Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)

Το έτος 2025 το ισοζύγιο, κατά ΕΣΑ, των ΟΤΑ προβλέπεται να διαμορφωθεί σε έλλειμμα ύψους 267 εκατ. ευρώ, αυξημένο κατά 17 εκατ. ευρώ σε σχέση με τις εκτιμήσεις του 2024. Οι επενδυτικές δαπάνες προβλέπεται να διατηρηθούν στα ίδια υψηλά επίπεδα με το 2024, ενώ τα λοιπά έξοδα αναμένεται να παρουσιάσουν αύξηση λόγω πληθωριστικών πιέσεων. Ομοίως, και οι παροχές σε εργαζόμενους προβλέπεται να αυξηθούν κατά 30 εκατ. ευρώ σε σχέση με τις εκτιμήσεις του 2024, κυρίως λόγω των μισθολογικών ωριμάνσεων του προσωπικού των ΟΤΑ. Αντίστοιχα, στο σκέλος των εσόδων και ειδικότερα στην κατηγορία των τρεχουσών και λοιπών κεφαλαιακών μεταβιβάσεων ενσωματώνεται επιπλέον, πέραν των ήδη αυξημένων αποδόσεων, ενίσχυση των ΚΑΠ των ΟΤΑ κατά 53 εκατ. ευρώ σε μόνιμη βάση σε σχέση με τα προηγούμενα έτη.

Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ)

Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα του υποτομέα των ΟΚΑ προβλέπεται να διαμορφωθεί σε πλεόνασμα ύψους 1.130 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 113 εκατ. ευρώ σε σχέση με το αντίστοιχο εκτιμώμενο μέγεθος για το 2024.

Πιο συγκεκριμένα, τα έσοδα αναμένεται να ανέλθουν σε 51.906 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 793 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2024.

Ειδικότερα, προβλέπεται αύξηση των εσόδων από ασφαλιστικές εισφορές κατά 432 εκατ. ευρώ. Η εν λόγω μεταβολή ενσωματώνει:

(α) την αναμενόμενη αύξηση των εσόδων από ασφαλιστικές εισφορές που αποδίδεται:

- στην αύξηση των μισθών και της απασχόλησης ως αποτέλεσμα του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας,
- στη νέα αναμενόμενη αύξηση του κατώτατου μισθού στον ιδιωτικό τομέα εντός του 2025 και
- στην αύξηση του μισθολογίου του δημόσιου τομέα από τον Απρίλιο 2025 σε συνέχεια της αύξησης του κατώτατου μισθού,

(β) τη μείωση κατά μία ποσοστιαία μονάδα των ασφαλιστικών εισφορών για την υγειονομική περίθαλψη από 01.01.2025.

Επιπρόσθετα, αύξηση κατά 358 εκατ. ευρώ προβλέπεται να παρουσιάσουν τα έσοδα των ΟΚΑ από τρέχουσες και λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις. Η ανωτέρω μεταβολή ενσωματώνει κυρίως:

(α) την αύξηση των μεταβιβάσεων από τον κρατικό προϋπολογισμό για την αναπλήρωση των εσόδων από την προαναφερόμενη μείωση κατά μία ποσοστιαία μονάδα των ασφαλιστικών εισφορών υγειονομικής περίθαλψης για τον ΕΟΠΥΥ και τον e-ΕΦΚΑ,

(β) την αύξηση της επιχορήγησης της ΔΥΠΙΑ από τον τακτικό προϋπολογισμό, προκειμένου να καλυφθούν δαπάνες για τη στήριξη των ανέργων (επιδόματα ανεργίας, προγράμματα απασχόλησης, επέκταση του επιδόματος μητρότητας στους εννέα μήνες για το σύνολο των ασφαλισμένων κ.λπ.) και

(γ) τη μείωση των μεταβιβάσεων από το ΠΔΕ και το ΤΑΑ σε σχέση με το 2024.

Αντίστοιχα, οι δαπάνες των ΟΚΑ προβλέπεται να είναι αυξημένες κατά 906 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2024 και να ανέλθουν σε 50.776 εκατ. ευρώ. Η μεταβολή αυτή οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στην αύξηση κατά 895 εκατ. ευρώ των κοινωνικών παροχών, η οποία αποτυπώνει:

(α) την προβλεπόμενη αύξηση κατά 964 εκατ. ευρώ της συνταξιοδοτικής δαπάνης και πιο συγκεκριμένα, της δαπάνης για τις κύριες συντάξεις, εξαιτίας κυρίως:

- της αναπροσαρμογής των συντάξεων με βάση τον συντελεστή που προκύπτει από το άθροισμα του ετήσιου ποσοστού μεταβολής του ΑΕΠ και του ποσοστού μεταβολής του μέσου ετήσιου γενικού δείκτη τιμών καταναλωτή του προηγούμενου έτους, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 14 παρ.4 του ν.4387/2016, η οποία προβλέπεται να ανέλθει σε 401 εκατ. ευρώ περίπου και
- της προβλεπόμενης αύξησης του ρυθμού απονομής νέων συντάξεων,

β) την προβλεπόμενη μείωση, σε σχέση με το 2024, της δαπάνης για την καταβολή εφάπαξ παροχών, καθώς εκτιμάται ότι μεγάλο μέρος των σχετικών απλήρωτων υποχρεώσεων θα έχουν εξοφληθεί εντός του 2024.

Επιπρόσθετα, προβλέπεται αύξηση κατά 198 εκατ. ευρώ των κοινωνικών παροχών σε είδος (φαρμακευτική δαπάνη, δαπάνη παρόχων υγείας) του ΕΟΠΥΥ.

Αντίθετα, οι επενδυτικές δαπάνες και οι δαπάνες για προγράμματα απασχόλησης της ΔΥΠΑ που χρηματοδοτούνται από το ΠΔΕ και το ΤΑΑ προβλέπεται να είναι μειωμένες σε σχέση με το 2024 κατά 68 εκατ. ευρώ και 106 εκατ. ευρώ, αντίστοιχα.

2.2.3. Επισκόπηση δαπανών και εσόδων

Η επισκόπηση δαπανών και εσόδων αποτελεί σημαντικό μηχανισμό που συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη χρήση των διαθέσιμων πόρων από πλευράς των Υπουργείων και των λοιπών φορέων Γενικής Κυβέρνησης. Μέσω της επισκόπησης δαπανών και εσόδων παρέχεται η δυνατότητα στην Κυβέρνηση για τη συστηματική λήψη μέτρων βελτίωσης του δημοσιονομικού αποτελέσματος καθώς και για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων και των πολιτικών της Κυβέρνησης.

Σε αυτό το πλαίσιο συνεχίζεται για το 2025 η αποτύπωση των κύριων δράσεων επισκόπησης δαπανών και εσόδων των Υπουργείων και των εποπτευόμενων φορέων Γενικής Κυβέρνησης ανά πρόγραμμα. Σε αυτές περιλαμβάνονται δράσεις οριζόντιες αλλά και δράσεις τομεακές, που θα παρουσιαστούν στον ειδικό τόμο του προϋπολογισμού επιδόσεων.

Ο συντονισμός και η παρακολούθηση των δράσεων επισκόπησης δαπανών και εσόδων διενεργείται από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους (ΓΛΚ) σε συνεργασία με τα Υπουργεία και τους εποπτευόμενους από αυτά φορείς Γενικής Κυβέρνησης.

2.2.4. Προϋπολογισμός επιδόσεων

Το τρέχον έτος συνεχίζεται η ωρίμανση της μεταρρύθμισης του προϋπολογισμού επιδόσεων, με περαιτέρω συστηματοποίηση της παρακολούθησης των στοιχείων επίδοσης των φορέων σε επίπεδο Γενικής Κυβέρνησης. Το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών σε στενή συνεργασία με τους φορείς Κεντρικής Διοίκησης (Υπουργεία, Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές - ΑΔΑ), καθώς και τους λοιπούς Φορείς Γενικής Κυβέρνησης συνεχίζει τις εργασίες με σκοπό τη βελτίωση κύριων παραμέτρων του συστήματος, όπως η επιλογή και αποτύπωση των καταλληλότερων Κύριων Δεικτών Επίδοσης (Key Performance Indicators - KPIs) για κάθε Πρόγραμμα. Επιπλέον, προχωράει σταδιακά και το 2025 η διαδικασία ανάπτυξης διακριτών Προγραμμάτων με στοιχεία επίδοσης για το σύνολο των ΑΔΑ.

2.2.5. Λειτουργική ταξινόμηση του προϋπολογισμού

Σύμφωνα με τις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας μας, ο προϋπολογισμός παρουσιάζεται και σε δεύτερο επίπεδο λειτουργικής ταξινόμησης, η οποία έχει αναπτυχθεί με βάση το πρότυπο CoFoG (Classification of the Functions of Government - CoFoG).

Για τον σκοπό αυτό αξιοποιούνται οι αναφορές του προϋπολογισμού επιδόσεων, καθώς υπάρχει διασύνδεση της λειτουργικής ταξινόμησης και της ταξινόμησης κατά Πρόγραμμα σε αναλυτικό επίπεδο. Η υπό εξέλιξη ολοκλήρωση του πληροφοριακού συστήματος (gov-ERP) αποτελεί σημαντικό παράγοντα ως προς την υποστήριξη του συνόλου των μεταρρυθμίσεων που αναπτύσσονται στο πλαίσιο αρμοδιοτήτων της Διεύθυνσης Αξιολόγησης Δράσεων Γενικής Κυβέρνησης (ΔΑΔΓΚ) του ΓΛΚ, μεταξύ των οποίων και η λειτουργική ταξινόμηση.

2.2.6. Ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στον προϋπολογισμό - Green Budgeting

Η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στον προϋπολογισμό αποτελεί κύριο εργαλείο που υποστηρίζει την επίτευξη στόχων για το κλίμα και το περιβάλλον και την καλύτερη ευθυγράμμιση των δημοσιονομικών πολιτικών με τους περιβαλλοντικούς στόχους.

Για το 2025 το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών θα προχωρήσει την παρακολούθηση της αξιολόγησης του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των πολιτικών που θα χρηματοδοτηθούν από τον προϋπολογισμό με κριτήριο τη θετική, αρνητική, ουδέτερη ή μικτή επίδρασή του σε κάθε έναν από τους έξι περιβαλλοντικούς στόχους βιώσιμων δραστηριοτήτων της ΕΕ¹ για το σύνολο των φορέων της Κεντρικής Διοίκησης, ενώ παράλληλα εξετάζει και ζητήματα αξιολόγησης των εσόδων. Για τον σκοπό αυτό έχει αναπτυχθεί ειδικό πλαίσιο συνεργασίας του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών με το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

2.3. Δημοσιονομικές παρεμβάσεις 2024 και 2025

Οι δημοσιονομικές παρεμβάσεις για τα έτη 2024 και 2025 αποσκοπούν στην ενίσχυση του διαθέσιμου εισοδήματος σε συνδυασμό με τη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων καθώς και στην αντιμετώπιση σημαντικών κοινωνικών προβλημάτων, όπως το δημογραφικό και το στεγαστικό. Ιδιαίτερη μέριμνα δίνεται στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων από φυσικές καταστροφές, ενώ παράλληλα με τις δημοσιονομικές παρεμβάσεις λαμβάνονται μέτρα θεσμικού χαρακτήρα και προωθούνται σημαντικές μεταρρυθμίσεις.

Παρακάτω (Πίνακας 2.4.) αποτυπώνονται οι μόνιμες δημοσιονομικές παρεμβάσεις για τα έτη 2024 και 2025. Το κόστος των παρεμβάσεων για το έτος 2024 ανέρχεται σε 1.840 εκατ. ευρώ για το σύνολο της Γενικής Κυβέρνησης. Το σημαντικότερο μέρος ύψους 1.714 εκατ. ευρώ, προέρχεται από το σκέλος των δαπανών, ενώ το υπόλοιπο ποσό ύψους 126 εκατ. ευρώ προέρχεται από παρεμβάσεις στο σκέλος των εσόδων. Αντίστοιχα, για το έτος 2025 το συνολικό δημοσιονομικό κόστος των παρεμβάσεων προβλέπεται να αυξηθεί σε σχέση με το 2024 κατά 1.104 εκατ. ευρώ και να ανέλθει σε 2.944 εκατ. ευρώ. Ποσό ύψους 628 εκατ. ευρώ αφορά σε παρεμβάσεις στο σκέλος των εσόδων, εκ των οποίων ποσό ύψους 1.112 εκατ. ευρώ αφορά σε παρεμβάσεις μείωσης των εσόδων και ποσό ύψους 484 εκατ. ευρώ σε παρεμβάσεις αύξησης των εσόδων, ενώ σημαντικό ποσό ύψους 2.316 εκατ. ευρώ προέρχεται από παρεμβάσεις στο σκέλος των δαπανών.

Επισημαίνεται ότι το σύνολο των παρεμβάσεων εναρμονίζεται με τις ανακοινώσεις στο πλαίσιο της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης και με τις προβλέψεις του ΜΔΣ.

¹ α) Μετριασμός της κλιματικής αλλαγής, β) προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, γ) βιώσιμη χρήση και προστασία των υδάτινων και των θαλάσσιων πόρων, δ) μετάβαση σε κυκλική οικονομία, ε) πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης και στ) προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων (Κανονισμός (ΕΕ) 2020/852 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18ης Ιουνίου 2020).

Πίνακας 2.4.: Μόνιμες δημοσιονομικές παρεμβάσεις 2024 - 2025
(σε εκατ. ευρώ)

α/α	Περιγραφή	2024	2025
A	Παρεμβάσεις στο σκέλος των εσόδων της Γενικής Κυβέρνησης (Α.1. + Α.2.)	-126	-628
A.1.	Παρεμβάσεις μείωσης των εσόδων της Γενικής Κυβέρνησης	-355	-1.112
1	Αύξηση του αφορολόγητου κατά 1.000 ευρώ για οικογένειες που έχουν παιδιά από το 2024	-135	-135
2	Μείωση ΕΝΦΙΑ έτους 2024 κατά 10% για κατοικίες που ασφαλίζονται για φυσικές καταστροφές και μείωση ΕΝΦΙΑ έτους 2025 κατά 20% για κατοικίες που ασφαλίζονται για φυσικές καταστροφές με φορολογητέα αξία έως 500.000 ευρώ	-7	-18
3	Μείωση κατά μία ποσοστιαία μονάδα των ασφαλιστικών εισφορών από τον Ιανουάριο 2025	0	-440
4	Κατάργηση του τέλους επιτηδεύματος στους ελεύθερους επαγγελματίες από το 2025, σε συνέχεια της μείωσης κατά 50% το 2024	-113	-238
5	Μονιμοποίηση της επιστροφής του ΕΦΚ στο αγροτικό πετρέλαιο με νέο σύστημα από το 2025	-82	-100
6	Αυτοτελής φορολόγηση εφημερίων ιατρών ΕΣΥ	0	-40
7	Μείωση φόρων χαρτοσήμου σε μία σειρά από συναλλαγές (τόκους εταιρικών δανείων, οικοδομικές άδειες, χρησιδάνεια, γάμους, ασφαλιστήρια συμβόλαια κ.λπ.)	0	-32
8	Κίνητρα για την καινοτομία, τις συγχωνεύσεις και τις εξαγωγές	0	-41
9	Επέκταση και κατά το έτος 2025 της απαλλαγής ΦΠΑ για νέα κτίρια	-18	-18
10	Κατάργηση τέλους σταθερής τηλεφωνίας (5%) για συνδέσεις με οπτική ίνα (≥100 mbps)	0	-24
11	Απαλλαγή από τον φόρο ασφαλιστρού (15%) συμβολαίων υγείας για παιδιά έως 18 ετών	0	-17
12	Φοροαπαλλαγή οικειοθελών παροχών επιχειρήσεων υπέρ νέων γονέων	0	-6
13	Απαλλαγή φόρου εισοδήματος για κενά ακίνητα ή ακίνητα σε βραχυχρόνια μίσθωση που θα ενοικιαστούν σε μακροχρόνια μίσθωση	0	-3
A.2.	Παρεμβάσεις αύξησης των εσόδων της Γενικής Κυβέρνησης	229	484
1	Εισαγωγή ΦΠΑ στις βραχυχρόνιες μισθώσεις νομικών προσώπων και φυσικών προσώπων που διαθέτουν άνω των δύο εκμισθωμένων διαμερισμάτων από το 2024	27	27
2	Εισαγωγή (το 2024) και αναμόρφωση (το 2025) του τέλους ανθεκτικότητας στην κλιματική κρίση σε αντικατάσταση του φόρου διαμονής	202	405
3	Εισαγωγή τέλους κρουαζιέρας από το 2025	0	52
B	Παρεμβάσεις στο σκέλος των δαπανών της Γενικής Κυβέρνησης	-1.714	-2.316
1	Αναμόρφωση μισθολογίου στον δημόσιο τομέα από το 2024 (μικτό κόστος)	-1.067	-1.067
2	Αύξηση των συντάξεων με βάση τον ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ και του πληθωρισμού	-424	-825
3	Οριζόντια αύξηση μισθολογίου δημόσιου τομέα από τον Απρίλιο 2025, ώστε ο εισαγωγικός μισθός να μην υπολείπεται του επιπέδου του κατώτατου μισθού (μικτό κόστος)	0	-143
4	Αύξηση αποζημίωσης εφημερίων των ιατρών του ΕΣΥ κατά 20% από τον Ιανουάριο 2024	-45	-45
5	Κίνητρο προσέλκυσης ιατρών σε προβληματικές και άγονες περιοχές	-5	-16
6	Αύξηση κατά 20% της αποζημίωσης νυχτερινής απασχόλησης των ενστόλων από τον Ιανουάριο 2025	0	-25
7	Αύξηση της ειδικής αποζημίωσης για τα πληρώματα πλοίων του Πολεμικού Ναυτικού που βρίσκονται σε αποστολή και το προσωπικό των Ενόπλων Δυνάμεων που εκτελεί ειδικές αποστολές	-15	-15
8	Αύξηση του επιδόματος γέννησης από 2.000 ευρώ σε 2.400 έως 3.500 ευρώ αναλόγως του αριθμού των τέκνων (εφαρμόστηκε το 2024 με αναδρομική ισχύ για τις γεννήσεις του 2023)	-90	-45
9	Επέκταση του επιδόματος μητρότητας στους εννέα μήνες για τους ελεύθερους επαγγελματίες και αγρότες από το 2024	-43	-43
10	Αύξηση του φοιτητικού στεγαστικού επιδόματος για τα περιφερειακά Πανεπιστήμια (από 1.500 ευρώ σε 2.000 ευρώ ετησίως και σε 2.500 ευρώ σε περίπτωση συγκατοίκησης)	0	-15
11	Πρόγραμμα «Ανακαινίζω - Νοικιάζω» (με αυξημένη αποζημίωση στο 60% των δαπανών)	-25	-25
12	Διάθεση των εσόδων από το τέλος κρουαζιέρας για έργα υποδομών των ΟΤΑ, του Υπουργείου Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής και του Υπουργείου Τουρισμού	0	-52
Συνολικό Δημοσιονομικό Κόστος των Παρεμβάσεων (A + B)		-1.840	-2.944

Σημείωση: Το θετικό πρόσθετο (+) δηλώνει αύξηση εσόδου ή μείωση δαπάνης και το αρνητικό πρόσθετο (-) δηλώνει μείωση εσόδου ή αύξηση δαπάνης. Τα ανωτέρω δεν περιλαμβάνουν έργα και επενδύσεις που καλύπτονται από τον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων καθώς και την έκτακτη ενίσχυση κατά τον μήνα Δεκέμβριο 2024, ύψους 243 εκατ. ευρώ, σε συνταξιούχους με προσωπική διαφορά, δικαιούχους του επιδόματος παιδιού, των αναπηρικών επιδομάτων, του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος και των ανασφάλιστων υπερηλίκων.

2.3.1. Δημοσιονομικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση του διαθέσιμου εισοδήματος

Η ενίσχυση του διαθέσιμου εισοδήματος των εργαζόμενων και των συνταξιούχων, η οποία αποτέλεσε έναν από τους βασικούς στόχους της κυβερνητικής πολιτικής του 2024, εξακολουθεί να αποτελεί βασικό στόχο και για το 2025, με αποτέλεσμα τόσο την ενίσχυση των παρεμβάσεων του 2024 όσο και τη θέσπιση νέων παρεμβάσεων.

Ειδικότερα, οι κυριότερες μόνιμες δημοσιονομικές παρεμβάσεις που εφαρμόστηκαν το 2024 καθώς και οι νέες, οι οποίες θα εφαρμοστούν από το 2025, είναι οι ακόλουθες:

- μείωση από 01.01.2025, κατά μία ποσοστιαία μονάδα, των ασφαλιστικών εισφορών. Ειδικότερα, η μείωση αυτή αναλύεται σε μείωση 0,5% στις εισφορές των εργαζόμενων και 0,5% στις εργοδοτικές εισφορές κλάδου υγείας, με το ετήσιο καθαρό κόστος για το 2025 να ανέρχεται σε 440 εκατ. ευρώ. Σημειώνεται ότι με την εν λόγω μείωση των ασφαλιστικών εισφορών η σωρευτική μείωσή τους από το 2019 ανέρχεται σε 5,4 ποσοστιαίες μονάδες (από 40,56% σε 35,16%),
- κατάργηση από 01.01.2025 του τέλους επιτηδεύματος στους ελεύθερους επαγγελματίες, σε συνέχεια της μείωσης κατά 50% το 2024, με κόστος 113 εκατ. ευρώ για το 2024 και 238 εκατ. ευρώ για το 2025,
- επέκταση της επιστροφής του ΕΦΚ στο αγροτικό πετρέλαιο για το 2024 και μονιμοποίησή της από το 2025, με νέο σύστημα το οποίο βασίζεται στην πραγματική κατανάλωση, με κόστος 82 εκατ. ευρώ για το 2024 και 100 εκατ. ευρώ για το 2025,
- αύξηση των συντάξεων με βάση τον ρυθμό μεταβολής του πληθωρισμού και του ΑΕΠ, με κόστος 424 εκατ. ευρώ για το 2024 και επιπλέον 401 εκατ. ευρώ για το 2025,
- αναμόρφωση του μισθολογίου στον δημόσιο τομέα από την 01.01.2024, με την οποία αυξήθηκαν οι μισθοί όλων των δημοσίων υπαλλήλων, με ιδιαίτερη έμφαση στους χαμηλόμισθους υπαλλήλους, στους υπαλλήλους με παιδιά καθώς και στους υπαλλήλους που κατέχουν θέσεις ευθύνης. Το συνολικό ετήσιο μικτό κόστος (συμπεριλαμβανομένων των εργοδοτικών εισφορών) ανέρχεται σε 1.067 εκατ. ευρώ. Επιπλέον, από τον Απρίλιο 2025 θα πραγματοποιηθεί νέα αύξηση στους βασικούς μισθούς όλων των δημοσίων υπαλλήλων, έτσι ώστε ο εισαγωγικός μισθός στο Δημόσιο να μην υπολείπεται του επιπέδου του κατώτατου μισθού του ιδιωτικού τομέα. Το μικτό κόστος της νέας παρέμβασης για το 2025 εκτιμάται κατ' αρχήν σε 143 εκατ. ευρώ περίπου. Ωστόσο, σημειώνεται ότι το τελικό κόστος εξαρτάται από την τελική αύξηση του κατώτατου μισθού,
- ενίσχυση του εισοδήματος των ιατρών του ΕΣΥ μέσω της αύξησης της αποζημίωσής τους για εφημερίες κατά 20% από 01.01.2024 με κόστος 45 εκατ. ευρώ καθώς και μέσω της θέσπισης από τον Σεπτέμβριο 2024 αυξημένου κινήτρου προσέλκυσης και παραμονής σε προβληματικές και άγονες περιοχές, με κόστος 5 εκατ. ευρώ για το 2024 και 16 εκατ. ευρώ για το 2025. Επιπλέον, από 01.01.2025 θεσπίζεται η αυτοτελής φορολόγηση της αποζημίωσης των εφημεριών των ιατρών του ΕΣΥ με συντελεστή 22%, με κόστος 40 εκατ. ευρώ,
- αύξηση από το 2024 της ειδικής αποζημίωσης για τα πληρώματα πλοίων του Πολεμικού Ναυτικού που βρίσκονται σε αποστολή και για το προσωπικό των Ενόπλων Δυνάμεων που εκτελεί ειδικές αποστολές, με κόστος 15 εκατ. ευρώ και
- αύξηση από 01.01.2025 της αποζημίωσης για τη νυχτερινή απασχόληση του ένστολου προσωπικού (Ελληνική Αστυνομία - ΕΛΑΣ, Πυροσβεστικό Σώμα - ΠΣ, Λιμενικό Σώμα - Ελληνική Ακτοφυλακή - ΛΣ-ΕΛΑΚΤ, Ένοπλες Δυνάμεις), με κόστος 25 εκατ. ευρώ.

Επιπλέον, κατά τον μήνα Δεκέμβριο 2024 θα δοθούν ενισχύσεις ύψους 243 εκατ. ευρώ σε 1,9 εκατ. δικαιούχους περίπου, στους οποίους περιλαμβάνονται: (α) συνταξιούχοι με προσωπική διαφορά, οι οποίοι θα λάβουν ενίσχυση που κυμαίνεται από 100 έως 200 ευρώ, αναλόγως του ύψους της σύνταξής τους και για συντάξεις έως και 1.600 ευρώ, (β) δικαιούχοι επιδόματος παιδιού ΟΠΕΚΑ, οι οποίοι θα λάβουν μία επιπλέον μηνιαία δόση, (γ) δικαιούχοι επιδόματος ΑμεΑ ΟΠΕΚΑ και αναπηρικών επιδομάτων e-ΕΦΚΑ, οι οποίοι θα ενισχυθούν με 200 ευρώ, (δ) ανασφάλιστοι υπερήλικες, οι οποίοι θα λάβουν ενίσχυση 200 ευρώ και (ε) δικαιούχοι ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, για τους οποίους προβλέπεται καταβολή προσαυξημένης μηνιαίας δόσης κατά 50%.

Πέραν των προαναφερθεισών δημοσιονομικών παρεμβάσεων, σημαντική θέση επέχουν και θεσμικές παρεμβάσεις, όπως η περαιτέρω αύξηση του κατώτατου μισθού από τον Απρίλιο 2025, πλέον της αύξησής του κατά 6,4% (από 780 σε 830 ευρώ) τον Απρίλιο 2024. Επισημαίνεται ότι η συνολική αύξηση του κατώτατου μισθού από το 2021 έως το 2024 ανήλθε σε 27,7% (από 650 ευρώ σε 830 ευρώ). Επιπλέον, από τον Ιανουάριο 2024 «ξεπάγωσαν» οι τριετίες, απελευθερώνοντας τη μισθολογική εξέλιξη των μισθωτών του ιδιωτικού τομέα, ενώ η κατάργηση της μείωσης του 30% επί των συντάξεων των απασχολούμενων συνταξιούχων συμβάλλει στη σημαντική ενίσχυσή τους. Παράλληλα, είναι σε εξέλιξη η αναμόρφωση των κοινωνικών επιδομάτων, τόσο μέσω αυξήσεων του ύψους τους όσο και μέσω στόχευσης των σχετικών κριτηρίων επιλεξιμότητας, λαμβανομένης με αυτόν τον τρόπο μέριμνας για αυτούς που πραγματικά το έχουν ανάγκη.

Επίσης, η κυβέρνηση προχωρά σε σειρά σημαντικών παρεμβάσεων για την ενίσχυση των επενδύσεων, της ανάπτυξης και της καινοτομίας με γνώμονα τη δημιουργία καλά αμειβόμενων θέσεων εργασίας. Πέρα από τους σημαντικούς πόρους που διατίθενται μέσω του αυξημένου ΠΔΕ και του ΤΑΑ, εισάγονται σημαντικά κίνητρα για καινοτομία, συγχωνεύσεις και εξαγορές, μέσω παρεμβάσεων, εκτιμώμενου συνολικού δημοσιονομικού κόστους 41 εκατ. ευρώ ετησίως, ως ακολούθως:

- εισάγονται νέες περιπτώσεις χορήγησης προσαυξημένων ποσοστών έκπτωσης από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων, που σήμερα ανέρχεται σε 200%, για δαπάνες επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας, που διαμορφώνεται έως και 315% για επενδύσεις σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις έντασης γνώσης,
- επεκτείνονται τα φορολογικά κίνητρα για εμπορική εκμετάλλευση ευρεσιτεχνίας (πατέντας), με περισσότερα έτη απαλλαγής των σχετικών κερδών από τον φόρο,
- διευρύνονται τα φορολογικά κίνητρα για τους επενδυτές (angel investors) με αύξηση του ορίου στις 900.000 ευρώ επί του κεφαλαίου που εισφέρουν σε νεοφυείς επιχειρήσεις,
- μειώνεται σε 100.000 ευρώ το ελάχιστο όριο εταιρικού κεφαλαίου της νέας εταιρείας που προκύπτει από συνεργασία/μετασχηματισμό, για την εξασφάλιση φοροαπαλλαγής 30% επί των κερδών και
- θεσπίζεται η δυνατότητα μεταφοράς φορολογικής ζημίας μετασχηματιζόμενων επιχειρήσεων.

Επιπλέον, καταργείται η απαρχαιωμένη μορφή του χαρτοσήμου (από το 1931) και θεσπίζεται ψηφιακό τέλος συναλλαγών για συγκεκριμένο αριθμό συναλλαγών με σκοπό την απλοποίησή τους, τη μείωση της γραφειοκρατίας αλλά και τον αναπτυξιακό προσανατολισμό του μέτρου για εκατοντάδες συναλλαγές. Οι κυριότερες συναλλαγές για τις οποίες καταργείται το τέλος, αφορούν σε συμβατικούς τόκους επιχειρηματικών δανείων, ασφαλιστικές συναλλαγές, χρησιδάνεια, ενέγγυες πιστώσεις τραπεζών υπέρ εισαγωγέων, σύσταση και αύξηση κεφαλαίου μη κερδοσκοπικών νομικών προσώπων, διάφορες άδειες για άσκηση επαγγέλματος ή έναρξη δραστηριότητας, χρήση εγκαταστάσεων για βιομηχανικό σκοπό, άδειες λειτουργίας τουριστικού γραφείου και πλήθος άλλων συναλλαγών. Το δημοσιονομικό κόστος εκτιμάται σε 32 εκατ. ευρώ ετησίως.

Περαιτέρω, και προκειμένου να στραφεί το επενδυτικό ενδιαφέρον από επενδύσεις σε ακίνητα σε παραγωγικές επενδύσεις, θα χορηγείται από 01.01.2025 άδεια παραμονής υπό τη μορφή Golden Visa για επένδυση ποσού 250.000 ευρώ σε startup επιχείρηση, μέλος του Εθνικού Μητρώου Νεοφυών Επιχειρήσεων.

Με σκοπό την ανάπτυξη της ψηφιοποίησης της ελληνικής οικονομίας και της ευρυζωνικότητας υψηλών ταχυτήτων μέσω οπτικών ινών, καταργείται το τέλος σταθερής τηλεφωνίας που ανέρχεται σε 5% για συνδέσεις με οπτική ίνα, ταχυτήτων 100 mbps και άνω. Το δημοσιονομικό κόστος εκτιμάται σε 24 εκατ. ευρώ ετησίως.

Επιπλέον, με σκοπό την ενίσχυση των λιμένων, των υποδομών των αντίστοιχων Δήμων που δέχονται υψηλό αριθμό τουριστών και του τουριστικού προϊόντος της χώρας εν γένει, επιβάλλεται τέλος κρουαζιέρας ανά επιβάτη κρουαζιερόπλοιου. Το ετήσιο όφελος εκτιμάται σε 52 εκατ. ευρώ. Τα έσοδα θα κατανέμονται κατά 1/3 στους Δήμους όπου αποβιβάζονται οι επιβάτες, κατά 1/3 θα εγγράφονται εις ύψος στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής με σκοπό την εκτέλεση των απαραίτητων λιμενικών έργων και κατά 1/3 θα εγγράφονται εις ύψος στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Τουρισμού για τη στήριξη του τουριστικού προϊόντος της χώρας. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τον ν.5131/2024 (Α' 128) περί αναδιάρθρωσης της Ελληνικής Εταιρείας Συμμετοχών και Περιουσίας ΑΕ (ΕΕΣΥΠ ΑΕ), το 50% των εσόδων που εισπράττεται από συμβάσεις αξιοποίησης λιμένων και λιμενικών υποδομών θα μπορεί να διατεθεί για την υλοποίηση έργων αναβάθμισης των λιμένων της χώρας, με επακόλουθο την περαιτέρω αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος αλλά και της καθημερινότητας των πολιτών.

Τέλος, η δημιουργία του νέου Εθνικού Επενδυτικού Ταμείου (Growthfund) ως νέου επενδυτικού εργαλείου, με αρχικά κεφάλαια ύψους 300 εκατ. ευρώ περίπου, αποσκοπεί στην ενίσχυση των επενδύσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας για την ελληνική οικονομία.

2.3.2. Παρεμβάσεις αντιμετώπισης του δημογραφικού προβλήματος

Το δημογραφικό αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει όχι μόνο η χώρα μας, αλλά ολόκληρη η Ευρώπη και οι υπόλοιπες αναπτυγμένες χώρες, για την αντιμετώπιση του οποίου απαιτούνται και υιοθετούνται τόσο δημοσιονομικά όσο και θεσμικά μέτρα. Συγκεκριμένα, πέρα από τις μόνιμες παρεμβάσεις των οποίων η υλοποίηση ξεκίνησε εντός της προηγούμενης τετραετίας (ενδεικτικά, καταβολή επιδόματος ύψους 2.000 ευρώ για κάθε παιδί που γεννιέται, αύξηση του αφορολόγητου για οικογένειες με παιδιά, επέκταση του επιδόματος μητρότητας ιδιωτικού τομέα από τους έξι στους εννέα μήνες, μείωση ΦΠΑ στα είδη βρεφικής ηλικίας κ.λπ.), υλοποιούνται από το 2024 και προβλέπονται για το 2025 σημαντικές δημοσιονομικές και θεσμικές παρεμβάσεις στο πλαίσιο του ευρύτερου Εθνικού Σχεδίου Δράσης για το Δημογραφικό.

Ενδεικτικά, αναφέρονται τα παρακάτω μέτρα:

- αύξηση του επιδόματος γέννησης από 2.000 ευρώ σε 2.400 έως 3.500 ευρώ (αναλόγως του αριθμού των τέκνων) με αναδρομική ισχύ από 01.01.2023, με κόστος 90 εκατ. ευρώ για το 2024 και 45 εκατ. ευρώ για το 2025,
- αύξηση του επιδόματος μητρότητας στους ελεύθερους επαγγελματίες και τους αγρότες από τους τέσσερις στους εννέα μήνες στο ύψος του κατώτατου μισθού από το 2024, με ετήσιο κόστος 43 εκατ. ευρώ,
- αύξηση του αφορολόγητου, από 01.01.2024, κατά 1.000 ευρώ για φορολογούμενους με εξαρτώμενα τέκνα, με ετήσιο κόστος 135 εκατ. ευρώ,

- αύξηση του οικογενειακού επιδόματος, από 01.01.2024, κατά 20 ευρώ για το πρώτο παιδί και κατά 50 ευρώ από το δεύτερο και για κάθε επιπλέον παιδί, στο πλαίσιο της αναμόρφωσης του μισθολογίου του δημόσιου τομέα, με ετήσιο κόστος 155 εκατ. ευρώ,
- κατάργηση από το 2025 του φόρου ασφαλιστρών συμβολαίων υγείας (15%) για παιδιά έως 18 ετών, με ετήσιο κόστος 17 εκατ. ευρώ,
- θέσπιση από το 2025 φοροαπαλλαγής για τις οικειοθελείς παροχές επιχειρήσεων υπέρ νέων γονέων καθώς και για παροχές που σχετίζονται με βρεφονηπιακούς σταθμούς, με ετήσιο κόστος 6 εκατ. ευρώ,
- αύξηση από το νέο ακαδημαϊκό έτος του φοιτητικού στεγαστικού επιδόματος για τα περιφερειακά Πανεπιστήμια κατά 500 ευρώ, με κόστος 15 εκατ. ευρώ για το 2025 και
- δημιουργία του νέου προγράμματος «Μαριέττα Γιαννάκου», ύψους 250 εκατ. ευρώ, για την αναβάθμιση των σχολικών υποδομών της χώρας, με χρηματοδότηση από το εθνικό σκέλος του ΠΔΕ και με δυνατότητα προσέλκυσης επιπλέον ιδιωτικών πόρων.

Συγχρόνως, υλοποιείται πλήθος άλλων προγραμμάτων, όπως τα προγράμματα για επιπλέον θέσεις σε βρεφονηπιακούς σταθμούς και η παροχή “voucher” σε παιδικούς σταθμούς, ΚΔΑΠ και ΚΔΑΠ ΑμεΑ, η ενίσχυση του πιλοτικού θεσμού «Νταντάδες της Γειτονιάς» και η εφαρμογή του προγράμματος «Πρώιμη Παρέμβαση» με σκοπό τη συμβουλευτική καθοδήγηση και ενδυνάμωση της οικογένειας για την ομαλή ένταξη των παιδιών (0 - 6 ετών) με αναπτυξιακή καθυστέρηση, διαταραχές, αναπηρίες ή κίνδυνο εμφάνισης αυτών. Τα εν λόγω προγράμματα χρηματοδοτούνται από πόρους του ΕΣΠΑ 2021 - 2027 και του ΤΑΑ.

Παράλληλα, υλοποιούνται ιδιαίτερης σημασίας θεσμικά μέτρα που θα διευκολύνουν σημαντικά τις τρίτεκνες οικογένειες, όπως είναι η δια βίου ισχύς της ιδιότητας του τρίτεκνου, η αύξηση της ποσόστωσης στις προσλήψεις στο Δημόσιο και η διεύρυνση των εισοδηματικών κριτηρίων για τη δυνατότητα μετεγγραφών τρίτεκνων και πολύτεκνων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Επιπροσθέτως, σημαντικές παρεμβάσεις στο πλαίσιο του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για το Δημογραφικό, οι οποίες συμβάλλουν στην ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, αποτελούν οι δωρεάν έλεγχοι γονιμότητας, η δημιουργία του παρατηρητηρίου για το δημογραφικό και η πρόσβαση με ηλεκτρονική πληροφόρηση σε όλες τις παροχές που προσφέρει το Δημόσιο για οικογένειες με παιδιά.

Τέλος, σημειώνεται ότι με το δημογραφικό πρόβλημα συνδέονται, πέρα από τα ανωτέρω μέτρα, και οι παρεμβάσεις ενίσχυσης του διαθέσιμου εισοδήματος καθώς και τα μέτρα αντιμετώπισης του στεγαστικού προβλήματος που περιγράφονται στη συνέχεια.

2.3.3. Παρεμβάσεις αντιμετώπισης του στεγαστικού προβλήματος

Για την αντιμετώπιση του προβλήματος της προσιτής στέγας και της αύξησης του αποθέματος διαθέσιμων κατοικιών, κατά τη διάρκεια του 2024 υλοποιούνται σημαντικές παρεμβάσεις, όπως:

- το πρόγραμμα «ΣΠΙΤΙ μου» με παροχή χαμηλότοκου στεγαστικού δανείου για νέους ή ζευγάρια 25 - 39 ετών για την αγορά πρώτης κατοικίας, με συνολικό προϋπολογισμό 1 δισ. ευρώ,
- το πρόγραμμα «Εξοικονομώ - Ανακαινίζω για νέους», με προϋπολογισμό 300 εκατ. ευρώ. Το σκέλος «Εξοικονομώ» συνίσταται στην παροχή κινήτρων για παρεμβάσεις εξοικονόμησης ενέργειας στον οικιακό κτηριακό τομέα και το σκέλος «Ανακαινίζω» συνίσταται στην παροχή κινήτρων για παρεμβάσεις αισθητικής, λειτουργικής ανακαίνισης και αναβάθμισης των κατοικιών, ως συμπληρωματικές των παρεμβάσεων εξοικονόμησης ενέργειας,

- το πρόγραμμα στεγαστικής συνδρομής «Κάλυψη» μέσω της ΔΥΠΑ, με το οποίο αξιοποιούνται ιδιωτικές κατοικίες για τη στέγαση ευάλωτων κοινωνικών ομάδων,
- το πρόγραμμα «Ανακαινίζω - Νοικιάζω» για κενά σπίτια που θα μισθωθούν σε μακροχρόνια μίσθωση, με αντικείμενο την επιδότηση της ανακαίνισης και της επισκευής τους, προκειμένου να αυξηθεί ο αριθμός των αξιοποιήσιμων κατοικιών,
- μεγαλύτερη μείωση του φόρου, από το 40% στο 100%, για δαπάνες αναβάθμισης κτηρίων, στις οποίες λαμβάνονται υπόψη και οι δαπάνες αγοράς αγαθών,
- επιβολή ΦΠΑ 13% και τέλους παρεπιδημούντων στις βραχυχρόνιες μισθώσεις ακινήτων (τύπου Airbnb) στα νομικά πρόσωπα και στα φυσικά πρόσωπα με τρία ή περισσότερα εκμισθωμένα διαμερίσματα και παράλληλη αυστηροποίηση του ορισμού της βραχυχρόνιας μίσθωσης, με στόχο τη ρύθμιση της αγοράς των βραχυχρόνιων μισθώσεων και την αντιμετώπιση των δευτερογενών αρνητικών συνεπειών στις τιμές των ενοικίων και
- περαιτέρω αυστηροποίηση των κριτηρίων για τη χορήγηση Golden Visa. Το όριο αυξήθηκε σε 800.000 ευρώ από 500.000 ευρώ στην Αττική, τη Θεσσαλονίκη, τη Μύκονο, τη Σαντορίνη και τα νησιά με πληθυσμό άνω των 3.100 κατοίκων, ενώ στις υπόλοιπες περιοχές το όριο αυξήθηκε από 250.000 ευρώ σε 400.000 ευρώ.

Από το 2025 οι παρεμβάσεις επεκτείνονται και περιλαμβάνουν, πλην οικονομικών ενισχύσεων, και κίνητρα για την αξιοποίηση των κενών σπιτιών. Συγκεκριμένα, οι κυριότερες παρεμβάσεις συνίστανται σε:

- δημιουργία νέου προγράμματος «ΣΠΙΤΙ μου II», με συνολικό προϋπολογισμό 2 δισ. ευρώ, εκ των οποίων 1 δισ. ευρώ χρηματοδοτείται από το δανειακό σκέλος του ΤΑΑ και 1 δισ. ευρώ από τις εμπορικές τράπεζες. Το επιτόκιο θα είναι μειωμένο κατά 50% από το τρέχον εμπορικό, καθώς το ποσό που χρηματοδοτείται από το ΤΑΑ θα είναι άτοκο. Τα ηλικιακά και εισοδηματικά κριτήρια διευρύνονται σε σχέση με το πρώτο πρόγραμμα «ΣΠΙΤΙ μου». Το πρόγραμμα θα καλύπτει φυσικά πρόσωπα και ζευγάρια ηλικίας 25 έως 50 ετών, με εισόδημα το οποίο κυμαίνεται από 10.000 ευρώ έως 20.000 ευρώ για τον άγαμο, ενώ για το ζευγάρι αυξάνεται σε 28.000 ευρώ με προσαύξηση 4.000 ευρώ για κάθε τέκνο. Παράλληλα, σχεδιάζεται επιπρόσθετο πρόγραμμα ύψους 400 εκατ. ευρώ μέσω του δανειακού σκέλους του ΤΑΑ για την ενεργειακή αναβάθμιση παλιών κατοικιών με μηδενικό επιτόκιο,
- απαλλαγή για τρία έτη από τον φόρο εισοδήματος των εισοδημάτων από ενοίκια ακινήτων εμβαδού έως 120 τ.μ., τα οποία θα εκμισθωθούν με μακροχρόνια μίσθωση, ενώ ήταν κενά ή σε βραχυχρόνια μίσθωση για τουλάχιστον τρία έτη. Το εκτιμώμενο κόστος για το 2025 ανέρχεται σε 3 εκατ. ευρώ και για τα έτη 2026 - 2028 σε 13 εκατ. ευρώ, κατ' έτος,
- απαγόρευση νέας βραχυχρόνιας μίσθωσης, κατά τη διάρκεια του 2025, για διαμερίσματα που βρίσκονται στο πρώτο, δεύτερο και τρίτο δημοτικό διαμέρισμα του κέντρου της Αθήνας, λόγω του ιδιαίτερα υψηλού ποσοστού των διαμερισμάτων που διατίθενται για βραχυχρόνια μίσθωση,
- αύξηση του τέλους ανθεκτικότητας στην κλιματική κρίση για βραχυχρόνιες μισθώσεις, κατά τους μεν χειμερινούς μήνες από 0,5 ευρώ σε 2 ευρώ ανά διανυκτέρευση, κατά τους δε καλοκαιρινούς μήνες από 1,5 ευρώ σε 8 ευρώ ανά διανυκτέρευση,
- διπλασιασμός της μέγιστης επιδότησης του προγράμματος «Ανακαινίζω - Νοικιάζω» από το ποσό των 4.000 ευρώ στο ποσό των 8.000 ευρώ, η οποία θα καλύπτει το 60% έναντι του 40% των δαπανών. Το πρόγραμμα έχει προϋπολογισμό 50 εκατ. ευρώ και συγκεκριμένα, 25 εκατ. ευρώ για το 2024 και 25 εκατ. ευρώ για το 2025,
- επέκταση, για ένα ακόμα έτος (μέχρι το τέλος του 2025) της αναστολής του ΦΠΑ στις νέες οικοδομές, με σκοπό την αύξηση των προς διάθεση κατοικιών, με ετήσιο κόστος 18 εκατ. ευρώ,

- αξιοποίηση ακινήτων του Δημοσίου μέσω διαγωνιστικών διαδικασιών, στο πλαίσιο του προγράμματος «Κοινωνική Αντιπαροχή», με δαπάνες του αναδόχου, ο οποίος έχει τη δυνατότητα εκμετάλλευσης του ακινήτου και παράλληλα την υποχρέωση εκμίσθωσής του και
- αύξηση του επιδόματος στέγασης, στο πλαίσιο της εν γένει αναμόρφωσης των επιδομάτων, από το ποσό των 70 ευρώ στο ποσό των 125 ευρώ και στο ποσό των 75 ευρώ, αναλόγως της εισοδηματικής κλίμακας, το οποίο προσαυξάνεται κατά 30% για κάθε τέκνο, ενώ παράλληλα εισάγονται και στοχευμένα περιουσιακά κριτήρια.

2.3.4. Παρεμβάσεις για τις φυσικές καταστροφές

Εκτός από τις προαναφερθείσες παρεμβάσεις με σκοπό την ενίσχυση του εισοδήματος και την αντιμετώπιση του δημογραφικού και του στεγαστικού προβλήματος, εφαρμόζεται πλήθος παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση των οικονομικών επιπτώσεων από τις φυσικές καταστροφές, οι οποίες έχουν ενταθεί τα τελευταία χρόνια λόγω της κλιματικής αλλαγής.

Οι κυριότερες παρεμβάσεις είναι οι εξής:

- αύξηση από το 2025 του ποσοστού μείωσης του ΕΝΦΙΑ από 10% σε 20% για κατοικίες φυσικών προσώπων που ασφαλίζονται για φυσικές καταστροφές με φορολογητέα αξία έως 500.000 ευρώ. Οι κατοικίες με φορολογητέα αξία άνω των 500.000 ευρώ συνεχίζουν να έχουν έκπτωση 10%, όπως ίσχυε από 01.01.2024, χωρίς ωστόσο να αποζημιώνονται σε περίπτωση φυσικής καταστροφής μετά την 01.6.2025,
- αύξηση από 01.01.2025 του τέλους ανθεκτικότητας στην κλιματική κρίση, η οποία κυμαίνεται από 0,5 ευρώ έως 5 ευρώ, αναλόγως της κατηγορίας των ξενοδοχείων και καταλυμάτων, κατά τους μήνες από Απρίλιο έως Οκτώβριο και επέκταση κατά έναν μήνα (Μάρτιο) της περιόδου εφαρμογής του χαμηλού τέλους. Το ετήσιο όφελος από την εν λόγω μεταβολή υπολογίζεται σε 203 εκατ. ευρώ. Επισημαίνεται ότι από το 2024 και εφεξής προβλέπονται πόροι ύψους 600 εκατ. ευρώ ετησίως στο Εθνικό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων για το Πρόγραμμα Φυσικών Καταστροφών, οι οποίοι χρηματοδοτούνται εν μέρει από το τέλος ανθεκτικότητας στην κλιματική κρίση και χρησιμοποιούνται τόσο για την αποκατάσταση των πληγέντων μέσω της κρατικής αρωγής όσο και για σημαντικά έργα υποδομών στο πλαίσιο της πρόληψης και της αποκατάστασης των επιπτώσεων των φυσικών καταστροφών,
- υποχρέωση ασφάλισης για φυσικές καταστροφές: (α) από 01.6.2025, των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών άνω των 500.000 ευρώ και (β) από 01.01.2025, των οχημάτων ιδιωτικής και επαγγελματικής χρήσης, με την ανανέωση ή τη σύναψη νέου ασφαλιστήριου συμβολαίου και
- συνέχιση της συμβασιοποίησης σχεδόν του συνόλου των έργων του ΑΙΓΙΣ, ύψους 2,1 δισ. ευρώ και υλοποίηση του μεγαλύτερου μέρους των προγραμμάτων Anti-nero I και II καθώς και του προγράμματος προστασίας δασών Anti-nero III, συνολικού ύψους 400 εκατ. ευρώ περίπου.

Τέλος, συνεχίζεται η καταβολή των αποζημιώσεων για την αποκατάσταση των φυσικών καταστροφών που προκάλεσε η πλημμύρα "Daniel" στη Θεσσαλία, με διάθεση ποσού άνω των 600 εκατ. ευρώ εντός του τελευταίου τριμήνου του 2023 και κατά τη διάρκεια του 2024, μέσω της κρατικής αρωγής και του Οργανισμού Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛΓΑ), ενώ επιταχύνονται περαιτέρω οι πληρωμές στο πλαίσιο της κρατικής αρωγής. Επιπροσθέτως, χρηματοδοτούνται από το ΠΔΕ και το ΤΑΑ έργα υποδομών στη Θεσσαλία σχετιζόμενα με το οδικό δίκτυο και τον σιδηρόδρομο, ύψους άνω του 1 δισ. ευρώ, ενώ προβλέπεται νέο πρόγραμμα έργων ορεινής υδρονομίας, με προϋπολογισμό ύψους 200 εκατ. ευρώ από το ΠΔΕ του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Τα ανωτέρω είναι

συμπληρωματικά των έργων που υλοποιούν οι ΟΤΑ α' και β' βαθμού καθώς και των λοιπών σχετικών έργων που προβλέπονται στο ΠΔΕ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ

Το Ελληνικό Δημόσιο συνέχισε απρόσκοπτα την εκδοτική του δραστηριότητα καθ' όλη τη διάρκεια του τρέχοντος έτους και κάλυψε τις περιορισμένες χρηματοδοτικές ανάγκες του, κατά κύριο λόγο, με κοινοπρακτικές εκδόσεις, οι οποίες είχαν σημαντικό ποσοστό υπερκάλυψης του βιβλίου προσφορών τους και διατέθηκαν κατά προτεραιότητα σε τελικούς επενδυτές. Αξιοσημείωτη συνεισφορά στην αναχρηματοδότηση των δανειακών αναγκών είχαν και κατά το τρέχον έτος οι μηνιαίες δημοπρασίες επανέκδοσης ομολόγων, οι οποίες διενεργούνται σύμφωνα με το ήδη ανακοινωμένο πρόγραμμα. Τα συνολικά ταμειακά διαθέσιμα του Ελληνικού Δημοσίου παρέμειναν στα υψηλά επίπεδα των τελευταίων ετών, ενώ μέρος αυτών πρόκειται να χρησιμοποιηθεί στις μελλοντικές αποπληρωμές των ευρωπαϊκών δανείων.

Η πρόωρη αποπληρωμή των ευρωπαϊκών δανείων του μηχανισμού Greek Loan Facility (GLF), τα οποία έχουν κυμαινόμενο επιτόκιο, αναμένεται να συνεχιστεί τον Δεκέμβριο 2024 με την αποπληρωμή δανείων που λήγουν τα έτη 2026, 2027 και 2028, συνολικού ύψους 7.935 εκατ. ευρώ. Έχουν προηγηθεί οι αποπληρωμές δανείων ύψους 5.290 εκατ. ευρώ τον Δεκέμβριο 2023 και 2.645 εκατ. ευρώ τον Δεκέμβριο 2022.

Μετά την αναβάθμιση του αξιόχρεου του Ελληνικού Δημοσίου στην επενδυτική βαθμίδα (BBB-), κατά τη διάρκεια του δευτέρου εξαμήνου του 2023, από τους οίκους αξιολόγησης DBRS, Standard & Poor's, Fitch, R&I και Scope καθώς επίσης και κατόπιν της αναβάθμισης από τη Moody's στη βαθμίδα Ba1, ακολούθησε, κατά τη διάρκεια του τρέχοντος έτους, η αναβάθμιση των προοπτικών της ελληνικής οικονομίας από τους οίκους αξιολόγησης Standard & Poor's, Scope, DBRS και Moody's. Το γεγονός αυτό φέρνει πιο κοντά μία νέα αναβάθμιση του αξιόχρεου του Ελληνικού Δημοσίου κατά τους προσεχείς μήνες.

Οι χρηματοδοτικές ανάγκες του Ελληνικού Δημοσίου κατά τη διάρκεια του 2024 καλύφθηκαν, κατά κύριο λόγο, από κοινοπρακτικές εκδόσεις ομολόγων σταθερού επιτοκίου δεκαετούς και τριακονταετούς διάρκειας, συνολικής ονομαστικής αξίας 7.000 εκατ. ευρώ. Επιπλέον, καλύφθηκαν από επανεκδόσεις μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων ομολόγων μέσω δημοπρασίας, συνολικής ονομαστικής αξίας 2.050 εκατ. ευρώ, από εκταμίευση δόσης ύψους 2.327,2 εκατ. ευρώ, στο πλαίσιο της δανειακής σύμβασης με την ΕΕ για τον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Σταθερότητας, καθώς επίσης και από αναχρηματοδότηση βραχυπρόθεσμου χρέους. Ο βραχυπρόθεσμος δανεισμός του Ελληνικού Δημοσίου πραγματοποιήθηκε μέσω εκδόσεων εντόκων γραμματίων τρίμηνης, εξάμηνης και ετήσιας διάρκειας καθώς επίσης και μέσω πράξεων διαχείρισης ταμειακής ρευστότητας υπό τη μορφή *repo agreements*, τις οποίες συνάπτει ο Οργανισμός Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους (ΟΔΔΗΧ) για την αξιοποίηση των διαθεσίμων, κυρίως, των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης.

Στις 31.8.2024 το σύνολο των δανείων που έχουν χορηγηθεί από τον Μηχανισμό Στήριξης διαμορφώθηκε σε 226.790,1 εκατ. ευρώ, τα οποία, μετά την πλήρη εξόφληση του ΔΝΤ, συνίστανται αποκλειστικά σε ευρωπαϊκά δάνεια των κρατών - μελών της Ευρωζώνης.

3.1. Σύνθεση δημόσιου χρέους

3.1.1. Το χρέος της Κεντρικής Διοίκησης και της Γενικής Κυβέρνησης

Το χρέος της Κεντρικής Διοίκησης εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί σε 403.500 εκατ. ευρώ ή 174,0% ως ποσοστό του ΑΕΠ στο τέλος του 2024, έναντι 406.523 εκατ. ευρώ ή 184,5% ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2023, παρουσιάζοντας μείωση κατά 10,5 ποσοστιαίες μονάδες έναντι του 2023. Το 2025 το ύψος του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης προβλέπεται ότι θα διαμορφωθεί σε 408.400 εκατ. ευρώ ή 168,5% ως ποσοστό του ΑΕΠ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 5,5 ποσοστιαίες μονάδες έναντι του 2024.

Το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί σε 356.500 εκατ. ευρώ ή 153,7% ως ποσοστό του ΑΕΠ στο τέλος του 2024 έναντι 356.695 εκατ. ευρώ ή 161,9% ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2023, παρουσιάζοντας μείωση κατά 8,2 ποσοστιαίες μονάδες έναντι του 2023. Το 2025 το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης προβλέπεται ότι θα διαμορφωθεί σε 361.400 εκατ. ευρώ ή 149,1% ως ποσοστό του ΑΕΠ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 4,6 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ έναντι του 2024 (Πίνακας 3.1.).

Σημειώνεται ότι οι ανωτέρω προβλέψεις βασίζονται στις υποθέσεις με βάση τις οποίες καταρτίστηκε το ΜΔΣ, σε συνέχεια της ανάλυσης βιωσιμότητας του χρέους με τη μεθοδολογία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και με βάση τα μέχρι σήμερα επίσημα δημοσιευμένα στοιχεία. Ενδεχομένως θα υπάρξουν διαφοροποιήσεις κατά την κατάρτιση του κρατικού προϋπολογισμού 2025, λαμβανομένων υπόψη τόσο της αποπληρωμής των δανείων του GLF συνολικού ύψους 7.935 εκατ. ευρώ κατόπιν οριστικοποίησης της σχετικής έγκρισης όσο και των πιθανών προσαρμογών σε περίπτωση τροποποίησης της στατιστικής αποτύπωσης των αναβαλλόμενων τόκων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ETXS) - European Financial Stability Facility (EFSF).

Πίνακας 3.1.: Σύνθεση δημόσιου χρέους (σε εκατ. ευρώ)						
	2020	2021	2022	2023	2024*	2025**
Ομόλογα	66.880	80.794	84.933	90.459	98.630	102.030
Βραχυπρόθεσμοι τίτλοι	11.801	11.800	11.800	11.988	8.840	8.840
Δάνεια	259.968	258.786	253.618	249.537	242.030	243.530
Βραχυπρόθεσμα Δάνεια	35.357	36.957	49.925	54.539	54.000	54.000
A. Χρέος Κεντρικής Διοίκησης	374.006	388.337	400.276	406.523	403.500	408.400
(ως % του ΑΕΠ)	226,6%	214,0%	193,7%	184,5%	174,0%	168,5%
B. Χρέος ΝΠΔΔ, κέρματα κ.λπ. μείον επενδύσεις σε τίτλους Ελληνικού Δημοσίου	-13.343	-14.293	-18.929	-24.364	-24.000	-24.000
Γ. Χρέος Κεντρικής Κυβέρνησης κατά ESA (A + B)	360.663	374.044	381.347	382.159	379.500	384.400
(ως % του ΑΕΠ)	218,6%	206,1%	184,6%	173,5%	163,6%	158,6%
Δ. Χρέος ΟΤΑ, ΟΚΑ μείον ενδοκυβερνητικό χρέος	-19.075	-20.134	-24.551	-25.464	-23.000	-23.000
Ε. Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (Γ + Δ)	341.588	353.910	356.796	356.695	356.500	361.400
(ως % του ΑΕΠ)	207,0%	195,0%	172,7%	161,9%	153,7%	149,1%
ΑΕΠ	165.016	181.500	206.620	220.303	231.904	242.338

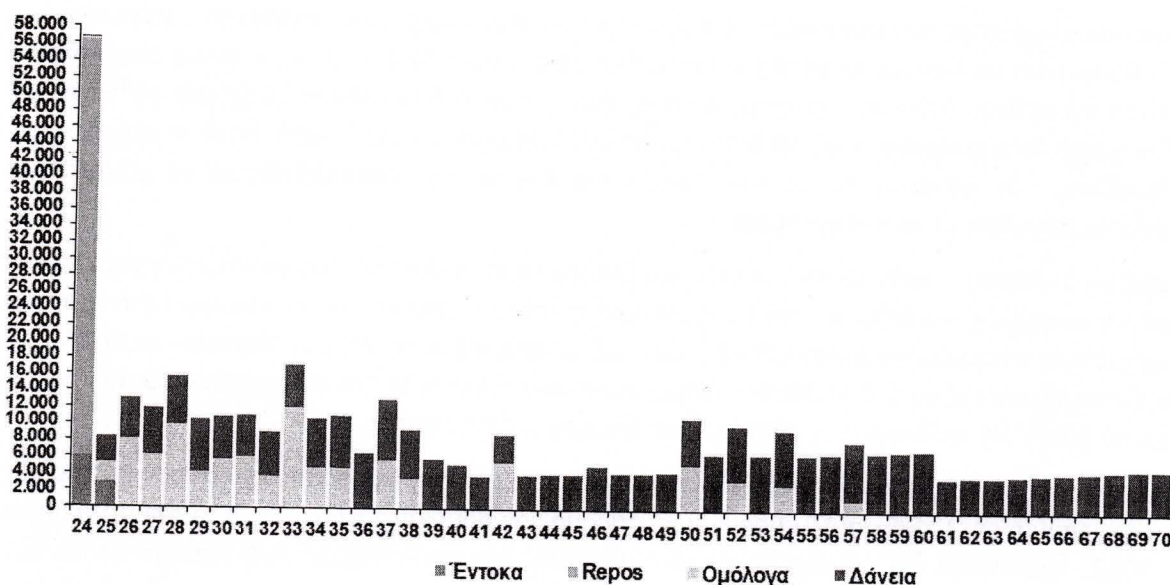
* Εκτιμήσεις

**Προβλέψεις

3.1.2. Δομή και χαρακτηριστικά του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης

Ο χρονικός ορίζοντας των λήξεων του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης, στις 31.8.2024, εκτείνεται μέχρι το έτος 2070. Η περαιτέρω δανειοδότηση του Ελληνικού Δημοσίου μέσω των αγορών τα επόμενα έτη αναμένεται να αντικαταστήσει σταδιακά τα δάνεια με ομόλογα (Διάγραμμα 3.1.).

Διάγραμμα 3.1.: Χρονοδιάγραμμα λήξης χρέους της Κεντρικής Διοίκησης την 31η.8.2024 (σε εκατ. ευρώ)

3.2. Δαπάνες εξυπηρέτησης χρέους

Όπως φαίνεται παρακάτω (Πίνακας 3.2.), οι δαπάνες για τόκους του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης μετά το 2021 διαμορφώνονται κοντά στα επίπεδα των 6.000 - 7.000 εκατ. ευρώ, ήτοι γύρω στο 2,8% - 3,0% ως ποσοστό του ΑΕΠ. Οι μειωμένες δαπάνες τόκων τα τελευταία χρόνια οφείλονται στη μείωση του ύψους του δημόσιου χρέους μετά την ανταλλαγή των ομολόγων (PSI) του Μαρτίου 2012 και την επαναγορά του Δεκεμβρίου 2012, στη μείωση των επιτοκίων των δανείων του Μηχανισμού Στήριξης και την αναβολή καταβολής τόκων για τα δάνεια που χορηγήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ) καθώς επίσης και στις συμφωνίες ανταλλαγής επιτοκίων.

Πίνακας 3.2.: Ύψος δαπανών για τόκους χρέους της Κεντρικής Διοίκησης (ποσά σε εκατ. ευρώ)						
	2020	2021	2022	2023	2024*	2025**
Τόκοι προ SWAP	4.588	4.504	4.917	7.652	8.200	7.700
Τόκοι μετά SWAP	6.276	5.967	6.060	6.475	6.980	6.900
Τόκοι μετά SWAP ως % του ΑΕΠ	3,8%	3,3%	2,9%	2,9%	3,0%	2,8%
ΑΕΠ	165.016	181.500	206.620	220.303	231.904	242.338

Σημείωση: Οι τόκοι προ SWAP υπολογίζονται συμψηφιστικά και αφορούν στις πληρωμές τόκων μείον τις εισπράξεις από επανεκδόσεις ομολόγων, αρνητικά επιτόκια κ.λπ.

* Εκτιμήσεις

** Προβλέψεις

Πηγή: ΟΔΔΗΧ

3.3. Οι αγορές τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου

Η ΕΚΤ ανακοίνωσε στα μέσα Σεπτεμβρίου 2024 τη μείωση, για δεύτερη συνεχόμενη φορά κατά το τρέχον έτος, του βασικού της επιτοκίου, με αποτέλεσμα αυτό να διαμορφώνεται πλέον στο 3,5% έναντι 4% που ήταν έως τις αρχές Ιουνίου 2024. Παράλληλα, η ΕΚΤ ανακοίνωσε ότι σταματάει πλέον να επανεπενδύει, κατά τη λήξη τους, τα ποσά κεφαλαίου από την εξόφληση των τίτλων που αποκτήθηκαν στο πλαίσιο του έκτακτου προγράμματος αγοράς κρατικών χρεογράφων ("Pandemic Emergency Purchase Programme" - PEPP).

Η συνολική συμμετοχή των ελληνικών ομολόγων στο έκτακτο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ εξακολουθεί να παραμένει υψηλή και εκτιμάται σε περίπου 34 δισ. ευρώ, γεγονός που καθιστά αναγκαία την κατά το δυνατόν συχνότερη έκδοση νέων τίτλων από το Ελληνικό Δημόσιο, προκειμένου να διασφαλίζεται η επάρκειά τους για διαπραγμάτευση στη δευτερογενή αγορά. Κατά το τρέχον έτος, οι αποδόσεις των κρατικών τίτλων των χωρών της Ευρωζώνης διαμορφώθηκαν σε χαμηλότερα επίπεδα σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος.

Η διαφορά απόδοσης (yield spread) μεταξύ του δεκαετούς ελληνικού και του αντίστοιχου γερμανικού ομολόγου αναφοράς κινήθηκε σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα συγκριτικά με το προηγούμενο έτος και διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο στα επίπεδα των 106 μονάδων βάσης κατά τη διάρκεια του 2024. Στο τέλος Σεπτεμβρίου η διαφορά απόδοσης διαμορφώνεται στα επίπεδα των 97 μονάδων βάσης, με την τρέχουσα απόδοση του δεκαετούς ομολόγου να διαμορφώνεται περίπου στο 3,1%.

Το βραχυχρόνιο κόστος δανεισμού του Ελληνικού Δημοσίου, όπως διαμορφώνεται στις δημοπρασίες εντόκων γραμματίων 13, 26 και 52 εβδομάδων, παρουσίασε σημαντική πτώση μετά το πρώτο τρίμηνο του 2024, ακολουθώντας παρόμοια πορεία με αυτή των αντίστοιχων ευρωπαϊκών επιτοκίων βραχυπρόθεσμης διάρκειας. Η πτωτική τάση των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων αποτυπώθηκε και στις πρόσφατες δημοπρασίες του Αυγούστου και του Σεπτεμβρίου 2024, καθώς τα επιτόκια διαμορφώθηκαν σε 3,23% για τα τρίμηνα, 3,09% για τα εξάμηνα και 2,82% για τα ετήσια έντοκα γραμμάτια.

3.3.1. Πρωτογενής αγορά τίτλων

Το Ελληνικό Δημόσιο πραγματοποίησε τον Φεβρουάριο 2024 κοινοπρακτική έκδοση δεκαετούς ομολόγου ονομαστικής αξίας 4.000 εκατ. ευρώ, με σταθερό επιτόκιο 3,375% και ακολούθησε τον Μάιο 2024 κοινοπρακτική έκδοση τριακονταετούς ομολόγου ονομαστικής αξίας 3.000 εκατ. ευρώ, με σταθερό επιτόκιο 4,125%. Επιπλέον, καθ' όλη τη διάρκεια του έτους πραγματοποιήθηκαν, μέσω δημοπρασίας, επανεκδόσεις των ομολόγων λήξεως 15.6.2028, 15.6.2033, 15.6.2028, 15.6.2028, 04.02.2035, 15.6.2034, 15.6.2034, 12.3.2029 και 15.6.2034, συνολικής ονομαστικής αξίας 2.050 εκατ. ευρώ, με αποδόσεις 2,720%, 3,320%, 2,854%, 2,850%, 3,613%, 3,506%, 3,556%, 2,807% και 3,113%, αντίστοιχα.

Κατά τη διάρκεια του έτους το Ελληνικό Δημόσιο συνέχισε να εκδίδει τίτλους βραχυπρόθεσμης διάρκειας. Η βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση πραγματοποιήθηκε με μηνιαίες εκδόσεις εντόκων γραμματίων διάρκειας 13 και 26 εβδομάδων και τριμηνιαίες 52 εβδομάδων καθώς επίσης και με σύναψη συμφωνιών repos, κυρίως με τους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης. Στις 31.8.2024 το ανεξόφλητο υπόλοιπο των εντόκων γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου (ΕΓΕΔ) ανέρχόταν σε 9.007,14 εκατ. ευρώ, ενώ τα repos ανήλθαν σε 50.492,71 εκατ. ευρώ.

3.3.2. Δευτερογενής αγορά τίτλων

Η συνολική αξία των συναλλαγών που κατεγράφη στο Σύστημα Άυλων Τίτλων της ΤτΕ, η οποία περιλαμβάνει τις αγοραπωλησίες τίτλων και τις συμφωνίες επαναγοράς στην εξωχρηματιστηριακή αγορά (over-the-counter) και τις ηλεκτρονικές πλατφόρμες διαπραγμάτευσης, διαμορφώθηκε σε 822,7 δισ. ευρώ το β' τρίμηνο του 2024 έναντι 711,7 δισ. ευρώ το α' τρίμηνο του 2024, ενώ το β' τρίμηνο του 2023 είχε διαμορφωθεί σε 875,7 δισ. ευρώ.

Κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024 το 22,2% της συναλλακτικής δραστηριότητας στην Ηλεκτρονική Δευτερογενή Αγορά Τίτλων (ΗΔΑΤ) επικεντρώθηκε στους τίτλους με διάρκεια έως 5 έτη, το 19,8% στους τίτλους με διάρκεια από 5 έως 10 έτη και το 58,0% σε τίτλους με διάρκεια από 10 έως 30 έτη.

Η σύνθεση της ομάδας των βασικών διαπραγματευτών αγοράς κατά το τρέχον έτος αποτελείται από 4 ελληνικά και 13 διεθνή πιστωτικά ιδρύματα.

3.4. Βασικές κατευθύνσεις δανεισμού και διαχειριστικών στόχων για το 2025

Κατά το έτος 2024 το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης παρέμεινε σταθερό, σε απόλυτο μέγεθος, στα επίπεδα του προηγούμενου έτους, ενώ συνεχίστηκε η μείωσή του ως ποσοστό του ΑΕΠ λόγω της νέας αύξησης τόσο του πραγματικού όσο και του ονομαστικού ΑΕΠ. Παράλληλα, το ύψος των συνολικών ταμειακών διαθεσίμων του Ελληνικού Δημοσίου διατηρήθηκε στα υψηλά επίπεδα των προηγούμενων ετών.

Η βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση του Ελληνικού Δημοσίου για όλο το έτος 2024 συνέχισε να υλοποιείται μέσω εκδόσεων εντόκων γραμματίων, διάρκειας 13, 26 και 52 εβδομάδων, εξασφαλίζοντας συνεχή εκδοτική παρουσία σε όλο το βραχυχρόνιο τμήμα της καμπύλης αποδόσεων, μειώνοντας παράλληλα τη μέση σταθμική ωρίμανση του βραχυχρόνιου δανεισμού καθώς και τους δείκτες κινδύνου αναχρηματοδότησης. Επιπλέον, συνεχίστηκε και το τρέχον έτος η διαδικασία των δημόσιων εγγραφών για ιδιώτες μικροεπενδυτές στις δημοπρασίες ΕΓΕΔ, με διάρκειες 3, 6 και 12 μηνών, για απόκτηση τίτλων έως του ποσού των 15.000 ευρώ ανά ΑΦΜ.

Οι μικτές χρηματοδοτικές ανάγκες του Ελληνικού Δημοσίου για το 2024, περιλαμβανομένης και της επικείμενης πρόωρης εξόφλησης των διμερών δανείων με τις χώρες της Ευρωζώνης (GLF), με λήξεις 2026, 2027 και 2028, καλύπτονται κατ' αρχήν από δύο κοινοπρακτικές εκδόσεις ομολόγων σταθερού επιτοκίου, με διάρκειες 10 και 30 έτη, συνολικής ονομαστικής αξίας 7.000 εκατ. ευρώ. Κατά συνέπεια, το Ελληνικό Δημόσιο υλοποίησε το σύνολο του εγκεκριμένου δανειακού προγράμματος του έτους, περιλαμβανομένων και των ποσών για πρόωρες εξοφλήσεις δημόσιου χρέους, κάλυψε συγχρόνως τα κενά ληκτότητας της καμπύλης αποδόσεων με επαρκείς ρευστότητας ομολογιακές εκδόσεις αναφοράς (benchmark issues) και βελτίωσε περαιτέρω τους όγκους συναλλαγών της δευτερογενούς αγοράς ελληνικών κρατικών χρεογράφων. Επιπλέον, για δεύτερο συνεχόμενο έτος διενεργήθηκαν δημοπρασίες επανέκδοσης ομολόγων σε προκαθορισμένα τακτά χρονικά διαστήματα (3η εβδομάδα κάθε μήνα) μέσω των οποίων αντλήθηκε συνολικό ποσό 2.090 εκατ. ευρώ. Οι εν λόγω δημοπρασίες έχουν ως κύριο σκοπό την ικανοποίηση της επενδυτικής ζήτησης και ταυτόχρονα τη διευκόλυνση της λειτουργίας της δευτερογενούς αγοράς ομολόγων με παροχή περαιτέρω ρευστότητας σε επιλεγμένα σημεία της καμπύλης αποδόσεων, ενώ η ανακοίνωση του χρονικού προγραμματισμού τους πιστοποιεί την επιστροφή του Ελληνικού Δημοσίου στην εκδοτική κανονικότητα.

Δεδομένων των υψηλών ταμειακών διαθεσίμων του Ελληνικού Δημοσίου, των αναμενόμενων εκταμιεύσεων προς το Ελληνικό Δημόσιο από τα χρηματοδοτικά σχήματα που έχουν ήδη αποφασιστεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τόσο από τα διαρθρωτικά ταμεία όσο και από το NGEU, καθώς και των

σχετικά περιορισμένων χρηματοδοτικών αναγκών του για το έτος 2024 λόγω και των προαναφερόμενων προπληρωμών, η δανειακή στρατηγική για το επόμενο έτος αναμένεται να είναι περιορισμένη, αναφορικά με το συνολικό ποσό εκδόσεων. Συγκεκριμένα, η στόχευση της δανειακής στρατηγικής θα είναι η διασφάλιση της συνεχούς εκδοτικής παρουσίας του Ελληνικού Δημοσίου στις διεθνείς αγορές κεφαλαίων, η περαιτέρω παροχή εκδόσεων υψηλής ρευστότητας με διατήρηση κατά το δυνατόν της ήδη εκτεταμένης φυσικής ωρίμανσής τους, η μείωση των περιθωρίων δανεισμού του Ελληνικού Δημοσίου καθώς και η περαιτέρω διασφάλιση της συνέπειας του Ελληνικού Δημοσίου ως κρατικού εκδότη με χαρακτηριστικά χώρας της Ευρωζώνης. Ταυτόχρονα, θα αξιοποιηθούν στον μέγιστο δυνατό βαθμό οι υφιστάμενες θέσεις και τα χαρακτηριστικά του ελληνικού χαρτοφυλακίου δημόσιου χρέους, στο πλαίσιο των εν γένει ευκαιριών που παρέχονται στο βραχυχρόνιο τμήμα της ευρωπαϊκής καμπύλης.

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, οι επιμέρους επιδιώξεις, στο πλαίσιο λειτουργίας της πρωτογενούς αγοράς, πλέον της εκδοτικής δραστηριότητας, συνίστανται στην εφαρμογή πολιτικής διαχείρισης χαρτοφυλακίου μέσω της οποίας θα διασφαλίζεται ο αναγκαίος χώρος για τη συνεχή παρουσία του Ελληνικού Δημοσίου στις αγορές, στην περαιτέρω μείωση του κινδύνου αναχρηματοδότησης, στην παροχή της αναγκαίας ρευστότητας και στη βελτίωση της λειτουργίας της δευτερογενούς αγοράς των ελληνικών ομολόγων, με ταυτόχρονη αξιοποίηση της εκάστοτε κλίσης της ελληνικής καμπύλης αποδόσεων για τη διασφάλιση βέλτιστου αποτελέσματος αναφορικά με το κόστος δανεισμού.

Κατά το επόμενο έτος θα διατηρηθούν οι βασικοί μεσοπρόθεσμοι στόχοι διαχείρισης του χαρτοφυλακίου δημόσιου χρέους, όπως είναι η πλήρης αντιστάθμιση του συναλλαγματικού κινδύνου για τα δάνεια εκτός ευρώ και η διατήρηση της υφιστάμενης αναλογίας χρέους σταθερού επιτοκίου στο σύνολο του χαρτοφυλακίου.